23,505/B

J. X. m
18

Reliure anglaise du temps de
Louis XV.

C 12

10/3

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b3050191x_0001

EMMENOLOGIA.

AUTHORE
JOH. FRIEND M. D. *Col. Med. Londin.*
& Societatis Reg. Soc.

Imprimatur.

GUL. DELAUNE.

Vice-Can. Oxon.

Novemb. 1. 1703.

EMMENOLOGIA:

IN QUA

Fluxus Muliebris Menſtrui

PHÆNOMENA,

PERIODI, VITIA,

CUM

MEDENDI METHODO,

AD

RATIONES MECHANICAS

Exiguntur.

AUTHORE

JOH. FRIEND M. D. *Coll. Med. Londin. & Societatis Reg. Soc.*

EDITIO TERTIA.

LONDINI:

Impenſis GUL. & JOH. INNYS, Regiæ Societatis Typographorum in Area Occidentali D. Pauli.

MDCCXX.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

PRÆFATIO.

MISERA profectò videtur & iniqua fœminarum conditio, ut, quæ humani generis conſervatrices à naturâ deſtinatæ ſint, eædem morbis maximè obnoxiæ effingerentur. Quamcunque enim vitæ rationem ſequantur, paucæ ſunt, quibus contingit doloris expers & illibata ſanitas: quippe ſi conjugio fruantur, ex eo ipſo leporum fonte amari aliquid ſurgit, & longa ſaltem tædia, ſi nihil aſperius, ſecum affert graviditas; ſi cœlibi otio ſe tradant, vix ita ſibi cavere poſſunt, quin morbo aliquo laborent, ob id ipſum,

quia non ſiunt gravidæ. Eæ enim ſanguinis ſuppetiæ, quas in fœtûs uſum atque alimentum accumulare debent mulieres, ſi paulò ultra debitum modum aut intus excreſcant, aut ſoras profluant, mille in tenello corpore turbas excitant. Eo quidem artificio efformatur muliebris ſabrica, ut certis quibuſdam temporibus depleri poſſit iſta ſanguinis redundantia: infinita tamen indies obverſantur mala, quæ ſalutare hoc naturæ opus interpellant; ita ut, ne, evacuatione hâc minùs rite peractâ, ſua fœminis malè conſtet ſanitas, ars in ſubſidium advocanda ſit. Quæ cùm ancilla quædam & miniſtra ſit, quæ naturæ opus, ſiquid obſtaculi intervenerit, promoveat atque expediat; niſi agendi modum, quo utitur natura, accuratè intellexerit, ita parum illius conatibus auxilio erit, ut vix potuerit non admodum officere. Inveſtigato autem naturæ tramite, ars ſiquando eam ſequi atque æmulari velit, nullo errore huc illuc temere

vaga-

vagabitur, ſed ad metam rectà contendet.

In hâc quidem, quam aggredimur, diſquiſitione non utili minùs quàm jucundâ, elaborârunt ſeculorum pene omnium ingenia: ſed ut nullum ferè eſt argumentum, de quo plura ſcribunt medici; ita nec ullum, in quo lectori minùs ſatisfaciunt. Quâ in re quòd tam infeliciter ceſſerit viris tum doctrinâ tum ſtudio ad hanc rem ſatis inſtructis, nullam aliam cauſam reperio, niſi quòd abſtruſiſſima quæque principia & maximè recondita ſequerentur; ſimpliciora verò, & quæ quaſi ante pedes jacuerunt, aut non viderent, aut contemnerent. Ita cùm ingenio ſuo abrepti, in rebus admodum obſcuris immorarentur, non mirum eſt, ſi ſuorum potiùs ſomniorum fuerint, quàm naturæ interpretes. Hæc facilè ſentiet, ſiquis eos, qui de menſibus *ad ſatietatem uſque ſcripſerunt, authores pervolvat; qui quidem fere omnes iis ratiociniis* men-

ſium *naturam explicant, quæ ipſa debuerant, nec tamen poſſunt, explicari. Talia ſunt eorum, qui à* lunæ phaſibus, *aut* archæo, *aut* fermento *quodam* menſes *deducunt, commenta. Quòd ſi naturæ veſtigia fideliter legamus, ipſa nobis ſe ultro indicabit; neque unquam æquè feliciter innoteſcet corporis humani machina, ac ſi leges eas, quas* Mechanicis *h. e. ſuis motibus præſcripſit natura, conſulamus. Hiſce enim principiis unicè inniti debent vera* Phyſices *fundamenta: quibus quicquid ſuperſtruxeris, id non modò ſimplicitate ſuâ legentis ſtudium excitabit, ſed evidentiâ etiam aſſenſum coget.*

Dolendum ſanè eſt Theoriam Medicinalem, *quæ in multis ſaltem eâdem certitudine ac* Geometria *elaborari poteſt, utì ferè in authorum ſcriptis tractatur, non modò conjecturalem videri, ſed & abſurdam; in quibus quidem eæ, quæ de morborum cauſis finguntur,* Hypotheſes, *ita parum ad*

ſeve-

ſeveriorem rationis normam accedunt, ut præclarè ſatìs actum ſit, ſi non ſenſui planè repugnent. Multa ſunt, quæ ingenuum hunc medicinæ fontem contaminârunt; nihil tamen penitiùs inquinavit, quàm infamis iſte, qui in artem medicam dudum irrepſit, Chymiæ *abuſus:* abuſus *inquam, quia ſi intra proprios limites conſiſtat* Chymia, *nullum humanis commodis æquè inſervit Inſtrumentum, nullum vel citiùs, vel efficaciùs morbos abigit. Hujus quippe provincia eſt, pharmacis eleganter concinnatis & quaſi contractis medicinam* Practicam *ditare: quòd ſi ulteriùs excurrat* Chymia, *& ad morborum* Theoriam *ſua accommodet principia, ingenia alioquin peracuta in errores agit, & vanâ ſcientiæ imagine deludit. Quid enim ea aut in cauſis morborum ritè explicandis, aut ſymptomatis feliciter curandis præſtare poſſunt principia, quæ ita nulla ſunt, ut in animo quidem philoſophantium locum fortaſſe habeant, in rerum tamen naturâ*

naturâ minimè exiſtant? De quibus etiam inter ipſos diſciplinæ hujus fautores nondum convenit. Utcunque verò commentitia fuerint Chymicorum *elementa, à pleriſque tamen ad morborum cognitionem illuſtrandam adhibentur: eo utique ſucceſſu, ut non plus commodi* Praxi *medicæ, quàm* Theoriæ *detrimenti intulerit* Chymia. *Ita arti per ſe ſatìs rationali offecit, utì hactenus tractata eſt,* Philoſophia Chymica: *cujus tamen penitior ſcientia ita medicinæ prodeſſe poterit, ut ſi ad* Mechanicas *rationes exigatur, (quod fieri aliquando poſſe non deſperandum eſt) nihil ſit, quod etiam* Theoriæ *illuſtrandæ magis inſerviturum videatur.*

Sed huic de morbis ſcientiæ, depravatæ admodum & pene intermortuæ, medicas tandem manus adhibuit, vir ſtudii atque ingenii admirabilis, Bellini: *qui quidem in artem medicam introduxit ſanius quoddam ratiocinandi genus, ex* Mechanices *at-*

que

que Anatomiæ *fontibus depromptum. Eam utili* Theoriæ *facem prætulit, quæ & hodie ad hoc ſtudium præclara quædam ingenia excitavit, &, ſi rectè auguramur, ſelicibus poſterorum cœptis prælucebit. Etenim hinc omnino inveſtiganda eſt vera morborum, tum cauſa, tum indicatio; hujuſmodi quippe principia non modò certa & naturæ maximè congrua reperiuntur, ſed & intellectu etiam facillima. Optandum eſſet ut provinciam hanc ſuſciperent, quibus medicinæ palma, ab exteris etiam, ultro conceſſa eſt, medici noſtrates; famamque eam, quam in curatione morborum illuſtrandâ jure obtinuit, in* Theoriâ *quoque excolendâ ſibi vindicaret* Anglia. *Eam quippe deſideramus* Theoriam, *quæ à* Praxi *feliciſſimâ ſit deducta, ad eamque rurſus accommodata: quæ cùm hactenus ferè nuda fuerit & more tantùm philoſophico deſcripta, hodie fortè minùs æſtimatur; dum ii qui rationem illam, quâ ad* Praxin *applicanda ſint* elementa

elementa Mechanica, *parum perſpiciunt, ea ne omnino quidem applicari poſſe arbitrantur.*

Quòd ſi ex elementis hiſce Mechanicis *optimè educatur* Theoria *medica,* Muliebrium *certè, ſiqua alia, morborum cauſa haud ita difficilis eſt, quin magnâ ſaltem ex parte perſpici atque illuſtrari queat. Et ſanè operam noſtram nullum æquiùs poſtulat argumentum, quàm ut morbis iſtis quàm certiſſimum remedium excogitemus, qui cùm in fœminis graviſſimos dolores excitant, tum in nobis etiam, qui humanitati pariter & medicinæ ſtudemus, non vehemens minùs curandi ſtudium excitare debent. Cùm autem univerſi ferè, quibus mulieres laborant, morbi ab aliquo menſium vitio, utì rectè notat* Hippocrates, *deriventur; horas haud malè collocâſſe videbor, ſi menſium naturam paulò luculentiùs, quàm hactenus in libris tractatam reperio, explicare ſim aggreſſus. In quo quidem opuſculo nihil reconditum, nihil à*

communi

communi ſenſu longiùs remotum reperiet lector: ſiquidem id mihi unicè curæ fuit, ut veritatem, quàm maximè poſſem, aſſequerer; quæ quo magis obvia & familiaris fuerit, eo ſolet eſſe acceptior.

INDEX CAPITUM.

1. *De Purgationis menſtruæ naturâ.* Pag. 1

2. *Variæ de menſibus opiniones recenſentur.* p. 3

3. *De Plethoræ cauſis, & quare fiat in Fœminis.* p. 12

4. *De Structurâ Uteri & Vaginæ.* p. 19

5. *De modo quo menſes movet Plethora.* p. 21

6. *Argumenta contra Plethoram refelluntur.* p. 30.

7. *De Periodis.* p. 36

8. *Phænomena menſium explicantur.* p. 47

9. *De*

9. *De iis quæ aut citiùs cient, aut diutiùs retardant menſes.* p. 58
10. *De Symptomatis quæ à ſuppreſſis menſibus oriuntur.* p. 66
11. *De methodo in Suppreſſis menſibus Therapeuticâ: cui ſubnectuntur Hiſtoriæ.* p. 95
12. *De Symptomatis quæ à menſium fluxu immodico oriuntur.* p. 127
13. *De Methodo in fluxu menſium immodico Therapeuticâ: cui adjiciuntur Hiſtoriæ.* p. 135
14. *De Remediorum Viribus & Operatione.* p. 147

Cap. I.

De Purgationis Menſtruæ naturâ.

PURGATIO *menſtrua*, ſive fluxus ſanguinis ab utero ſingulis menſibus emanans, periodos ſuas communiter inchoat *ſecundo ſeptenario*, terminat *ſeptimo*, ſive numeri ſeptenarii quadrato: *communiter* dico, quia nonnullæ ſunt mulieres, in quibus tardiùs inchoatur fluxus; paucæ etiam, quas multò ante annum decimum quartum invadit; aliæ rurſus, quas poſt quadrageſimum nonum non deſerit: memorantur præterea fœminæ menſtruis prorſus immunes.

Evacuati ſanguinis *quantitas* pro varietate temperamenti, victûs, ætatis &c. diverſa eſt: in ſanis tamen & adultis vulgò aſſurgit ad uncias viginti, quibus convenit menſura ab *Hippocrate* aſſignata, duæ ſcilicet *Heminæ*[a]. Nec minor eſt in *qualitate* diverſitas; aliquando enim ad *Lympham* propiùs, quàm ad ſanguinem accedit humor menſtruus: in ſanis verò reperitur *rubicundus* valde & *floridus*, qualis (uti idem notat *Hippocrates*[b]) è venâ ſectâ Vi-

[a] *Morb. Mul. lib.* 1. *ſ.* 15. [b] *Ibid.*

 ctimæ

ctimæ recenter mactatæ cruor effluit. Qui tamen nonnunquam ita vitiatur, ut pene inter venena referendus ſit: ſed hoc non proprio ipſius vitio debetur, ſed admixtis ſordibus & aliunde ducto contagio. Qui aliter cenſet, Authorum de hâc re argumenta conſulat.

Eadem eſt *Periodorum* inconſtantia; eſt enim ubi die 27 aut 20, eſt ubi *bis* in menſe, uti in *ſalacibus* obſervat *Duretus*[a], etiam aliquando abſque ſanitatis noxâ[b]. Eſt demum, ubi *ne ſemel* in menſe redit periodus: quæ tamen frequentiſſimè ſingulis *menſibus* recurrit. Pari modo ſe habet fluxûs *duratio*: in aliis enim *trium*, in aliis *quatuor*, in nonnullis non niſi *ſex* dierum ſpatio terminatur: plerumque tamen *triduo* abſolvitur[c].

Hæc omnia phænomena in ſequentibus locus erit expendere; nunc ad ea, quæ ſub menſium fluxu ferè ſolent accidere, veniendum eſt.

Inſtante fluxu, in puellis ſaltem nondum purgatis, hæc præcipuè obſervantur ſymptomata, *Dolor & æſtus partium vicinarum, ad lumbos præſertim & coxas*, aliquando etiam *inflammatio, cephalalgia, appetitûs remiſſio, crurum laſſitudo*; durante profluvio, invadit ſæpe *nauſea & languor*.

In *Bilioſis* temperamentis paulò maturiùs fluunt menſes, citiúſque periodos ſuas conficiunt; in puellis mollioribus & *minùs ſanguineis* ſeriùs erumpunt. Ita ſi regio paulo *calidior*

[a] *In Holler.* 255. [b] *Panarol. Cent.* 2. *Obſ.* 41. *Med. Septentr. p.* 33. [c] *Hipp. de Morb. Mul.* 1. *S.* 15.

dior ſit, anno uno aut altero ſeptenarium ſecundum antevertunt; ſi *frigidor*, excedunt. In *prægnantibus*, etiam & ferè ſemper in *lactantibus* deficiunt; ſaltem tertio menſe elapſo non reperiuntur in gravidis. Ex *diuturniore morbo convaleſcentes* ægrè & non niſi tardè admodum reviſunt. Fœminis *gulæ deditis* & genio liberiùs indulgentibus fluxus ſæpe ad ſextum diem & ultra extenditur; in *obeſioribus*, & iis qui aut *tenui victu* aut *exercitio multo* utuntur, citiùs terminatur. Quantitas ſanguinis evacuati ad *ætatis* uſque *florem* augeſcit; *florente ætate*, æqualis permanet; *ætate* rurſus *declinante* paulatim minuitur. In *junioribus* tenuior, in *ſenibus* craſſior reperitur ſanguis.

Varietatis hujuſce ratio explicabitur in eâ, quam tractaturi ſumus, periodorum doctrinâ.

CAP. II.

Variæ de Menſibus Opiniones recenſentur.

CAuſas hujuſce fluxûs, ad oceani morem ſtato tempore æſtuantis, & ſtudio inveſtigârunt & ſcriptis tradiderunt medici, tum veteres, tum recentiores: infinitum eſſet quid de iis quiſque ſenſerit, referre; ſatis erit argumentorum capita depromere, ut, ſi illorum ſententiæ nobis parum placeant, quid melius poſſit exquiri, videamus.

In *cauſis* igitur inveſtigandis, alii *finalem*, alii *efficientem* aſſignant; nonnulli, uti *Galenus*, utramque.

Cauſa finalis fluxûs menſtrui ab Authoribus ſtatuitur, vel *mulieres ad concipiendum aptiores reddere*, vel *fœtui præbere nutrimentum*. Qui priorem ſententiam amplexi ſunt [a], menſtruum fluxum ideo neceſſarium eſſe dicunt, ut ſanguis à ſordibus & recrementis purgatus, tum fœminas magis ad coitum impellat, tum ſemen feliciùs excipiat. Huic argumento facilè occurritur; neque enim in ſanis ſanguis ille, qui ejicitur, impurus eſt aut vitioſus, ſed optimus & fragrantiſſimus: quippe non glandulæ alicujus ope ſecernitur, ſed ex capillaribus arteriis erumpit, ideoque naturam arterioſi, h. e. *puriſſimi* ſanguinis retinet. Quòd ſi hæc menſtrua purgatio conceptui promovendo ita eſſet neceſſaria, nullæ certè conciperent mulieres, niſi quibus fluxerint Menſes; quod quidem experientiæ & Hiſtoriæ Medicæ prorſus repugnat [b].

Alteram ex finalibus cauſis aſſerit *Galenus*, eique ſcriptores ferè omnes aſſentiunt; refragantur tamen nonnulli, & his duobus potiſſimùm argumentis in *Galenum* inſurgunt.

1°. *Ne guttulam quidem materni ſanguinis ad fœtum derivari aiunt; quia ſcilicet neque ulla datur inter Vaſa Uterina & Umbilicalia Anaſtomoſis: neque fœtus ſanguine, ſed ſucco lacteo per os nutritur* [c]*:* qui hoc aſſerunt, pari

[a] *Charleton, Sylvius.* [b] *Hild.* l. 5. *obſer.* 41. *Bonet. Med. Septentr.* p. 30. *Sennert. tom.* 3. [c] *Charleton de Catamen.* p. 36. & 43.

etiam

etiam ratione poſſent dicere infantes à materno ſanguine non haurire alimentum, quoniam lacte, non ſanguine nutriuntur. Unde verò id ipſum lac ſuppeteret, niſi ex materni ſanguinis penu ad mammas deferretur? Jam in fœtu nutriendo eadem valet ratio; ſive enim ipſo matris ſanguine per arterias uterinas delato, ſive liquore, qui in *Amnio* continetur, alatur fœtus; utrinque facilè conſtat ſanguinem maternum fœtui alendo inſervire: quis enim iſtius liquoris aliam inveſtigabit originem, qui eum ex materno ſanguine derivari neget? ita ut ſi concedatur fœtum *per os* nutriri, quicquid fuerit pabuli, id omne à matre ſit petendum. Fœtum vero *per os* ſolummodo non nutriri, ſatis probant monſtra ſine capite in lucem edita, & nonnulli ore naribuſque obturatis infantes: ulteriùs adhuc proceſſit Medicorum[a] in re Anatomicâ peritia, & fœtum, placentâ intercedente, ſanguine materno ali luculenter ſatis evicit. Exhibuit enim eam, (quam negant nonnulli[b]) inter *vaſa uterina & umbilicalia Anaſtomoſin*: cùm enim ovum in utero per ſeptimanam unam aut alteram fluctuârit, ab eo, uterinâ lymphâ mollito & humectato, erumpunt protinus vaſorum *umbilicalium* ſtamina, pari modo atque ex ſemine in terræ gremium immiſſo undique ſe diffundunt fibræ: hæc interiori uteri tunicæ ita ſe inſinuant, ut vena umbilicalis arterias matris hypogaſtricas penetret, arteriæ verò umbilicales venis maternis inſeran-

[a] *Columb. Anatom.* p. 460. *Caſſer. Placent. Tab.* 5. [b] *Wharton, Charleton.*

tur. Per hos aditus perennis inter fœtum & matrem agitur ſanguinis circuitus: ſcilicet umbilicalis vena arterioſum ſanguinem à matre accipit, quem in fœtûs uſum ad venam cavam, adeoque ad cor deducat; uti arteriæ umbilicales ſanguinem, nutriendo fœtui parum idoneum, in venas maternas regerunt. Quòd ſi nulla per hæc vaſa daretur nutritio, non modò pabulo ſuo defraudaretur fœtus, ſed ne tunicæ quidem, quibus obvolutus eſt, ullo modo poſſent nutriri.

2do. Negant cauſam eſſe *finalem* ſanguinis menſtrui, ut fœtui in nutrimentum cedat, *quia quantitas novem menſium ſpatio evacuata nimis exigua videtur, ut alendo fœtui ſufficiat*[a]. Utrùm verò ſufficere poſſit necne, hujuſmodi edocebit calculus. In fœminis rectè ſe habentibus ſanguis menſtruus effunditur ad uncias viginti; ita quantitas novem menſibus effuſa erit lib. 15. quia verò nonnunquam accidit, ut gravidis etiam, per tres ſaltem priores menſes, fluant menſtrua, licèt, modica valde & imminuta, ſupponatur effuſi ſanguinis quantitas eâ proportione decreſcere, ut primo menſe dimanet $\frac{1}{2}$ ſeu ℥ 10, ſecundo $\frac{1}{3}$ ſeu ℥ 6 $\frac{2}{3}$ tertio $\frac{1}{4}$ ſeu ℥ 5, poſtea verò omnino deficiat: unciis demum 21 $\frac{2}{3}$ ex lib. 15. ſubductis, quantitas ſanguinis reſidua, quam prægnans in fœtûs nutrimentum commodare poſſit, erit lib. 13 ℥ 2 $\frac{1}{3}$. quæ ſi cum recenti fœtu atque involucris omnibus in trutinâ ponatur, excedet pondere; nullumque dubio locum relinquet, quin

[a] *Bayle diſſert. de Menſib.*

embryoni

embryoni incrementum ſatis idoneum largiri poſſit. Medium enim fœtûs recentis pondus eſt lib. 12, aliquando majus, frequenter etiam minus reperitur. Quòd ſi prægnanti menſes deficiant, ſuppetunt ad alendum fœtum lib. 15; quibus verò ultra uncias viginti aſſurgit fluxus, uti non raró fit, eæ fœtui, etiamſi monſtrum ſit, alimentum novimeſtre facilè miniſtrabunt.

Igitur non video cur à *Galeni* ſententiâ recedendum ſit, qui in *Definitionibus Medicis* hoc docet, τὰ καταμήνια παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὑγίειαν ἐκκενούμενα· ἐπισχεθέντα δὲ διὰ τὴν σύλληψιν, τῷ ἐμβρύῳ τὴν τροφὴν παρέχει. *Tribuuntur mulieri menſtrua, quæ ſanitatis gratiâ vacuentur; embryoni autem nutrimentum præbeant, per conceptum ſuppreſſa.* Quæ verba modò ſint ritè intellecta, veritati optimè reſpondent. Ea enim quæ inter Scriptores multùm agitatur quæſtio, *An fœtus* ſcilicet *menſtruo ſanguine alitur*, perridicula eſt & à ſanâ, h. e. *Galeni* mente alieniſſima: quaſi verò ille unquam crediderit fœtum nutriri eo ipſo ſanguine, qui foras ejicitur: quaſi non hoc potiùs voluerit, ſanguinem in muliere *redundare*, ut non tantùm proprio corpori alendo ſatis habeat, ſed & concepto fœtui *pabulum* inſuper miniſtret; ideo tamen per uterum extra gravitatem ſingulis menſibus expurgari, quoniam redundet: neque enim menſes fluere, niſi redundaret ſanguis, *Galenum* credidiſſe ſtatim videbimus.

De *Efficiente* hujuſce profluvii *cauſâ* non minùs inter ſe diſcrepant authores: dum alii *Lu-*

nam, alii *Fermentum* quoddam, alii denique *plethoram* ſtatuunt. De his ſigillatim pauca ſunt dicenda, ut quænam ad veritatem propiùs accedat ſententia, perſpici queat.

Et 1mo qui menſium cauſam à *Lunâ* petunt, hoc unico omnes ducuntur argumento, quòd fluxûs uterini periodus *Lunæ curſibus* reſpondeat, adeóque ad illius imperium dirigatur: quod ſanè argumentum facilè & breviter convelli poteſt, ſiquis reponat menſtruis periodos contingere Lunæ minimè congruentes, ſiquidem eæ frequentiùs *creſcente* adhuc *menſe*, quàm *exacto* recurrunt. Quòd ſi huic profluvio præeſſet *Luna*, mulieres omnes, quibus eadem eſſet regio, ætas, atque temperies, eodem tempore, iiſdemque vicibus ad menſtrua cieret: quod tamen ita parum fit, ut ne fieri quidem poſſit.

2do. A *Fermento* quodam menſtruorum cauſam deducunt ex recentioribus plerique [a]; quod quidem, diverſo licèt vocabulo obvolutum, idem eſt ac apud *Democritum fervor uterinus*. Statuunt nimirum colluviem menſtruam per uterum purgari ope *fermenti*, quod in totâ univerſi ſanguinis maſſâ diffundi cenſet *Graaffius*, *Baylêus* verò uteri indigenam agnoſcit. Uterque *fermentum* hoc in *ſalibus* quibuſdam ſitum eſſe contendit, qui motu ſuo ſanguinis maſſam ita exagitant, ut ſtatis quibuſdam temporibus, ſingulis ſcilicet menſibus, acriùs efferveſcat, & per uteri vaſa exitum quærat. Quomodo peragatur hæc *fermentatio*, aut cur his periodis vi-

[a] *Graaff. Bayl. Etmuller.*

res

res ſuas exerat, argumentis lectori parum ſatisfaciunt, verbis admodum imponunt. Eorum enim ſententia, quæ propria *ſingulis viſceribus fermenta* tribuit, non modò circulanti ſanguini, ſed communi ſenſui repugnat. Ubi enim *fermentum* iſtud deliteſcit, ubi tam ſecuro fruitur hoſpitio, ut ab humoribus præterfluentibus minimè turbari aut abripi queat? quòd ſi *fermento ſedem in viſceribus* largiamur, unde ei tanta ſuppetit ſupellex, ut perpetuis impendiis exhauriri nequeat? Deſideraret certè novi fermenti ſuppetias, ut perenne hoc fermentandi munus obiret. Altera de *fermentis* opinio, quòd ſcilicet *totius ſanguinis maſſa fermenteſcat*, à veritate æquè aliena eſt: ſive enim ad *Chymicorum* mentem exponatur *fermentatio*, *actio ſcilicet mutua acidi & alkali*; ſive latiùs ſumpta [a] *partium motum inteſtinum denotet*, neutro modo ſanguini competere poteſt: non priori, quia in ſanguine deſit [b] *acidum:* non poſteriori, quia fluidi cujuſvis partes, quæ ſub iiſdem planis horizontalibus jacent, *æqualiter* premuntur, adeóque ad *quietem* ſe componunt, niſi novo aliquo impetu in motum cieantur. Ita ſi daretur aliquis in ſanguine *motus inteſtinus*, brevi deficeret, niſi liquido, quod à corde immittitur, excitaretur denuo & reviviſceret: quòd ſi à liquido, quod à corde influit, *motus inteſtinus* oriatur, ſatis conſtat alium in ſanguine motum dari non poſſe, præter eum, quo continuò progreditur & circulatur.

[a] *Willis de Febrib.* [b] *Boyle. Pitcarn.*

Sed

Sed exolevit ferè hodie abſurda illa de *fermentis* doctrina, & à saniſſimis ſaltem ſcriptoribus jam diu exploſa eſt. Quòd ſi aliquam rationis ſpeciem præ ſe ferre queant *fermenta*, ad hunc modum exponi debent; nempe quòd in *utero* ſitæ ſint *glandulæ*, in quibus liquor ſive *fermentum* quoddam ſecernitur, quod in ſanguinem *ſingulis tantùm menſibus* deducitur, eumque in motum vividiorem ſuſcitans & rarefaciens, & uteri canales fortiùs diſtendens, viam *menſibus* aperit. Hoc verò fermentum *ſemel* tantùm in menſe effunditur, quia ductuum excretoriorum orificia ita tenuia & anguſta ſint, ut id ſolâ vi quantitatis, ſpatio *menſtruo* ſecretæ, exitum reperiat; pari modo ac in *teſticulis* fit. Hæc hypotheſis, utcunque primâ facie cæteris paulò magis probabilis videatur, cum iis tamen æquè à veritate abhorret: idem quippe contra omnes de *fermentis* hypotheſes valet argumentum, nempe ſi à *fermento*, non à *plethorâ* concitarentur *menſes*, brevi ſpatio ea ſanguinis quantitas foras effuſa eſſet, quæ vitæ fomitem penitus extingueret. Contra *fermenta* acriter contendit in ſuo de *Catameniis* libro *Charletonus*, & *Baylêi* ſententiam ſatis viriliter evertit: qui tamen cùm exponit ſuam, totum illud argumentum ex ipſo *Bayléo*, iiſdem per omnia ferè verbis expreſſum, mutuatur, quod paginis proximè præcedentibus rejecerat & refutârat.

3[tio]. Denique *plethoræ* tribuit *Galenus* menſtrui fluxûs originem, in libro *de Venæſectione adversùs Eraſiſtratum*, ὀυχ αὕτη (φύσις) γυναῖ-

κας

κας μὲν ἁπάσας ἐφ᾽ ἑκάστῳ μηνὶ κενοῖ, τὸ περιττὸν ἀποχέουσα τοῦ αἵματος; ἔδει γὰρ, οἶμαι, οἴκοι τὸ θῆλυ γένος οὔτε ἰσχυροῖς πόνοις διαιτώμενον, οὔθ᾽ ὁμιλοῦν ἡλίῳ καθαρῷ, καὶ δι᾽ ἄμφω ταῦτα πλῆθος ὑποτρέφον, ἴαμα φυσικὸν ἔχειν τοῦ πλήθους τὴν κένωσιν. *Nonne natura ipſa mulieres cunctas evacuat, ſanguine ſuperfluo ſingulis menſibus foras effuſo? quippe muliebre genus, quòd domi ageret neque vehementibus laboribus exerceretur, neque ſub claro ſole viveret, & propterea quamplurimos humores coacervaret, oportebat opinor evacuationem hujuſce plenitudinis, tanquam remedium à naturâ datum, accipere.* Hanc de *plethorâ* ſententiam multi poſt *Galenum* ſecuti ſunt; quam tamen apud authores ita parum illuſtratam reperio, ut neque luculenter ſatis appareat, vel quibus de cauſis *menſes* moveat *plethora*, vel quænam in fœminis vera ſit ipſius *plethoræ cauſa.* Igitur quoniam his ritè explicatis menſtrui fluxûs naturam clariùs innoteſcere poſſe confidimus; diſquiremus primò, unde originem deducat, & quomodo in fœminis creſcat *plethora*; deinde quibus viribus, & quâ potiſſimùm de causâ, ſanguinem *per uterina vaſa* exoneret: quibus ultimo loco adjicientur argumenta, quæ *periodicum* profluvii iſtius *recurſum* expedient quodammodo, & illuſtrabunt.

CAP.

CAP. III.

De Cauſis Plethoræ, & quare fiat in Fœminis.

UT cauſis *plethoræ* inveſtigandis rectiùs ſternatur via, liceat his uti præmiſſis.

1°. *Corpus omne in eodem ſtatu permanere, ſi evacuatio additioni fuerit æqualis;* & vice verſâ.

2do. *Si animali cuivis periodica aliqua ſupervenerit ſanguinis eruptio, & idem exactâ eruptione ſtatus redierit qui ſub initium periodi fuit, ita ut nec minùs nec magis ponderoſum fiat animal, in eo ante eruptionem iſtam fuiſſe plethoram: & porro evacuationes omnes ante eruptionem factas additioni fuiſſe impares, at unà cum erumpente ſanguine æquales.*

Hæc per ſe ſatis liquent; unica quippe, ex quâ quantitas materiæ cujuſque dignoſcitur, menſura, eſt *pondus*. Si igitur corporis *pondus* idem maneat, manet eadem etiam *quantitas materiæ*; ſeu quod idem eſt, quantum additur corpori, tantum etiam & ab eo evacuatur. Si verò minùs evacuatur quàm apponitur, creſcet pondus corporis, adeóque quantitas materiæ erit major; quæ ſi ad hunc modum aucta in *vaſis* ſanguineis accumuletur, nec in habitum corporis diffundatur, inducetur ſanguinis *plethora*, donec fiat eruptio. Ipſa autem eruptio per vices recurrens indicat ſanguinem non

non in carnes abſumi, ſed intra *vaſa* coacervari.

Quocunque igitur in corpore talis oriatur *plethora*, ut neceſſe ſit certis quibuſdam periodis materiæ redundantis excretionem fieri, ſatis liquet omnes eas evacuationes, quæ periodorum intervallis factæ ſunt, quantitate materiæ corpori ingeſtâ fuiſſe minores: quòd ſi corpus, factâ hâc excretione periodicâ, in eundem cum illo ſtatum redigatur, quem incipiente periodo obtinuit, ſequitur omnino ultimam hanc evacuationem, intermediis omnibus conjunctam, ad menſuram quantitatis per totius periodi decurſum ingeſtæ aſſurgere.

Et hactenus quidem non tam *conjecturâ*, quàm *demonſtratione* perventum eſt.

Itaque ut hæc omnia inſtituto noſtro accommodemus, ex certiſſimis principiis concludi poteſt, cùm fœmina, expurgatis menſibus, eundem obtineat corporis ſtatum, quo ſub periodi menſtruæ initium fruebatur, (quod experientia confirmát) in eâ decurſu iſtius periodi evacuationes cæteras aſſumptis alimentis impares fuiſſe: itidem, quia hæ fuerint impares, humorem nutritium in corpore redundare; qui ſi intra circulationis ambitum concluſus ſit, ſanguini eam, pro quâ contendimus, inferet *plethoram*.

In eodem verò ſtatu jugiter permanere, tum ex *viſu*, tum ex *ſtaticâ*, probantur integræ valetudinis mulieres; in quibus totius ferè ætatis decurſu nulla ponderis mutatio ſentitur, modò eadem obſervetur vivendi ratio, idemque adhibeatur rerum, quas vocant, *Non-naturalium* uſus.

uſus. Sed ne fortè paulò altiùs excurrere videamur, libet ad medium aliquod, ne dicam perexiguum, tempus deſcendere; & id tantùm petimus, ut fœmina ſana, & menſibus ritè purgata, per quinque annos eadem permanere concedatur: hoc ſi impetramus, ſequitur ex *Præmiſſ.* 1. evacuationes omnes eo quinquennio peractas alimenti copiæ reſpondiſſe; è quibus tamen evacuationibus eſt *fluxus menſtruus*; quod ſi, menſtruis ſubductis, evacuationes reliquæ non reſponderint, patet ex *Præm.* 2. fuiſſe ante ejectos menſes in muliere *plethoram*.

Aliud argumentum, cur evacuationes cæteræ ad ingeſta alimenta parum aſſurgant, ab ipſis menſibus deſumi poteſt; ſi enim aſſurgerent, profluvium menſtruum non tam inter *criſes ſalutares*, quàm *morbos* poni deberet; & miſellæ fœminæ quinquennii ſpatio ſanguinis puri lib. 100, ut in capite præcedente demonſtratur, fruſtra evacuarent, ſeu quod idem eſt, lib. 100 de pondere ſuo amitterent. Itaque tantùm abeſſet ut ſano corpore fruerentur; corpus eo tempore vix haberent.

Pariter eâdem certitudine colligimus, ſecretiones in cæteris animalibus ingeſtæ materiæ reſpondere; quoniam, cùm ætatis florem conſecuta ſint, in eodem prorſus ſtatu permanent; quia verò evacuationis additioniſque eadem ſit proportio, ideo in iis non accumulari *plethoram*: neque porro menſes fluere debere, qui citra *plethoram* non moventur. His alia forſan in ſequentibus adjicietur ratio, cur *bruta* fluxui menſtruo non ſint obnoxia.

Satis

Satis jam perſpicuè oſtenſum eſt, in muliere dari *plethoram*; quibus verò de cauſis iſta fiat redundantia, ſeu, quod idem eſt, quare in eâ deficiat totius alimenti evacuatio, hoc etiam ſi explicare potero, argumento pleniùs ſatiſfacere videbor.

Perſpirationem igitur, eâ enim ſecretione alimenti pars longè maxima diſſipatur, in fœminis *imminuere* probantur ſequentia.

1. Uti obſervat, accuratiſſimus rerum inveſtigator, *Sanctorius*[a] *Vires imbecilles:* & has quidem à *molliori texturâ* rectè deducere videtur *Hippocrates*[b]; quò enim magis *ſolidæ* fuerint partes, eò *robuſtior* fit corporis compages. Sed quæcunque ſit imbecillitatis hujuſce cauſa, certum eſt *mulieres* viris eſſe *imbecilliores*; idque ex *pulſu* ſatis innoteſcit. *Pulſum* enim *muliebrem* ferè *langueſcere* dicas, ſi cum *virili* conferatur; quod etiam annotavit *Galenus*[c]; à *pulſu* porrò certiſſima *roboris* indicia ſunt petenda. Quid enim eſt *robor*, niſi vis illa quæ à ſanguine & ſpiritibus in membra derivatur? ea verò quomodo derivari poteſt, niſi cor, cujus ſolius motu diriguntur ſanguis & ſpiritus, validiùs contrahatur? Quòd ſi cordis contractio ſit validior, fieri nullo modo poteſt, ut non *fortiùs* increbreſcat *pulſus*. De hoc qui dubitat, dubitare etiam poteſt, utrùm ſit *pulſus*. Sed ut ad rem redeamus, *Sanctorii Aphoriſmus* ab iis quæ dicta ſunt demonſtrari poteſt: ſi enim pulſus ſit *imbecillior*, minor

[a] *Med. Stat. ſ.* 1. 52. [b] *De Gland. ſ.* 11. [c] *De Cauſ. Pulſ.* 3. 2.

ſanguinis quantitas ad glandulas, non intercutes modò, ſed alias omnes dato tempore deferetur, ideoque minor erit humorum ſecretio: etiam id ipſum quod ſecernitur, propter eam quam explicuimus *imbecillitatem*, è fibris, quarum tenſio remiſſior eſt, non ita promptè aut fortiter exprimi poteſt.

Ad hunc modum à *viribus imbecillis* orietur *perſpirationis defectus*: quòd ſi in fœminis *vaſorum orificia* multò, quàm in viris, exiliora ſint, (quod rationi fortè non repugnat, quia & earum compages magis delicata ſit, ſubtiliúſque pertexta, & moles ſemper ferè contractior) alterum à noſtrâ parte erit argumentum; quia tum copia ſcilicet liquidi in vaſa ſecretoria influentis minor ſuppetit. Eſt enim ſecretio, ut velocitas ſanguinis, & vaſis ſecretorii orificium; uti demonſtravit *Bellini*. Adeóque ob minorem ſanguinis velocitatem, quam ex *pulſu* cognoſcimus, & capillarium anguſtias, quæ ex *texturâ* delicatulâ etiam probari poſſe videntur, minor erit in fœminis materiæ perſpirabilis ſecretio.

2. *Temperamentum*, quod *humidius* eſſe in fœminis, quàm in maribus rectè [a] pronuntiat *Hippocrates*. Fœminarum enim corpora, tum ad tactum tum ad viſum, multò molliora & teneriora ſunt quàm virorum; à quâ partium mollitie *humidi redundantiam* idem ille Autor non abſurdè deducit [b]: quò enim minùs ſolidæ ſint partes, eò magis in iis abundat fluidum [c]. In viris autem, quò ſolidior evadit corporis

[a] *Nat. Puer. ſ.* 6. [b] *Morb. Mul.* I. *ſ.* 11. [c] *De Gland. ſ.* 11.

 com-

compages, eò minus fluidi relinquitur; ſolidarum enim partium moles, niſi imminutâ fluidi copiâ, increſcere nequaquam poteſt. Itaque ratione molis ſuæ plus habent ſanguinis mulieres, quàm viri. Hinc eſt quòd citiùs ad debitam magnitudinem aſſurgant; quia liquidi copia, ex quâ ſolidæ partes conflantur, in iis ſit uberior: ita ut minori tempore æquale, vel æquali tempore amplius nutrimentum inde hauriri queat, uti argumentatur *Hippocrates* [a], fuſiúſque oſtendit *Pitcarnius.* Cùm igitur fœminæ hâc gaudeant temperie, *humiditatem in iis non remitti* bene colligit modò laudatus author; quia rariore ſint texturâ [b]; patet etiam ex *ſtaticâ Sanctorianâ*, *humida* corpora minùs perſpirare, & plenius nutrimentum ſecretioni inſenſili officere. Eodem fundamento nititur Aphoriſmus ille [c], *ab aquæ potatione perſpirationem inſenſilem impediri.* Pariter *aquoſas*, (i. e.) per-quam humidas, *mulieres diutiùs purgari* ſcribit *Hippocrates* [d].

3. *Vita domi acta & labore minùs exercita*; ideoque hinc etiam originem trahere *plethoram* rectè ſtatuit *Galenus*, &, optimus naturæ interpres, *Hippocrates* [e]. Etenim annotante *Sanctorio* [f], "*Exercitio corpora leviora fiunt*; "omnes quippe partes, præcipuè muſculi & li-"gamenta, motu ab excrementis purgantur; "perſpirabile ad exhalationem præparatur, & "ſpiritus tenuiores fiunt": ita quicquid ſit humoris ſuperflui, id fortiùs foras exprimitur; op-

[a] *Morb. Mul.* I *ſ.* 11. [b] *De Gland. ſ.* 11. [c] *Med. Stat. ſ.* 3. 67. [d] *Epid.* 6. 1. [e] *De Gland. ſ.* 11. [f] *S.* 5. 9.

timè enim notavit *Hippocrates*, *labore aliquid humoris abduci*[a]. Contrà verò *quiete nimiâ* gravius ſit corpus, & propter *inhibitam perſpirationem* humores intra vaſa *redundant*: igitur rectè docet idem *Sanctorius*, *perſpirationem, ubi in ſanis deficit, exercitio ſarciri*[b].

Quæret fortaſſe aliquis, quare fœminas minùs perſpirare contendam, cùm in iis plerumque æquè copioſus ac in viris obſervetur ſudor? cui hic hæret ſcrupulus, diſcat è *Sanctorio*, quòd *perſpiratio* & *ſudor* ita parum inter ſe conveniant, ut nihil ferè habeant commune; contrà quò hic ampliùs provocatur, eò magis illa minuitur[c]. Saltem ſi præceſſerit ſudor paulò uberior, perſpirationem ad horas & fortaſſe dies aliquot langueſcere & ratio evincet, & Statice[d].

Ultimo de *otiosâ vitâ* argumento facile erit reponere, plurimas inveniri mulieres, *exercitio* quidem *laboribuſque* aſſuetas, non ideo tamen menſibus immunes. Sed meminerit lector deſidiam non eſſe unicam plenitudinis menſtruæ cauſam: utcunque labori ſe aſſueſcat mulier, *humidam* ſuam ſecum portat *temperiem*, & *vires imbecilles*. Quòd ſi cui & *vita athletica*, & *ſiccum temperamentum* contigerit, dubitari forſan poteſt, utrùm illi fluxura ſint menſtrua: pro me certè haud parum facit quod obſervârunt *practici*, eas, quibus menſes penitus defuiſſe compertum eſt, calidiſſimi[e] fuiſſe temperamenti *Viragines*: quæ cùm ad *robur maſculinum* accedant, & *laboribus* ut

[a] *Morb. Mul.* 1. 11. [b] *S.* 5. 34. [c] *S.* 1. 12. 13. 23. 110.
[d] *S.* 5. 3. [e] *Plater. Obſ. Med* p. 247.

plurimùm

plurimùm ſe exerceant, alimentum omne facilè digerunt, & per poros eliminant[a]. Igitur in his *pulſus validiores* obſervat *Galenus*[b]. Ita menſibus *ſaltatrices* deſtitui ſcribit *Sennertus*[c], *Foreſtus*[d] etiam *cantatrices:* quod & experientia ſatis confirmat. In quibus quidem omnibus *labor* id efficit, ut evacuationes copiæ ingeſtæ reſpondeant; adeóque nec ulla deſideretur menſium purgatio.

Sed utcunque de cauſis diſceptari queat, de re certum eſt. Plethorâ igitur demonſtratâ, non ita arduum eſt, quibus viribus, & quâ potiſſimùm de causâ, ſanguis per uterina vaſa effluat, explicare.

CAP. IV.

De Structurâ Uteri & Vaginæ.

ANtequam verò modum, quo ad ciendos menſes utitur *plethora*, exponam, neceſſarium videtur pauca de *uteri & vaginæ fabricâ* præfari: quod quidem ii qui de *catameniis* ſcripſerunt, tanquam à re ſuâ alienum prætermittunt; quamvis nihil ferè eſt, quod de hoc argumento cogitanti clariorem lucem afferat, quàm muliebris uteri ſtructura, non tantùm animo perſpecta, ſed ad examen hoc accommodata. De hâc itaque, quantum inſtituto meo ſufficit, breviter dicam.

[a] *Hildan. c.* 5. *Obſ.* 41. [b] *Cauſ. pulſ.* 3. 5. [c] *Tom.* 3. [d] *L.* 28. *Obſ.* 1.

1. In fœminis *pudendum*, uti & reliquum corpus, reſpectu *horizontis* ſitum obtinet *perpendicularem*, in cæteris animalibus *parallelum*.

2. Interna tam *uteri*, quàm *vaginæ* tunica, in quam inſeruntur variè & diſſeminantur venæ & arteriæ, *adipe* omnino caret & *craſſitie*; ita ut vaſa, fibris ipſius intertexta, minùs ſuſtinere aut munire queat: quæ quidem in cæteris ferè quibuſcunque corporis partibus plurimùm ſuffulciunt muſculi & pinguedo.

3. Vaſa ſanguinea, tam arteriæ quàm venæ, numero penè infinita ad has partes deferuntur; quorum tamen major copia in uterum diffunditur. Arteriarum rami, uti & venarum, ex utroque latere ſibi invicem per *Anaſtomoſin* committuntur, qui non recto curſu ad uterum feruntur, ſed variè inter ſe *implicati* & *contorti*, *curvis* & quaſi *ſerpentinis* ductibus perreptant. Cujus quidem texturæ ratio ſatis elucet & neceſſitas; gravidâ enim muliere, & fœtu uterum magis indies diſtendente, comprimerentur omnino, aut diſſilirent potiùs vaſa ſanguinea, niſi his ambagibus circumducta eſſent: hoc nimirum artificio formata utero ſenſim creſcenti facilè cedunt, & ultimis graviditatis menſibus in directum magis reducuntur.

4. Aortæ truncus deſcendens multò *amplior* in fœminis, quàm in viris reperitur: eo utique naturæ conſilio, ut non modò ad muſculos excludendo fœtui inſervientes, ſed ad *uterum* etiam, in quo fovetur & enutritur fœtus, major ſanguinis copia deferatur. Quæ quidem

dem vaſorum multitudo facit, ut non alium quemvis, niſi per *uterum*, ſibi exitum quærant menſes.

5. Venis omnibus *uterinis* deſunt *valvulæ.*

Cap. V.

De modo, quo Menſes movet Plethora.

CUM talis ſit vaſorum conformatio, videamus quomodo, accedente plethorâ, ſanguis per ea expurgetur. Quod ab his propoſitionibus, quas demonſtrant *mathematici*, clariſſimè deduci poteſt.

Prop. 1. *Augetur momentum corporis cujuſvis, ſeu vis ea, quâ corpus è loco ſuo continuò tendit, augendo vel celeritatem, vel quantitatem materiæ, vel utramque.*

2. *Si momentum corporis ſit majus, quàm contraria impedimenti vis, id impedimentum removebitur.*

3. *In percutientibus corporibus, ictuum magnitudo motui deperdito proportionalis eſt.*

4. *Motus deperditus eſt, ut reſiſtentia.*

5. *Si corpus datâ vi in impedimentum aliquod feratur, ictûs magnitudo erit, ut ſinus anguli incidentiæ.*

6. *In quovis fluido non tantùm eſt preſſio deorſum, ſed etiam à latere & undiquaque.*

7. *Fluidum corpora circumpoſita premit à latere omni illâ vi, quâ partes ejus conantur à preſſione recedere.*

8. *Preſſio lateralis eſt in ratione altitudinis, quâ fluidum incumbens aſſurgit.*

9. *Directio preſſionum ſuperficiei, quæ premitur, eſt perpendicularis.*

Priores duæ propoſitiones oſtendunt, quare, increſcente *plethorâ*, ſanguis è *canalibus* ſuis erumpat; *reliquæ*, quare ex *uterinis* potiſſimùm feratur.

Per ſe enim luculenter patet, quomodo eâdem manente velocitate, augeatur *momentum* ſanguinis in *plethorâ*; quia ſcilicet augetur *quantitas*: quòd ſi augeatur etiam *velocitas*, eò fortius erit momentum. In *plethorâ* tamen ſemper creſcit, non modò *quantitas* ſanguinis, ſed & *velocitas*, niſi ſanguis nimis lentus fuerit, aut viſcidus: ſi enim ritè admiſtus & comminutus ſit, quò magis mole creverit, eò plures ſecernit ſpiritus; quò verò ſpirituum copia ſit uberior, eò crebrior ſit, atque validior cordis contractio: ita ut ſi acceſſerit *plethora*, neceſſariò ſanguis *velociùs* circuletur, adeóque *majore cum momento* in impedimenta quævis impingat.

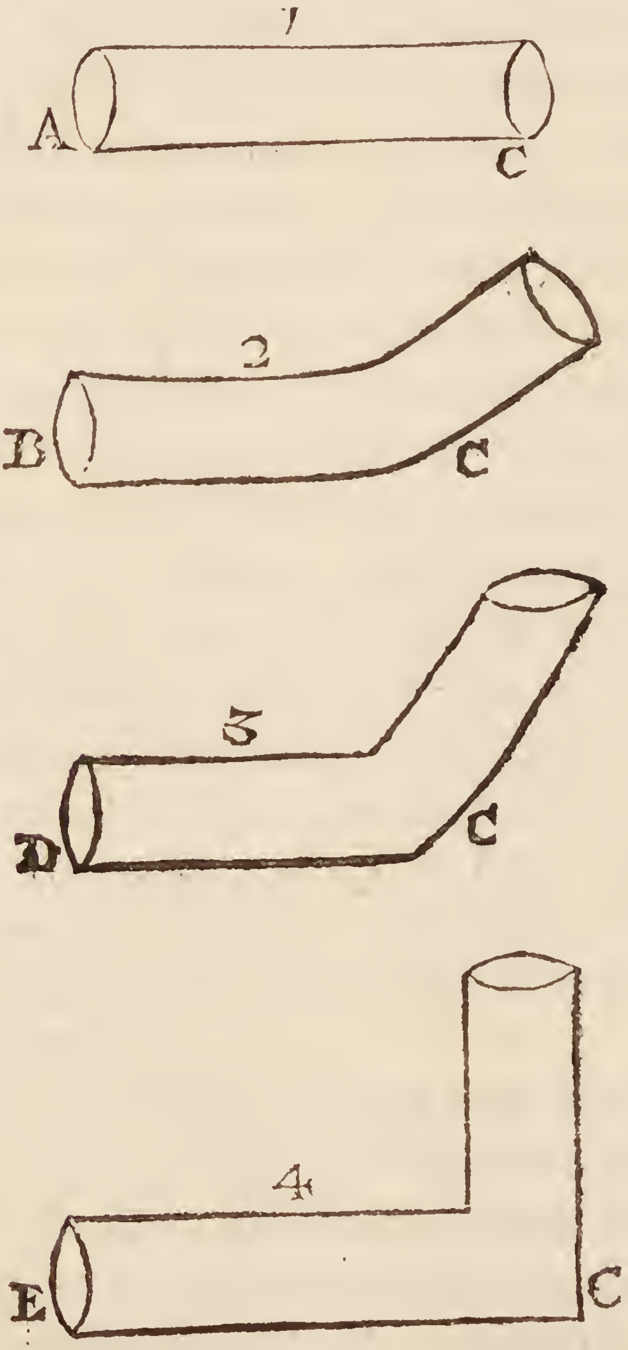
Vaſa verò ſanguinea tanquam *impedimenta* ſpectanda ſunt, ne ſanguis extra canales feratur; & hoc ſanè efficiunt, quamdiu aut æquis viribus aut majoribus ſanguini circulanti renituntur: cùm verò eouſque increbuerit ſanguinis momentum, ut ei oppugnando vaſa minimè ſufficiant, locum facilè cedunt, ut per ipſorum tunicas ſanguis erumpat. Vaſa verò *uterina*, quia, uti diximus, *carne parum ſuffulta* ſunt, ſiqua alia, ad cedendum ſunt facillima: ea

ſanè

ſanè reniti non poſſe oſtendit ipſa ſanguinis eruptio; qui quidem erumpere minimè poſſet, ſi ea contrà æquali *momento* reſtitiſſent.

Quia verò per *Prop.* 3. *in percutientibus corporibus, ictuum magnitudo motui deperdito proportionalis ſit*, videndum eſt, an ſingularis aliqua in *uterinis vaſis* fiat *motûs imminutio:* quæ quidem clariùs elucebit, ſi ad ea, quæ de *vaſorum ſtructurâ* paulò ante diximus, attendamus. Ea nempe non recto, ſed *curvo* admodum & quaſi ſerpentino curſu per *uterum* variè funduntur: itaque cùm *motus deperditus ſit ut reſiſtentia* per *Prop.* 4. ſi major in iis contingat *reſiſtentia*, major etiam erit *ictûs magnitudo*; quam motui deperdito proportionalem agnoſcimus. Majorem verò in *vaſis* hiſce *contortis* dari *reſiſtentiam*, hoc modo demonſtratur. Si in *recto* canali decurrat fluidum, datur tantùm *preſſio* eaque *lateralis* per *Prop.* 7. quâ ſcilicet latera canalis diſtendit fluidum; quia latera non opponuntur fluido in directum adeóque nec impedimento ſunt. Si tamen in *curvo* canali moveatur fluidum, canalis latera non tantùm *premit*, ſed omni, quo pollet, momento in ea *impingit:* quantò verò magis, hoc impeditum obſtaculo, de *motu ſuo deperdat*, tantò fortior erit in idem obſtaculum *ictûs magnitudo*. Quò verò in *curvum* magis flectantur vaſa (i. e.) quò magis directioni fluidi ſint oppoſita, eò major erit vaſorum *reſiſtentia*, & proindè *major ictuum magnitudo:* inde etiam uberior accedet fluido vis, quò faciliùs vaſa poſſit perrumpere.

Si enim canalis cylindrici A C (uti in Fig. 1.) *axis* ſit fluidi directioni ſemper *parallelus*, nullus erit particularum fluidi in ipſius latera impetus; adeóque & *ictus* nullus; fluidum verò omni illâ vi, quâ premitur, *latera* vaſis *perpendiculariter* urgebit. Quòd ſi *quantitas* fluidi augeatur, preſſio etiam & vis, quæ in canalium latera exercetur, augebitur:

unde

unde orietur canalium *diſtenſio*, & proinde laxior fibrarum textura, minorque inter ſe cohærentia. At ſi canalis ſit *inflexus* paulò, ita ut obliquè feratur ſanguis à B ad C, (uti in Fig. 2.) moles ſanguinis aucta non modò *latera* ipſius *diſtendet*, ſed in partes *curvatas* cum *impetu* feretur, & fibras jam ſatis diſtentas cum *ictu* perfringet: eoque faciliùs cùm, uti oſtendit *Borellus*, *Vis ictûs omni preſſione infinito major ſit. Ictûs* verò *magnitudo* major erit, quò magis *incurvetur* canalis, idque in *ratione ſinûs anguli incidentiæ*. Nam ſi ſanguis (uti in Fig. 3.) à D ad C dirigatur, major erit, *ictûs magnitudo* ad latus C, quàm cùm ſanguis (in Fig. 2.) à B ad C decurreret. Adeò quò magis *incurvetur* canalis, eò major erit *ictûs magnitudo*; donec ad *flexionem* (ut in Fig. 4.) *perpendicularem* perventum ſit, ubi datur maxima; quia ibi *ſinus anguli incidentiæ* ſit maximus. Ita ſatis patet in *curvis* canalibus *ictûs vim* intendi.

Et hæc quidem uberiùs explicare libuit, ut perſpicuè innoteſceret, non minimum conferre ad menſes per *uterum* evacuandos ipſius *uteri ſtructuram.*

Etiam hoc ad cætera accedit, quòd vaſa, quò magis *contorta* ſint & *circumvoluta*, eò *longiora* multò fiunt: *longitudine* verò efficitur, ut plus ſanguinis intra latera ſua excipiant; ſanguinis adeò *quantitate* auctâ, augetur & *momentum*; unde fit facilior per tunicas eruptio.

Quòd ſi *uteri fabricam* attentiùs advertamus, luculentiùs adhuc patebit ratio, quare per

uterinæ

uterina potiſſimùm vaſa exoneretur ſanguis menſtruus. Cùm enim *pudendi* muliebris *ſitus*, reſpectu horizontis, *perpendicularis* ſit, idem etiam erit ſitus *arterialis fiſtulæ*, quæ à corde ad uterum ſanguinem deportat: quia verò in *fluido* per *Prop.* 7. corporis cujuſvis circumpoſiti fiat preſſio, non *deorſum* modò, ſed etiam à *latere*; per *Prop.* autem 8. preſſio *lateralis* ſit in ratione altitudinis, quâ attollitur incumbens fluidum, univerſa columna ſanguinis ab *aortæ deſcendentis* trunco ad uterum protenſa *uterina* vaſa à *latere*, idque *perpendiculariter* per *Prop.* 9. comprimet & diſtendet: quòd ſi *preſſio* hæc à *ſitu* arteriarum *perpendiculari* orta, cum iis quæ de canalium *ambagibus* dicta ſunt conferatur, facillimè diſpiciet ingenuus lector, quòd ad evacuandos menſes præ omnibus vaſis longè aptiſſima ſint *uterina*. Quippe, propter *plethoram*, & *pondus* fluidi tum in arteriis tum in venis *perpendiculariter* incumbentis, intumeſcunt latera vaſorum, ita ut fibræ à ſe invicem magis diſtrahantur: quò verò rarior ſit fibrarum textura, eò faciliùs vi illatæ cedunt. Jam in *plethorâ* augetur ſanguinis *momentum*, quia augetur *quantitas*, etiam &, niſi *lentor* adſit, *velocitas*; *impedimenti* vis imminuitur, quia vaſis ſanguinis *redundantiâ* pridem diſtentis, minor ſit fibrarum contactus & cohærentia: ita ſuperato impedimento, ſanguis tandem erumpit.

Hinc etiam non leve exurget argumentum quare in *brutis*, licèt eadem planè in iis ſit

(aliter

(aliter ac nonnulli ſentiunt [a]) *vaſorum conformatio*, non tamen reperiatur *fluxus uterinus*; quoniam, cùm in his *pudendum* reſpectu horizontis *parallelum* ſit, tollitur omnis iſta ad *latera* vaſorum *preſſio*, à *perpendiculari* arteriarum *ſitu* deducta: quæ ſanè inter cauſas haud poſtrema eſt, cur mulieres plethoricæ per *uterum* purgentur.

Pro nobis etiam ulteriùs facit *Valvularum* in *venis uterinis* defectus: quod utcunque primâ fronte legenti parum ſatisfaciat, majoris eſſe momenti videbitur, ſi, quid in aliis *venis* præſtent *valvulæ*, ſub examen revocetur. Hæ quidem, cùm flaccidæ ſint, nulli prorſus uſui eſſent, ſi ſanguis *continuo* curſu, veluti flumen, per arterias venaſque deferretur: ſiquidem ſanguine continuò decurrente, utcunque venis inſererentur *valvulæ*, fluidum quamvis ſupra valvulam delatum in partes inferiores æquè graviter incumberet, ac ſi nulla prorſus intercederet valvula: ſi enim canalis *plenus* ſit, valvula interpoſita preſſionem fluidi non magis tollit, quàm, ſi veſica aquæ plena alteri itidem plenæ imponatur, membranæ interjectio efficit quò minùs aqua, quæ in veſicâ ſuperiore eſt, pondere ſuo inferiorem premat. Sed quoniam ſanguis ab arteriis, non *continuo* flumine, ſed per *intervalla* quædam, prout cor contrahitur, in venas influit, utile admodum comperitur *valvularum* artificium: cùm enim nullum ſanguini regreſſum concedant, cavent, ne major ſanguinis copia *venas capillares* premat, quàm

[a] *Charleton, Bayle.*

quæ

quæ inter eas *valvulamque* proximam continetur: nimirum ab *inferiore parte* valvulæ preſſio tollitur, quia intercapedo illa ob cordis *diaſtolen*, ſive circulationis moram, ſanguine minùs diſtenditur: quòd ſi in cordis *diaſtole* ſanguis in venis majoribus deorſum retro gurgitaret, *capillares venulæ* ita pondere incumbente laborarent, ut faciliùs diſrumpi poſſent. In *venis* verò *uterinis* propter *valvularum* defectum, nihil prorſus obſtat, quò minùs ſanguis omnis, qui in ramis amplioribus continetur, retro verſus *capillarium* anguſtias corruat, & tenella orificia ita premat, ut impulſu quovis promptiùs diſſiliant. Et hoc quidem modo, in *arteriis ſitus perpendicularis inflexioque tortuoſa*, in *venis valvularum defectus* multùm adjuvat, ut per *uterinas vias* evacuetur *ſanguis redundans*.

A quibus verò canalibus potiùs dimanet ſanguis menſtruus, an ab iis qui ad *uterum*, an ab iis qui ad *vaginam* deferuntur, magna eſt inter *authores* controverſia: quæ ſanè non incommodè prætermitti, ſaltem ſalvâ utrâque ſententiâ componi poterat. Etenim cùm eadem ſit partium textura, eadem vaſorum conformatio, longè plura tamen ad *uterum* excurrant vaſa quàm ad *vaginam*, quid dubii eſt quin ex utriſque canalibus, uberiùs licèt ex *uterinis*, evacuentur menſtrua? Quod quanquam per ſe ſatis pateat, hoc tamen argumento breviter illuſtrari poteſt. Ubi in *prægnantibus* erumpunt *menſes*, ſi *abortus* fiat, ab *utero* videntur fluere; quænam enim alia vis *fœ-*

tum

tum à *placentâ* queat divellere, niſi effuſi in *utero* ſanguinis fluctuatio? Si verò nullus inſequatur *abortus*, eos potiùs à *vaginâ* demitti credimus: quia ſi in *utero* fiat ſanguinis eruptio, periculum eſt, ne *abortiat* mulier. Igitur aliquando ab *utero*, aliquando à *vaginâ*, ſæpiùs tamen utrinque fluunt menſtrua: ita tamen ut in iis quæ *pepererunt*, propter vias liberiùs patentes, frequentiùs, quàm in *virginibus*, ab *utero* emanent.

Alia etiam inter ſcriptores verſatur quæſtio, utrùm à *venis*, an ab *arteriis* prodeant menſes; quos ego ſanè ab *arteriolis evaneſcentibus* malim deducere. Ibi enim maxima eſt canalis anguſtia, quâ efficitur, ut ſanguis in latera vehementiùs feriat, & oſtiola recludat: quòd ſi in *venas* deductus fuerit, latius ſibi ſpatium videtur comparâſſe, quàm ut foras egredi cogatur. Ideo ſiqua in canalibus oriatur obſtructio, eam in *arteriolis* potiùs quàm in *venis* poni debere rectè arbitratur, philoſophiæ medicæ peritiſſimus, *Pitcarnius* [a]. Quinimo ſanguis floridus admodum & rubicundus cùm ſit, ab *arteriis* potiùs, quàm à *venis* originem trahere videtur. Sive tamen è venis ſive ex arteriis fluat, ex *capillaribus* certè, non ex *majoribus* ramis propellitur: uti ex fluxu ipſo, qui *guttatim* ferè peragitur, dignoſci poteſt.

[a] *Diſſert. Med.* 106.

CAP.

Cap. VI.

Argumenta contra Plethoram refelluntur.

HUC quidem principiis ſimplicibus maximè & indubitatis pervenimus; quæ tamen non magis vera ſunt, quàm intellectu facilia. Quanquam verò huic fundamento innixa minimè corruere poſſit *Theoria*, non tamen negligenda ſunt, quæ vulgò contra *plethoram* afferuntur, argumenta: quæ ſi refelli queant, noſtræ ſententiæ ſi non roboris aliquid adjicietur, impedimenta certè detrahentur. His igitur argumentis manifeſtum eſſe putat *Charletonus*[a], *meram plenitudinem non ſufficere, ut evacuatio per uterum efficiatur.*

1. *In tabidis & macilentis, conſueta, & interdum profuſa, reperiuntur menſtrua; quibus tamen ſanguinis copia infra mediocritatem conſiſtit.* Rem ipſam ſanè agnoſcimus, in *macilentis* nempe fluere menſes; *plethoram* ideò non dari pernegamus; quippe multi, uti obſervat *Galenus*, ſanguine exuberant, *graciliſſimi* cùm ſint; etiam ipſo *Charletono* judice, ita parum in *macilentis* deficit ſanguis, ut in iis præcipuè *redundet*. Ipſum igitur audiamus, *Oeconom. Animal. Exerc.* 5. *S.* 3.

" Qui maximè nutriuntur, ut *obeſuli*, pauco
" ſanguine præditi ſunt; *macilenti* autem mag-

[a] De Catameniis, p. 30.

" nis

" nis venis, plurimoque ſanguine donantur.
" Quare etiam hi utplurimum animoſi ſunt,
" & omnia vitæ munera alacriùs vividiúſque
" peragunt, utpote ſpiritibus proportionaliter
" prægnantes. Ac propterea *graciles* liberalio-
" rem venæ-ſectionem ferunt, quòd carnoſa
" & muſculoſa eorum pars ſtrigoſior cùm ſit,
" majorem quoque copiam in poris ſuis ab-
" ſorbeat: venæ autem etiamſi exhauriantur,
" minore tamen iſtoc damno evenit, modò
" quantum lampadi vitæ ſatis ſit ſuperſit. At
" verò toroſis & præpinguibus damnum à co-
" pioſà ſanguinis evacuatione contingit; quia
" habitus eorum ſanguine calidiore depaupera-
" tus, ſeroſis humoribus repletur faciléque in
" cachexiam degenerat. *Ib. Sect.* 4. Notum eſt
" in animalibus *fame* enectis, & hominibus
" quoque, qui *tabidi* intereunt, plurimum ſan-
" guinis etiam poſt obitum in venis reperiri;
" quod prorſus impoſſibile eſſet, ſi ſanguis
" corpori ſolùm nutriendo deſtinaretur. Ani-
" mal enim fame non periret, quamdiu ſangui-
" nis quicquam in venis ſupereſſet; nec tabi-
" dorum corpora adeò emaciarentur, dum ve-
" næ ſufficientem ſanguinis copiam in ſe con-
" tinent, unde partes poſſint inſtaurari. Qui-
" bus adjici poteſt hiſtoria S. 6. quam ex *Hip-
" pocrate* deſumit, de viro quodam, qui cùm ad
" extremam maciem morbo extenuatus fuiſſet,
" & indies magis magiſque tabeſceret, ſectâ
" tandem per vices utriuſque manûs venâ, do-
" nec exanguis fieret, brevi εὔσαρκος evaſit."
Unde fit, ut qui, cùm contra ſanguinis nutri-
tionem

tionem differit, in *tabidis* & *macilentis plethoram* ita ſtrenuè propugnat, idem, cùm *catameniorum* cauſam agat, conetur convellere? ſed ea *Charletoni* argumenta, quæ jam ex *œconomiâ animali* deprompſimus, ita ſolida ſunt & veritati congruentia, ut ne ab ipſo quidem *Charletono* everti poſſint. Hinc *macilentæ*, uti ſcribit *Galenus*, miſſionem ſanguinis copioſiorem ferunt; quâ & ſæpiſſimè in iis, poſtquam diu defecerint, redintegrantur menſtrua. Hujuſmodi plurima exempla ſunt; & quotidiana ferè obſervatio eſt, in *lactantibus gracili* corpore præditis menſtrua ſolenniter ferè celebrari: ita parum *infra mediocritatem* conſiſtit in *macilentis* ſanguis.

2. *Ipſa plenitudo nonnunquam impedimento eſt, quò minùs fluant menſes.* Ita quidem ſcriptorum pars maxima unam *ſuppreſſi fluxûs* cauſam ſtatuunt, *plethoram*: à quâ *ſuppreſſionem menſium* ſimiliter induci arbitrantur, ac *Iſchuria* nonnunquam oritur à nimiâ, quâ veſica diſtenditur, urinâ [a].

At ſi quis hæc accuratiùs perpendat, diſſimillima prorſus inter ſe reperietur harum ſuppreſſionum ratio. *Veſica* enim firmâ admodum & muſculosâ tunicâ munitur, ita ut ſi extra modum accumuletur *urina*, *veſicæ latera* nequeat perrumpere; quia non *impetu* aliquo illabitur, ideo neque *momento* aliquo in ea *impingit*. Solâ verò *preſſione laterali*, quâ vi fluida omnia pollent, *latera* ita valet *diſtendere*, ut ea minimè ſe *contrahere* queant, adeòque neque *urinam*

[a] *River. Etmuller.*

foras

foras protrudere; h. e. tanta eſt *urinæ* quantitas, ut major ſit, quàm quæ à vi *tunicæ muſculoſæ* moveri poſſit, adeóque actio muſculi ſuſpenditur. Neque muſculus priùs ſe contrahet, quàm aut *momentum* ipſius intendatur, ita ut *urinæ* ponderi præpolleat, aut ipſa, quæ vim muſculi oppugnat, *Cathetere* eliciatur *urina.* Etiam in hoc caſu *Iſchuriam* multùm adjuvat veſicæ *ſphincter*: qui cùm ſit muſculus perpetim contractus, niſi quando ab *antagoniſtâ* & *urinæ pondere* ſuperetur, fortiùs certè contrahetur, ſi nulla ab *antagoniſtâ* oriatur *contranitentia*: *Antagoniſta* verò eſt *detruſor urinæ*; ſive ipſius veſicæ *tunica muſcularis*; cujus actionem ab *urinæ copiâ* ſuſpendi jam oſtendimus. Aliter omnino ſe habet in *vaſis uterinis plethora*: his enim non tantùm *preſſio* eaque *perpendicularis*, ſed & *ictus* ſatis validus à ſanguine inducitur; & tantum abeſt, ut horum canalium latera muſculoſa ſint, ut ne muſculis quidem fulciantur; ita ut ſi permaneat *plethora*, rupturam effugere non poſſint, uti in præcedentibus demonſtratur. Ipſa igitur *plethora, per ſe* ſpectata, menſes nequaquam *ſupprimet*: poteſt verò ſanguis redundare, licèt non fluant menſes. Supponimus itaque in hoc caſu nullum eſſe in *canalibus* vitium (ſi enim eſſet, *huic* tribui deberet *ſuppreſſio*, non *plethoræ*) adeò ut in ſanguine quærenda ſit ſuppreſſionis cauſa. Cùm verò *quantitas* ſanguinis in culpâ eſſe nequeat, (ea enim, uti vidimus, fluxum promoveret, non ſupprimeret) reſtat, ut *qualitatum* aliqua ſuppreſſionem hanc introducat: è quibus nulla

æquè ad hanc rem inſtructa eſt, ac *viſciditas.* Cùm enim ſanguis *lentior* ſit, & particulæ ejus tenaciter inter ſe cohæreant, adeóque magnitudine excreſcant, per oſtiola vaſorum *capillarium* minimè traduci poteſt; in quibus itaque orietur *obſtructio:* obſtructis porrò his meatibus, per quos facilem egreſſum ſibi comparare aſſuevit ſanguis, intra *majorum* canalium latera concluſus eſt, quæ nimis robuſta ſunt, quàm ut ei exitum aperire cogantur. Hoc igitur & nullo alio, quod ſciam, modo efficietur menſtrui fluxûs *ſuppreſſio*, etiamſi adſit *plethora*: ipſa tamen *ſuppreſſio* non *plethoræ* propriè, ſed ſanguinis *lentori* tribuenda eſt.

3. *Si ideò fluerent Menſes, quod ſanguis quantitate modum excedat, per alia vaſa, pulmonum putà &c. potiùs quàm per uterina erumperent.* Sed huic argumento abunde ſatiſfactum puto, in iis quæ de *uteri* ſitu, & ſtructurâ diſſerui: unde *uterum*, præ aliis omnibus corporis fœminei viſceribus, ad evacuandos menſes accommodatum maximè, & quaſi natum eſſe demonſtratur. Quòd ſi *uterina vaſa* paulò magis induréſcant, & tenaciora fiant, aut intenſiùs creſcat *plethora*, ſanguis per alios canales iter ſuum expugnabit; ita ut fœminis, quibus via per *uterum* præcluditur, per *nares* ſæpe, aut *pulmones* evacuetur ſanguis *plethoricus*; pariter ac in iis, qui *vino* liberiùs indulgent, frequentiſſimè obſervatur ex *naribus* quaſi critica quædam ſanguinis eruptio.

Afferri poteſt & aliud contra *plethoram* argumentum; nempe ſi in fœminis accumuletur

plethora,

plethora, ut ad *fœtum nutriendum* magis idoneæ ſint, cur eadem in *brutis* deficiat, quæ non minùs fœtus ſuos nutriunt, quàm mulieres? Utcunque res ſatis obſcura ſit, hoc certè ex iis quæ cap. 3, & 5 diximus, ſine dubio concludi poteſt, quòd cùm *bruta* menſibus omnino libera ſint, eundemque ſemper, poſt ætatis florem, corporis ſtatum conſervent, in iis quotidianas omnes evacuationes alimentis aſſumptis reſpondiſſe: niſi alia quæpiam in iis ſit evacuatio menſtrua, uti in *viris* obſervavit *Sanctorius*[a]. Idem de fœminis, quibus *ante prægnationem* menſes non fluunt, dicendum eſt. Cùm verò utero gerant *bruta*, quia aliquid in *fœtûs* uſum conferunt, non fieri poteſt, quin *geſtationis tempore*, aut nutrimentum ſolito plenius accipiant, aut minus ſolito remittant. Itaque in *brutis prægnantibus*, *canibus* præſertim, acrior ſolito obſervatur *voracitas*. Hoc enim præcipuè eſt pro quo contendimus, quòd *menſes* in ſanis mulieribus à *plethorâ* unicè proveniant: quòd ſi nonnullis menſes defuerint, non ideò tamen deſunt ſuppetiæ, unde ſatis nutrimenti in fœtum impendi poſſit. Igitur mulieres aliquas ſine menſium profluvio *concipere* poſſe arbitratur *Ariſtoteles*[b], viz. "quibus tan-"tum humoris colligitur, quantum iis, quæ "purgantur, reſtare ſolet poſt purgationem; "quanquam non tanta copia eſt, ut foras poſ-"ſit profluere." In hoc quippe ſingulari admodum caſu neceſſe eſt, ut mulieri & *ante graviditatem* eadem fuerit evacuationis addi-

[a] *Med. Stat.* I. 63. [b] *Hiſt. Anim.* 7. 2.

tioniſque proportio, & *jam prægnanti* evacuationis ſolitæ imminutio.

Atque hæc de *plethoræ* naturâ dicta ſunt: quâ ritè intellectâ & perpensâ, profluvii uterini cauſa, quæ multos diu torſit, facillimè deducitur. Ita clarè res omnis vel etiam à tyronibus concipi poteſt, ita ſimplici modo & naturali maximè, effectus menſtruorum omnes à *plethorâ* fluunt, ut ſatis mirari nequeam ad aliam cauſam confugere poſſe authores. Quòd ſi in ſequentibus oſtendero, quòd *ſymptomata* omnia, quæ à menſium vitio oriuntur, huic de *plethorâ* doctrinæ optimè reſpondeant, ab eâque facilè derivari queant; quódque ipſa demum *medendi methodus* ſententiæ noſtræ ſuffragetur, nihil eſt quod ulteriùs vel à ſcepticis deſiderari poſſit.

Cùm verò *plethora efficiens* menſium *cauſa* ſtatuatur, intelligat lector me ſemper de mulieribus *ſanis*, & rectè ſe habentibus loqui. Menſes enim proveniunt ſæpe à *nimiâ vaſorum imbecillitate, ab humorum acrimoniâ*, &c. Hæc verò cæteráque id genus ſimilia *vitia* ſunt, quæ *ſano* corpori abeſſe ſupponimus.

Cap. VII.

De Periodis.

INter eos, qui menſtrui fluxûs cauſas ſibi viſi ſunt inveſtigâſſe, nemo ferè eſt, qui *periodorum* rationem exponere conatur; ſed ſatis

ſatis habet unuſquiſque eas aut ad *lunæ motum*, aut ad arcanam quandam *naturæ legem* referre: etiam qui in *fermento* toti ſunt, id ipſum ad *periodos* explicandas parum adhibent; quamvis *enſem Delphicum* nacti fuerint, qui in omnes partes torqueri, ad omnia fluxûs hujuſce myſteria æquè accommodari poſſet. Sed hoc *periodorum* negotium omnes abſtruſum quiddam opinantur, commentis certè ſuis reddiderunt obſcuriſſimum: licèt, ſi *naturâ duce*, non *hypotheſi* aliquâ, ad veri inveſtigationem utamur, nulla facilior aut magis ſimplex excogitari poteſt, quàm tota hæc de *periodis* doctrina.

Ea nempe, quæ *capite tertio* de *plethorâ* dicta ſunt, adeò certa & perſpicua credimus, ut nemini jam dubium ſit, *perſpirationem in fœminis debitâ minorem eſſe.* Imminutione igitur perſpirationis non ſuppoſitâ modò, ſed & demonſtratâ, videamus quid inde depromi queat ad hoc *periodorum* intervallum luculentiùs explicandum. Cùm deficiat in muliere perſpiratio, neceſſe eſt aliquid indies intra vaſa coacervari, unde paulatim creſcat *plethora.* Quæcunque igitur ſit quotidiani alimenti menſura, ſi ſingulis diebus accumuletur intus ipſius *pars triceſima*, (quæ perexigua quantitas videbitur, ſi cum eâ conferatur, quam *unius noctis* ſpatio, levi de causâ, impediri poſſe oſtendit *Sanctorius*) intra triginta dies accumulabitur quantitas, victui quotidiano æqualis: adeóque ſi alimenti menſura ſit lib. 2. (quæ tamen uſitatâ ſemper ferè minor eſt) erit pars ipſius triceſima in ſanguine ſingulis diebus redun-

dans ʒ 6 $\frac{12}{30}=\frac{2}{5}$; & intra *menſem* ſeu dies triginta ſanguinis aucti copia erit ʒ 192 ſeu lib. 2. quæ quatuor unciis excedit copiam ſanguinis fluxu menſtruo effuſam. Igitur ſatis eſſet ſanguinis *plethorici*, ut lib. 1$\frac{2}{3}$, quæ vulgaris eſt *Catameniorum* menſura, ſingulis menſibus effundi poſſet, ſi non ultra ʒ 5$\frac{1}{3}$, quod perpuſillum eſt, per diem *imminueretur perſpiratio*. Et hoc quidem modo facillimè concipitur, dierum triginta ſpatio increſcere poſſe *plethoram*; quæ quibus viribus ad *vaſa uterina* perrumpenda ſit inſtructa, in iis, quæ ante diximus, ſatis explicatur; quibus tamen, perſpicuitatis gratiâ, etiam hoc adjici poteſt, unde clariùs fortè elucebit augendi in *plethorico* ſanguine *momenti* ratio. Quantitas ſanguinis menſe quolibet evacuati cùm ſit ℥ 20, totius maſſæ ſanguineæ (quæ vulgò æſtimatur lib. 19, vel 20.) eſt *pars* circiter *decima*; hâc igitur ſanguini acceſſione factâ, ſub fine cujuſque currentis *periodi momentum* ſanguinis erit *decimâ parte* fortius, (& hoc quidem ex ſolâ *quantitate* auctâ, ne de *velocitate* aliquid dicam, quæ, ſi ſanguis rectè ſe habeat, augetur etiam in *plethorâ)* ſinguli porro in corpore canales *decimâ parte* prementur magis, & diſtendentur: ita canales preſſionem die uno aut altero ante fluxum *undecimâ parte* adauctam ſuſtinere poſſunt, (ſanguinem enim intra latera ſua coercent) *decimâ* verò accedente locum cedunt; uti lancibus ad æquilibrium perductis, ſiquid ultrà adjicias, præponderat. Quod tum ex iis, quæ de *cauſis plethoræ* expoſita ſunt, tum è re ipsâ facilè

& evi-

& evidenter innoteſcit. Menſtruis igitur *fluentibus*, vaſa omni eo ſanguine, qui *plethoram* conſtituit, deplentur; *ceſſantibus* verò, ad conſuetum corporis pondus redeunt mulieres: unde iterum deficiente perſpiratione neceſſe eſt ut intra idem tempus *eadem* accumuletur *redundantia.* Quòd ſi detur vaſa ſanguinea ab hujuſmodi *plethorâ ſemel* diſrumpi poſſe, ſequitur omnino, ſi ſimilis *menſe quolibet* redeat *plethora*, eundem itidem fluxum reverti debere: deficiente verò in fœminis perſpiratione, abunde ſufficit *intervallum menſtruum*, ut *plethora* talis increbreſcere, & accumulari queat. Ita muliebrem fluxum ſtatis & definitis temporibus redire æquè neceſſarium eſt, ac *anni tempeſtates*, ſuo quaſque ordine, iiſdem vicibus *quotannis* reciprocari: nec magis mirum eſt, profluvium hoc *menſtruâ periodo*, revolvi, quàm *annuâ æſtatem.* Effectus enim perpetuò idem erit ſibique conſtans, niſi aliqua cauſæ acciderit mutatio; hanc verò poſſe accidere tum in *menſium* tum in *annorum* recurſibus, ſatis arguunt & incerta in hoc fluxu *periodorum* intervalla, & varia *tempeſtatum* viciſſitudo: ſed hoc cauſis, quæ utrinque ſe admiſcent, tribuendum eſt, adeóque nihil detrahit de effectu *cauſæ primariæ* neceſſario, & conſtanti. Utcunque enim cuique tempeſtati ſtatæ ſint ſuæ recurrendi vices, multa tamen intercedere poſſunt & frequenter ſolent, ſive *terræ* aliquo, ſive *aëris* vitio, quo minùs aut debitis intervallis redeant, aut ſolennem curſum abſolvant: par eſt in *fluxu uterino* perio-

 dorum

dorum ratio; quibus licèt ſpatium menſtruum præſcripſerit natura, eæ tamen ab extraneis cauſis ſæpe turbatæ, tum ultra, tum citra fines ſuos conſiſtunt.

Nequid verò deſit, quo menſtrui recursûs ratio meliùs intelligatur, aliarum rerum, quæ ſtatis temporibus *periodos* ſuas repetunt, *phænomena* conſulamus. Ex hâc claſſe notiſſima eſt, licèt parum vel explicata vel intellecta, *Febris intermittens*. Hujus originem à *lentore* ſanguinis rectè deducit, *Theoriæ* ut ita dicam *medicinalis* inventor primus, *Bellini*: de quo qui dubitat, adeat exquiſitiſſimum illius de *febribus* tractatum. Dato itaque ſanguinis *lentore*, fluidorum circulantium particulæ aliquæ majores erunt, quàm ut tenuia *capillarium* vaſorum oſtiola tranſire queant; in iis igitur adhæreſcent hæ particulæ, quæ indies novis ſuppetiis auctæ, canalium orificia ita ſenſim obſtruent, ut tandem per ea, ſi modò ullus, difficilis certè pateat ſanguini trajectus. Inde eſt, quòd *extrema frigeſcant*, quia ſanguis ad ea non pervadit. Redundante igitur in *majoribus* ramis fluidi copiâ, cor crebriùs validiúſque contrahitur, & proinde adeo augetur ſanguinis *momentum*, ut vaſa rupturam effugere non poſſent, niſi fluidi portio per aliquos meatus foras extrudatur. Ita in *febre intermittente* poſt *frigus* invadit demum *calor*; donec, accedente *ſudore critico*, *paroxyſmi* fiat *ſolutio*: quia ſcilicet, materiâ per poros uberrimè evacuatâ, deplentur canales, ita ut ſanguis per vaſcula tenuiora uſitato more circulari queat. Eodem verò manente

nente ſanguinis *lentore*, eadem rurſus fit ad vaſorum orificia humoris *viſcidi adhæſio*, eademque ſenſim creſcet obſtructio; ita priori prorſus ſimilis redibit *paroxyſmus*. Quòd ſi idem in ſanguine permaneat *lentor*, quid mirum eſt morbum ita periodos ſuas ordinare, ut *eodem die*, etiam & *eâdem horâ* ingruat denuo *paroxyſmus?* quidni *ſecundâ* vice idem redeat typus, ac in *primâ* fuit, cùm cauſa *paroxyſmi* ſit eadem? Abſurdum eſſet, ſi à *lentore*, uti explicatum eſt, derivetur morbus, *febrem* modò hoc, modò illo intervallo exacerbeſcere, cùm in *lentore*, qui inducit febrem, nulla prorſus fiat mutatio. Quod ſi fiat, mutabitur etiam *periodus*, & morbi *typus*.

Eadem omnino eſt in profluvio menſtruo *periodorum* ratio; ſi enim quantitas materiæ perſpirabilis per dies ſingulos retenta eadem ſit, eadem prorſus orietur *plethora*, à quâ ad definitum tempus continuò provocabitur fluxus uterinus. Sin interceſſerit aliquid, quo minùs ad conſuetum modum perveniat *plethora*, tum etiam morem ſuum variabit *periodus*, uti in ſequentibus dicetur.

Periodicam etiam in *viris* evacuationem obſervat *Sanctorius*[a], "Corpora nempe viro- "rum ſana, & moderatiſſimo victu utentia, ſin- "gulis menſibus fieri ſolito ponderoſiora, unius "ſcilicet duarumve librarum pondere; & redire "ad conſuetum pondus circa finem menſis, ſed "factâ criſi per urinam paulò copioſiorem, vel "turbidiorem.

[a] *Med. Stat.* 1. 63.

Hinc

Hinc facilè patet, quòd in viris quolibet menſe hæc, de quâ loquitur *Sanctorius*, *critica* fiat per urinam evacuatio, quia quolibet menſe augeſcit pondus, ſeu quod idem eſt, humorum in corpore *plenitudo*; quæ ſi nulla eſſet, neque ulla prorſus ſequeretur evacuatio: quamdiu verò data quantitas ſingulis menſibus accumuletur, tamdiu, exacto menſe, *periodica* recurret *criſis*.

Ad hunc modum ſi eâdem vivendi ratione uterentur fœminæ, eandemque accumularent *plethoram*, redirent ſemper menſtruorum *periodi*. Sed quia aliis alia eſt temperies, ætas, regio, & victûs conſuetudo, fieri non poteſt, quin in diverſis fœminis longè diverſa ſint *periodorum* intervalla. Quòd ſi quis varietatis hujuſce cauſas exploret, videbit hæc omnia fluxûs reciprocantis tempora, ita inter ſe diſcrepantia, à vario *plethoræ* ſtatu unicè pendere. Hoc quoniam à ſcriptoribus parum animadverſum eſt, in causâ fuiſſe videtur, quòd apud illos prætermittatur omnis de *periodorum* ratione diſquiſitio: conſilio quidem ſatis prudenti, cùm neque à *lunâ*, neque à *fermento*, neque ab ipſo, quem pro arbitrio regit *Helmontius*, *Archæo*, commodè deduci poſſit varius ille, qui in *periodorum* recurſibus contingit, typus. Quippe, quia in cauſis iſtis nulla queat eſſe diverſitas aut inconſtantia, erit etiam determinatus atque unicus agendi modus; ita ut, ſi ab his omnino excitarentur menſes, in omnibus æquè, perque eadem intervalla efflo-reſcerent. Sed ea penè infinita eſt *periodorum*

varietas,

varietas, quæ à nullâ, niſi perquam mutabili, causâ derivari poteſt; qualis quidem eſt *plethora*, mille modis mutari facillima; quemadmodum oſtendent ſequentia.

In *bilioſis* enim *temperamentis*, uti diximus, paulò maturiùs fluunt menſes, citiúſque periodos ſuas conficiunt. In hoc nimirum temperamento ſanguis non uberior modò, ſed fluidior tenuiorque fit; ita quò minùs inter ſe cohæreant partes ſanguinis, cùm citiùs calorem concipiant & faciliùs rareſcant, majus ſpatium occupabunt, adeóque arterias latiùs diſtendent. Unde in *bilioſo temperamento* obſervatur *pulſus magnus*, *corpus macilentum*, *ad iracundiam* etiam, & ad *venerem proclivitas*; quæ omnia ſanguinis abundantis ſigna ſunt: ita ut temperamentum hoc vulgari nomine rectiùs dicamus *ſanguineum* (ſic enim temperamenti *cauſa* exponitur) quàm *bilioſum*, cùm major *bilis* ſecretio à ſanguinis *abundantiâ* neceſſariò, tanquam *effectus*, fluat. Igitur, cum hujuſmodi mulier ad *plethoram* citiùs perducta ſit, patet, quare ei & ante conſuetum tempus fluant menſes, & breviore periodo recurrant. In his etiam citiùs terminatur fluxus, quia ſanguis, tenuis cùm ſit & ſubtiliſſimè comminutus, per vaſa liberiùs egeritur.

Ita ſi *regio* paulò *calidior* ſit, anno uno aut altero ſecundum ſeptenarium antevertunt menſtrua; ratio eadem eſt ac in priori caſu; calore enim intenſiùs rareſcit ſanguis. Inde etiam fit, ut iis, quæ propiùs ad *Æquatorem* ſita ſint, copioſiùs fluant menſes. Contrà *frigore* ad

plethoram

plethoram tardiùs aſſurgit mulier; itaque menſes in *regionibus Borealibus* ſecundum ſeptenarium ſæpiùs excedunt; hinc in urbibus ad ventos *frigidos* ſitis, virgines *tardiùs* pubeſcere ſcribit *Hippocrates* [a]. Etiam in *Scythicis* mulieribus notat profluvium uterinum, non modò *rarius*, ſed & *parcius* quoque reperiri [b].

Fœminis *gulæ deditis*, & genio liberiùs indulgentibus, fluxus ſæpe ad *ſextum* diem extenditur: quò enim major alimenti copia ſuſcepta ſit, eò amplior erit ſanguinis redundantia: quæ cùm ſit evacuationis menſtruæ cauſa, neceſſe eſt, ut magnitudini *plethoræ* reſpondeat fluxus. Quibus enim corpus plenum fuerit, his plures prodeunt menſes, authore *Hippocrate* [c]. Ita quibus major eſt vaſorum amplitudo, uti *macilentis*, & corpus minùs perſpirabile, uti *otioſis*, copioſiùs fluunt menſes [d]. Idem in mollibus mulierculis, in quibus humores abundant, obſervat *Galenus* [e]: cui etiam convenit illa *Hippocratis* ſententia, *aquoſis* (i. e.) perquam humidis *diu* durare menſes [f].

Contrà in *obeſioribus*, uti notat *Hippocrates* [g], & iis quæ aut *tenui victu*, aut *exercitio multo* utuntur, citiùs terminatur fluxus; in quibus quidem omnibus minor eſt *plethora*: quæ enim tenui victu utuntur, ſanguinem non accumulant; quæ exercitio multo, per poros diſſipant & abſumunt. Hinc *ruſticæ* mulieres, quæ laboribus aſſueſcunt, parciùs purgantur. In

[a] *De Aer.* 7. [b] *De Aer.* 48. [c] *Morb. Mul.* 1. 19. [d] *Duret. in Holler.* 253. [e] *Morb vulg.* [f] *Epid.* 6. 1. [g] *Morb. Mul.* 1. 15.

obeſis

obeſis verò, ſanguis non intra vaſa coacervatur, ſed in habitum corporis diffunditur, uti *capite ſexto* probatur: igitur hæ venis anguſtioribus præditæ ſunt, & ad concipiendum ineptiores. Fluxus enim menſtruus, quanquam conceptui non prorſus quidem *neceſſarius*, facit tamen ut *faciliùs concipiant* mulieres: quippe vias uterinas ita aperit, ut liberior fiat ſemini in ſanguinem introitus. Hinc *Scythicas* mulieres ideo *infœcundas* eſſe dicit *Hippocrates* [a], quia menſtruis parciùs purgantur. Deficiente igitur ſanguinis quantitate, brevi peragetur fluxus; ita ut apud *Hippocratem* tanquam *obeſitatis* ſignum habeatur, ſi infra *triduum* conſiſtat purgatio [b]. Eâdem de causâ *obeſis* menſes citiùs multò ceſſant, ſcilicet à triceſimo aut triceſimo quinto anno, uti author eſt *Foreſtus* [c]. Notetur etiam in his menſes prorſus *ſupprimi* ſine noxâ; uti & in iis, quæ venam frequenter ſecant: quod & ſcriptores annotârunt, & confirmat experientia.

Pari modo in puellis *minùs ſanguineis* ſeriùs erumpunt, & parciùs fluunt menſes, quia tardiùs creſcit *plethora*: cujus etiam defectu fit, ut fœminas ex *diuturniore morbo convaleſcentes* tardè admodum reviſant menſtrua; ſanguis enim, morbo *chronico* exhauſtus, priſtinum ſtatum non niſi difficillimè recolligit.

Ita in diverſis fœminis diſcrepant *periodi*; quæ tamen in eâdem non minùs variæ ſunt, prout ætas & vivendi ratio eſt diverſa. Qua-

[a] *De Aer.* 48. [b] *Morb. Mul.* I. 15. [c] *Lib.* 28. *Obſ.* 3. *Gal. Cur. Morb. per V. S. Foreſt. ib.*

rum

rum tamen *periodorum* ea eſt indoles, ut quò minus ſtatæ atque definitæ, eò magis rationi conſentaneæ ſint, & vario *plethoræ*, unde oriuntur, genio reſpondeant. Quid enim magis naturale, quàm ut pro varietate ætatis varietur etiam *periodus*, cùm alia in *pubeſcentibus*, alia in *adultis*, alia demum in *provectioribus* ſit *plethora?* Quippe in *puellis*, menſtruo ſæpe longius reperitur periodi intervallum; quia, cùm plurimum ſanguinis in corporis nutrimentum cedat, in vaſis lentiùs augeſcit *plethora*. Cùm verò ad debitum incrementum pervenerit mulier, ſanguis, nutritionis munere ſolutus, poteſt eam ſingulis menſibus accumulare *plethoram*, quæ uterina vaſa facilè perrumpat. Ætate porrò in *ſenium* vergente, imminuuntur vires, & deficit paulatim ſanguis; ita ut tardius ſit plenitudinis augmentum, & diuturnior periodi mora: hinc ſæpe anno uno aut altero ante ſeptimum ſeptenarium, *bimeſtris* obſervatur, aut *trimeſtris* periodus; donec gradatim imminuti menſes tandem penitus intercidant. Par eſt *à vivendi ratione* periodorum diſcrepantia: ſi *labori multo & diætæ tenui* aſſueſcat mulier, vel quâcunque aliâ de causâ humores minùs accumulet, longioribus intervallis celebratur fluxus; eadem ſi *lautiùs* victitet, aut *plethoram* quovis modo intra vaſa coacervet, frequentiùs purgatur: uti in ſequentibus clariùs patebit.

Vidimus magnam in *periodis* diverſitatem; quâ tamen ita parum evertitur noſtra de *plethorâ* ſententia, ut vix firmiori argumento ſtabiliri

biliri queat. *Urinæ* excretionem tardiùs vel citiùs fieri, prout *potulentorum* copia diverſa eſt, fatentur omnes: etiam in *pratis* non æquè ingentem quotannis diluviem, ſed eam, quæ *intumeſcenti flumini* optimè reſpondeat, expectabunt: quidni etiam & menſtrui fluxûs *periodos* variis *plethoræ* gradibus conſentientes expectent?

Cap. VIII.

Phænomena Menſium explicantur.

VAſa uterina, *menſtruis inſtantibus*, plethorico multùm *diſtendi* ſanguine ſatis nos probavimus, &, qui fœminas *menſtruales* ſecuerunt, teſtantur *Anatomici*[a]: quòd ſi ab hâc *plenitudine* cætera profluvii hujuſce Phænomena optimè deduci poſſint, nihil eſt quod ad theoriam hanc illuſtrandam adjici queat.

Pro nobis igitur faciunt ea, quæ inſtante fluxu ingruere diximus, ſymptomata, *æſtus ſcilicet & dolor partium vicinarum, ad lumbos præſertim & coxas, aliquando etiam inflammatio; Cephalalgia, crurum laſſitudo, appetitûs remiſſio, & languor:* quæ omnia à ſanguinis *plethorâ* commodè deduci poſſunt. In hâc enim ſæpè diximus *momentum* ſanguinis intendi; unde *calor* erit etiam intenſior: qui à circulante ſanguine ita pendet, ut nihil aliud ſit, niſi partium ſanguinis in ſe invicem impetus, & attritio.

[a] *Graaf. Highmor.* &c.

Motu

Motu verò aucto, uti in *plethorâ* fit, ſanguinis major eſt attritio; quia humorum tum *quantitas*, tum *velocitas* augetur: ita utrâque de causâ increſcet *calor*; qui ſi nimius fuerit, *febriculam*, quam & frequenter obſervant *practici*, & *phlogoſin* pariet.

Cùm porrò in *plethorâ* canalium latera ita diſtendantur, ut minor ſit fibrarum inter ſe cohærentia, orietur continui ſolutio, & proinde etiam *dolor*. Hinc menſtruis ex *graviditate* ſuppreſſis *abeſſe dolorem* ſcribit *Hippocrates*[a]; quia ſcilicet in vaſis maternis non redundat, ſed ad fœtum deducitur ſanguis plethoricus. *Caput* verò facilè invadit *dolor*, quia *cerebrum* uti eſt pars omnium molliſſima, & vaſis etiam ſanguineis plurimùm referta, ita fibras habet humorum impulſui minùs renitentes, promptiúſque ſolubiles. Igitur hos in *capite dolores*, circa progreſſum menſium, *Virginibus* potiſſimùm adeſſe notat *Hippocrates*[b]. Cum dolore capitis, *veſiculas* etiam pone aures intumuiſſe, inſtante fluxu, memorat *Paulinus*[c]. Memoratur etiam à *Baglivio* periodicus in oſſibus *clavicularum* tumor[d]. Partes denique *utero* vicinæ præ aliis magis *dolent*, quia in eâ potiſſimùm regione, propter vaſorum multitudinem, accumulatur *plethora*: & quia *lumbi* & *coxæ* nervos habeant cum iis, qui ad *uterum* excurrunt, communes, eos conſentire, & unà quaſi pati non poſſe, ſiquis neget, idem etiam nè ſentire quidem dicat. Aliquid etiam mu-

[a] *Nat. Puer.* 1. 6. [b] *Prædict.* 2. 39. [c] *Med. Septentr.* p. 34. [d] *Fibr. motr.* p. 5.

tuo huic conſenſui, ligamentorum interventu, accedere poteſt.

Crurum laſſitudo inde venit, quòd vaſa uterina, cum ſanguine adeò intumeſcant, origines nervorum, qui ab *oſſe ſacro* ad *crura* deferuntur, comprimant; iſtiuſmodi autem compreſſio ſpiritus intercipit, & quendam quaſi *ſtuporem cruribus* inducit: qui ob eandem cauſam in *gravidis* ferè ſemper accidit; uti & non rarò in iis, quibus *urina* diu *ſupprimitur*. Igitur, obſtructis menſibus, *claudicationis* periculum eſſe ſcribit *Hippocrates*[a].

Remittitur etiam *appetitus:* quia ſanguis ita ultra modum rareſcit, & *ventriculi* arterias dilatat, ut nervi admodum comprimantur: quò fit, ut ſpiritus in tunicam ventriculi muſculoſam copiosè ſatis influere nequeant, adeóque debita inhibeatur contractio. Contractione verò impeditâ, *appetitus*, ſive à *laterum attritu*, ſive ab *humore ventriculi* proveniat, neceſſariò langueſcit: neque enim niſi ſatis validè contrahatur *ventriculus*, aut latera contactu poſſunt atteri, aut humor è tunicis educi. Ita ſæpè *cardiaca* & *opiata* ſtomachi aciem retundunt.

Languor verò invadit; quia in *plethorâ*, & nimio pondere laborat corpus, & tenera cerebri vaſcula ità turgeſcunt, ut compreſſu ſuo omnes penè in *nervis* aditus præcludant; hinc in membra minor derivatur ſpirituum copia.

Ita plerumque ſe habent, *inſtante fluxu*, mulieres: idem quoque in *viris*, quibus menſtrua

[a] *Nat. Puer.* 1. 7.

illa, de quâ diximus, obtingit evacuatio, obſervat *Sanctorius*[a]; " ante criſin nempe menſtrualem, vel gravitatem capitis, vel corporis laſſitudinem perſentiri, & deinde paulò copioſiori urinâ evacuatâ omnia ſedari. Pari modo in fœminis, ſimulac defluxerint *Catamenia*, priſtinus refloreſcit vigor.

Hæc omnia ferè à *plethorâ* oriri poſſe ſymptomata, idonei teſtes evincent, *Ebrii*.

Huc etiam illud referri poteſt, quòd in *puellis*, viz. menſtrua nondum paſſis, *mammæ* ſæpè ante fluxum *intumeſcunt* & *ſororiant*: etiam in nonnullis fœminis, inſtante fluxu, *ventrem* ita inflatum fuiſſe novi, ut planè *Tympaniticæ* viderentur; quod unde deduci queat, niſi à *plethorâ*, non video. Neque id ſanè prætereundum eſt, his, quæ fluxu menſium inſtante accidunt, ſymptomatis, præ cæteris obnoxias eſſe eas, quæ vitam agunt *otioſam*, aut *nunquam pepererunt*; in quibus faciliùs creſcit *plethora*.

Pari modo diverſitas *quantitatis* emiſſæ *plethoram* arguit; *ea quippe ad ætatis uſq; florem augeſcit*: quò enim propiùs ad debitam molem accedat puella, eò minus ſanguinis in corporis habitum ad nutriendas partes impenditur, adeóque uberiùs in vaſis coacervatur ſanguis. *Florente ætate æqualis permanet*, quia nempe, cùm augmenti terminum ſemel attigerit corpus, in eodem prorſus ſtatu diu viget. *Ætate rurſus declinante, paulatim minuitur*; *ſenectâ* enim obrepente, tum minor indies fit humorum re-

[a] *Med. Stat.* 1. 66.

dundantia, tum vaſorum fibræ rigidæ magis & duræ evadunt: ita ut neque eâ ætate accumuletur *plethora*, neque ſi accumuletur, propter vaſorum *tenacitatem* depleri poſſit. Igitur *aniculas* ſicciores, & ſanguine minùs abundantes rectè pronuntiat *Hippocrates* [a]. Hoc in loco haud alienum erit *plethoræ* originem paulò altiùs inveſtigare, cauſaſque exponere, quare nec ante *ſecundum ſeptenarium* incipiat fluxus menſtruus, nec *ultra ſeptimum* perduret: cujus rei rationem primus tradidit vir in *Oeconomiâ Animali* ſcientiſſimus, *Cockburnus* [b]. Corpore quippe tenello adhuc & pubeſcente, *fibræ* ita *flexiles* ſunt, ut pori omnes, quemadmodum *Hippocrates* loquitur, facilè pervii ſint & perſpirabiles; quod ſatis teſtatur ea, quæ in *junioribus* reperitur, in *ſudorem* proclivitas. Ideo quicquid alimenti ſuſcipitur, vel in partes nutriendas cedit, vel ſiquid ſuperfluum ſit, per poros promptè egeritur; unde nulla eâ ætate accumulatur, quæ menſes provocet, *plethora*. Cùm verò augeſcente corpore *fibræ ſolidæ* magis & *duræ* evadant, quod circa *pubertatis* annos ſemper fit, neceſſe eſt, ut pori ſive capillarium vaſorum orificia multò quam priùs anguſtiora ſint; ita ut, orificiis contractis minor fiat per minima vaſa ſecretio. Secretione igitur ad hunc modum deficiente, in ſanguine redundant, qui à nutriendis partibus reſidui ſunt, humores; à quâ humorum *redundantiâ* excitantur menſes. Pariter eâdem de cauſâ, & *pueris pubeſcentibus* frequenter accidit

[a] *Morb. Mul.* 2. 3. [b] *Oecon. Animal. p.* 130.

narium hæmorrhagia. Quoniam verò lentè & gradatim fiat hæc *fibrarum durities*, ideò pariter ſenſim augeſcit *plethora*; ita ut cùm primò incipiat, valde mediocris ſit, deinde cum ætate increſcens augmenti ſummam paulatim attingat. Cujus quidem rei veritatem abunde confirmat experientia; in *puellis* enim jam pubeſcentibus copiâ ſatis *exiguâ* erumpunt menſes, qui cùm *plethoræ* reſpondere debeant, eâdem etiam ratione uſque ad *ætatis florem* augeſcunt.

Menſes verò ultra *ſeptimum ſeptenarium* non perſiſtunt, eò quòd uteri vaſa *robuſtiora* ſint, quàm quæ à ſanguinis momento perfringi queant: hoc autem *vaſorum robur* inde naſcitur, quòd in *ſenectute* non modò fibræ rigidæ magis & renitentes fiant, ſed *capillarium oſcula*, ex quibus fluere conſuêrunt menſes, continuâ tandem *cicatrice* quaſi callo ita obducta ſunt, (quemadmodum in *hæmorrhoïdibus ſæpiùs inciſis* contingit) ut per ea nullus ultrà pateat ſanguini exitus. *Capillaribus* verò occluſis, *majora* vaſa, utcunque increbreſcat *plethora*, fruſtra impetuntur. Quòd ſi ad hanc normam in *provectioribus* ſubitò reſtricti eſſent menſes, ingruerent ſanè ea, quæ in *ſuppreſſione* menſium accidere ſolent, ſymptomata. Hoc igitur ut vitari poſſet incommodum, ſapienter inſtituit natura, ut quemadmodum creſcente ætate paulatim augeſcunt menſes, eâdem declinante lentis etiam gradibus deficiant. Ita ferè ſemper ante annum 49 non modò *copia* ſenſim *minuitur*, ſed *rariùs* recurrunt *periodi.* Vaſis

ſis igitur uterinis ad hunc modum renitentibus, ſupponatur primo tempore intra canales retineri menſtruorum partem viceſimam ſive ℥ 1. quæ cùm quantitas ſit admodum exigua, per alias vias commodè ſatis evacuari poteſt; h. e. poteſt alia evacuatio ita augeri, ut menſium defectum ſuppleat: præſertim cùm nihil frequentiùs accidat, quàm ut, unâ evacuatione diminutâ, altera tanquam vicaria increſcat; quemadmodum ex. gr. *poris* frigore concluſis, ſuccedit frequentiſſimè *alvi fluor.* Periodo igitur ſecundâ ſupponatur effuſi ſanguinis quantitas non ultra ℥ 18 aſſurgere; facilè certè concedi poteſt, ut altera illa evacuatio eâdem etiam ratione augeſcat. Adeò menſibus ſenſim deficientibus, alia *ſecretoria*, aſſuetudine continuâ, ita ſe tandem comparabunt, ut *plethoram*, quæ menſe quolibet coacervatur, excipere & deplere poſſint. Igitur *provectioribus* nullum gravius ſymptoma accidit, quanquam defecerint menſes. Huic ſententiæ multùm favet *Sanctorius*, qui in *ſenectute* augeri perhibet evacuationes *ſenſibiles.* Id etiam pro nobis facit quod perpetuâ ferè obſervatione comprobatum eſt, pleraſque ſcilicet mulieres, ſimul ac menſibus deſtitutæ ſint, habitum *pleniorem* contrahere, & *pingueſcere.* Ita poſſunt deficere menſes, cùm parum interim deficiat *humorum copia*; quòd ſi ea etiam defecerit, uti in *ſenili ætate* plerumque fit, alia erit ratio, cur, citra ſanitatis noxam, *ſeptimo ſeptenario* ceſſent menſtrua. Notandum eſt obiter ab hâc variâ fibrarum duritie plurimùm pen-

dere diverſam illam menſium, tum *erumpentium*, tum *ceſſantium*, tempeſtatem.

In *prægnantibus* penitus deficiunt menſes; id verò unde fit, niſi quòd aliò, ad *fœtum* ſcil. remittitur ſanguis plethoricus? Interdum quidem in *matre* reperitur uberior [a] ſanguinis copia, quàm quæ in *alimentum fœtûs* inſumi poſſit, ita ut, *gravidæ* licèt, non deficiant menſes: itaque hæ, quibus etiamſi prægnantibus fluunt, *habitiores* plerumque, & humoribus turgentes obſervantur. *Tertiâ* verò *periodo* elapsâ ſupprimuntur penitus menſtrua; quia fœtu tandem increſcente, ita ut plenius alimentum poſtulet, minuitur *plethora*. Quòd ſi ad ultimos menſes præſtiterint, *fœtus* ſolet eſſe *valetudinarius* admodum & *imbecillis*: adeò vera eſt illa *Hippocratis* obſervatio [b], *mulieri utero gerenti ſi purgationes prodeant*, (i. e) ſolennes aut immodicæ, *impoſſibile eſſe, ut fœtus ſit ſanus*: cujus rei rationem alibi exponit, *menſibus* nempe *fœtûs augmentum dimitti* [c]. Ita *gravidæ* ſi *lac* ex mammis profluxerit, imbecillum eſt quod intus gerit, annotante *Celſo* [d], quia ſcilicet eas ſanguinis ſuppetias hauriunt *mammæ*, unde debuit nutriri *fœtus*.

Pari modo *lactantibus* deſunt menſes; quia ad *mammas* avertitur ſanguis exuberans, ut in *lac*, quo alatur *fœtus*, abeat: quod & notat *Hippocrates* [e], & quomodo ad mammas potiſſimùm dirigatur, ſatis *mechanicè* [f] exponit. I-

[a] *Hild. c. 5. obſ. 41. Cummius Med. Sept. 37.* [b] *Aph. V. 60. Morb. Mul. 1. 44.* [c] *Morb. Mul 1. 40.* [d] *Lib. 2. cap. 7.* [e] *Morb. Mul. 1. 99.* [f] *Nat. Puer. 21 & 22.*

gitur in his, quia nulla ad vaſa ſit *plethora*, ſine noxâ retinentur menſes, ideo neque, provocari debent. Quòd ſi etiam *lactanti* fluant, neceſſe eſt ut illi poſt ea, quæ pro lacte fiunt, impendia, ſanguis adhuc *redundet*: ideo præcipuè in *nutricibus macilentis*, utpote ſanguine plurimùm turgentibus, reperiuntur menſtrua.

Adeò omnino à *plethorâ* pendet fluxus menſtruus, ut ſi *vaſa uterina* paulò robuſtiora ſint, aut vitio aliquo obſtructa, ſanguis alium ſibi aditum patefaciat: ita frequenter profluvii uterini alia evacuatio eſt vicaria. Apud authores paſſim memorantur fœminæ, quibus, menſtruis ſuppreſſis, ſanguis ſtato tempore per *hæmorrhoïdas*[a], per *nares*[b], per *poros cutaneos*[c], etiam per *urinam*[d], & *vomitum*[e] rejectus ſaluti fuit: quod in *aphoriſmis*, *criſeos* ſignum rectè ponit *Hippocrates*[f]. Quòd ſi vicaria hæc reprimatur evacuatio, gravia inſequuntur ſymptomata: uti frequens experientia ſatis teſtatur. Extra dubium eſt quibuſcunque è canalibus prodeat, periodicum hoc à *plethorâ* excitari profluvium (eſt enim *ſalutare*) & *menſtruorum* nomine inſigniri debere; hæc enim non tam evacuationis *locus*, quàm *quantitas* & *tempus* denominat & diſtinguit: quæ tamen magis amant per *uterum*, uti diximus, expurgari, niſi aliquod in uterinis vaſis ſit vitium; quod ſemper accidit, cùm aliæ ſanguini aperiantur viæ. Ita in hoc caſu natura ipſa per *hæmorrhagiam*,

[a] *Sennert. Prax. lib.* 3. *Bonet. Med. Sep.* 36. [b] *Borrich. Med. Sep.* 37. [c] *Dolæus* 636. [d] *Salmuth. c.* 3. *Obſ.* 36. [e] *Hæchſtetter. Dec.* 2. *Caſ.* 6. [f] *Aph. V.* 32 & 33.

quæcunque ea ſit, fœminas *plethorâ* laborantes levat: idem fit, ſi per venæſectionem *arte* fiat depletio, ubi in ſano corpore tantùm peccat *plethora.* Quin in iis quæ per *uterum* rite purgantur, menſes ſemper imminuit, non rarò etiam ſiſtit, miſſus è brachio ſanguis. Eodem modo ſi plethorica ſit mulier, *abortum* præcavet *phlebotomia.* Mira quidem eſt & ad hanc rem maximè appoſita, quam de muliere quâdam *Platerus* [a] narrat, hiſtoria; "cui poſt "ablatum exectumque uterum menſes deinceps, cùm purgationis tempus inſtaret, per "vicinam anum, ſtato tempore, & colore convenienti, effluxere. Sanitati reſtituta diu "poſtea vixit non aliis uſa remediis, quàm quòd, "cùm menſtrua per podicem ſegniùs fluerent, "venam juxta malleolum quandoque aperiret. Satis manifeſtum eſt in muliere hâc eandem, ac ante uterum exectum, accumulatam eſſe *plethoram,* & menſtrua ſolenniter fluxiſſe: quæ quomodo, cùm paulò ſegniùs fluerent, à *venæſectione* cieri & promoveri poſſent, in ſequentibus oſtendetur. Memorantur apud *Zacutum* [b] menſtrua per *pollicem* periodicè erumpentia, quæ ſi fortè parciùs fluerent, acceſſit *capitis dolor,* & *febris.*

Neque ſanè adeò mira res eſt menſes per *pollicem* excerni, ſiquidem apud authores non infrequens ſit *ſanguinis per digitos* [c] *evacuati* mentio. Cuidam, ab infantiâ uſque ad annum ætatis 24, effluxit, unoquoque *plenilunio,* ex *pollice* [d]

[a] *Obſerv. Med. lib.* 3. [b] *Prax. Hiſt.* 1. 3. [c] *Mercat. Morb. Mul.* 469. [d] *Philoſ. Tranſ. numero* 272.

ſanguis

ſanguis primo quidem ad ℥ 4, deinde poſt annum 16. ad ℔. ß. Quo fluxu temere demum inhibito, in *hæmoptoen* conjectus eſt. Alteri ex *indice*[a], ſingulis ferè menſibus, per annos 12. uſque ad lib. 4. prorupit ſanguis: in quâ quidem hiſtoriâ hæc imprimis notatu digna videntur, 1. Quòd ſi *reſtricta* fuerit evacuatio, circa brachia exortus eſt *dolor* acerrimus. 2. Quòd quò *rariùs* rediret periodus, eò *copioſiùs* effluxit ſanguis. 3. Quòd à *potatione* ſemper *increſcebat* fluxus. Quæ omnia cum *menſium phænomenis* optimè conſentiunt.

Hoc loco non alienum erit periodicum illud memorare, quod in *viris* etiam interdum reperitur, ſanguinis profluvium. Sunt quibus ſtata fit per *hæmorrhoïdas*[b] evacuatio, in aliis *periodica hæmoptoe*[c], in nonnullis etiam *mictus ſanguineus*[d], certis temporibus recurrens, obſervatur. Hujuſmodi enim fluxus, pari modo atque in fœminis, à *plethorâ* oritur, & ſanitati plurimùm prodeſt; quòd ſi in iis ſupprimatur ſolennis hæc purgatio, ſuccedit morbus; uti quidam, cujus meminit[e] *Salmuthus*, " prohibito mictu ſanguinis periodico, in ſummam pectoris anguſtiam & compreſſionem, " maximamque ſpirandi difficultatem incidit, " eâque paucos intra dies extinctus eſt." Pari modo ac *ulcera* & *fonticuli*, quibus diu evacuari conſueverint humores, ſi ſubitò ſiccantur, periculo raró vacant.

Illud etiam obſervatu dignum eſt, periodicâ

[a] *Philoſ. Tranſ. num.* 171. [b] *Amat. Luſit. l.* 5. 3. *Barthol. c.* 5. 53. [c] *Salmuth. c.* 2, 3, & 18. [d] *Id. c.* 3. 47. [e] *Ibid.*

evacua-

evacuatione in hujuſmodi *viris* ſuppreſsâ, non modò ſanitatem extingui, ſed eadem prorſus, ac quæ *fœminis* menſtruo levamine deſtitutis accidere ſolent, oriri ſymptomata; ita ut, ſi ſuppreſſio diuturnior ſit, evadant planè *hyſterici.* In quem etiam morbum facilè incidunt, qui vitam agunt nimis *otioſam:* à quâ quidem *plethoræ* origo in præcedentibus deducta eſt.

Quòd ſi in *viris* hujuſmodi creſcat *plethora*, quæ fluxum periodicum concitat; ſi porrò, deficiente fluxu, eadem, quæ in fœminis ob menſes inhibitos, oriantur ſymptomata; quidni etiam in *muliere* menſes moveat *plethora*, & morbos, qui à ſuppreſſis menſibus proveniunt, inducat?

Cap. IX.

De iis quæ aut citiùs cient, aut diutiùs retardant Menſes.

EXplicatis igitur fluxûs menſtrui phænomenis, erit forſan non inutilis opera rerum earum vires paulùm expendere, quarum interventu aut *maturiùs*, aut *tardiùs* moventur menſes: his enim rite intellectis, ſi quando vitiatum fuerit hoc profluvium, iſtius mali non modò *cauſam* meliùs aſſequemur, ſed & *curationem* feliciùs auſpicabimur.

Ex iis quæ *maturiùs* cient menſes, præcipua ſunt,

ſunt, *febris*, *coitus*, *potatio largior*, *motus violentus*, *vomitus*, *ſternutatio*, *iracundia*, *paſſio hyſterica*, *ſolennis evacuatio inhibita*, *Plantæ Emmenagogæ* dictæ: quæ omnia aut ſanguini *plethoram* introducunt, aut *ſtimulo* quodam vaſa irritant.

In *febre* enim, cùm ſemper augeatur ſanguinis *velocitas*, immò frequenter & *copia*, etiam intenſius erit, quo canalium latera feriat & diſtendat, *momentum*: ita in hunc motum excitatus ſanguis, tenera uteri vaſcula, modo à nobis antea expoſito, facilè perrumpet. Quæ etiam cùm ætate longâ induruerint, ſanguini *febriliter* æſtuanti non ſemper reſiſtunt; uti in muliere quâdam, cujus meminit *Bohnius* [a], evenit, quæ, ingruente *febre*, octogenaria menſibus purgata eſt.

Eodem modo in *variolis* haud rarò provocatur ſæpius fluxus menſtruus, nempe à *febre*; qui cùm proximo ante *criſin* die invadere ſolet, uti obſervant *practici*, peccantis fortè materiæ aliquid abducit, & morbum judicat. Igitur menſes, ſi *variolis* ſupervenerint, rarò cohibuit, ſed ſuo more uti permiſit, practicus idem & ſcriptor integerrimus, *Sydenhamus* [b]. Hinc *febres acutas* menſtruis erumpentibus ſolvi docet *Hippocrates* [c]. Pari modo in fœminâ plethoricâ *febrem ſynochum* menſibus ad ſeptem dies fluentibus terminari ſcribit *Foreſtus* [d]. Quòd ſi hujuſmodi fluxus *criticus* turbetur, graviſſima ſæpè inſequuntur *pectoris* aut *capi-*

[a] *Circ. Anat.* p. 243. [b] *Morb. Acut. Hiſt.* 289. [c] *Coac. Præn. ſ.* 226. [d] *Lib.* 1. *Obſ.* 20.

tis

tis mala; uti in tribus puellis obſervat *Borrichius* [a].

A *coitu*, præter motum illum, quo uterina vaſa cæteræque corporis partes turgent atque incaleſcunt, admiſſo ſemine intenſiùs rareſcit ſanguis, & velociùs per canales circulatur, ita ut impedimenta quævis faciliùs perfringat. Igitur apud *Hippocratem*, ſanguinem attenuare & calefacere perhibetur *coitus* [b], & menſibus faciliorem exitum præſternere [c]. Hunc à virili ſemine ſanguinis motum cieri ſatis oſtendunt ea, quæ fœminis ſub *conceptionis* tempus ingruunt, ſymptomata. Inde eſt, quòd ultimum ſuppreſſionis menſtruæ remedium vulgò habeatur *coitus*: quem ideò fœminis paſſim commendat *Hippocrates*. Qui tamen ſi *immodicus* fuerit, *immodicum* etiam fluxum excitabit: uti experiuntur *prægnantes*, quæ eâ ſæpe de causâ *abortiunt*.

A *potu largiori* quomodo ſanguini inferatur *plethora*, & proinde rapidior circuitus, ex re ipsâ ſatis apparet.

Motu violento non tantùm ſanguinis calor increſcit, ſed particulæ etiam magis fluidæ, & tenues fiunt. Contractio enim muſculorum, quæ in *motu violento* fit, non modò ſeroſiorem ſanguinis partem per poros abducit, ſed id, quod intra canales circulatur, comprimendo attenuat & comminuit; ita ut auctâ velocitate fortiùs increbreſcat fluidi *momentum*, & major vaſorum *diſtenſio*: unde facilior ſanguini aperietur

[a] *Act. Haſn. vol.* 2. 195. [b] *Diæt.* 2. 36. [c] *Genitur. ſ.* 7.

exitus.

exitus. Ita *ſaltantibus* improviſò ſæpe erumpunt menſes.

Ad *motum violentum* referri poſſunt *vomitus*, & *ſternutatio*[a]: in quibus quidem non modò validiſſimè movetur ventriculus & diaphragma, ſed vicinus etiam *uterus* ita agitatur & concutitur, ut vaſa, colliſu hoc diſrupta, ſanguini locum cedant. Idem efficiet corporis in *paſſione hyſtericâ convulſio*; quod in virgine quâdam obſervat *Platerus*[b].

Affectus animi quomodo *ſanguini* novos motus introducant, fortaſſe arduum eſt explicare; quòd verò introducant, certiſſimum. In *iracundiâ* præſertim validiùs contrahitur cor, increbreſcit pulſus, ſcintillant oculi, inardeſcunt genæ; quæ omnia ſanguinem *motu concitatiore* ferri arguunt, adeóque majore impetu in canalium latera impingere: qui ſi violentiùs impingat, facilè diſſiliunt vaſa uterina.

Ab *evacuatione ſolenni inhibitâ* provocantur menſes, quia major in ſanguine accumulatur *plethora*; uti contrà, ſi præceſſerit evacuatio nimia ſupprimuntur, quia tum deficit *plethora*.

Plantæ Emmenagogæ, cùm *ſale volatili* ut plurimùm refertæ ſint, ſanguinis particulas incîdunt atque attenuant, & in motum vividiorem exſuſcitant. De harum viribus, & operandi modo in ſequentibus dicetur; ſufficiat hoc in loco id ſolùm annotare, nulla dari *Emmenagoga*, quæ non aliquo modo *momentum* ſanguinis intendant: aucto verò ſanguinis momento, erumpunt menſes.

[a] *Hildan. c.* 3. *obſ.* 58.

[b] *Obſ. Med.* p. 191.

Huc

Huc etiam referatur *victus acris, tenuis,* & *copioſus:* cujus exempla paſſim in *Authoribus* legenda.

Alia ſunt, quæ menſes *maturiùs* cient; ſed ea omnia ad has, quas jam percurrimus, claſſes reduci poſſunt: aut enim *vim* aliquam vaſis imprimunt aut ſanguini inducunt *plethoram,* uti & faciunt ea, quæ jam explicuimus: quòd ſi hoc modo ſemper agant, & hujuſmodi effectus producant, veriſimile eſt eadem eſſe in movendis menſibus etiam *naturæ* inſtrumenta.

Si quis dicat in *Febre, motu violento* &c. ſanguinem *rareſcere* tantùm, & curſu velociore circumagi, *plethorâ* verò minimè laborare, meminerit ab hâc ipsâ *rariore* ſanguinis texturâ, reſpectu *vaſorum,* veram exſurgere *plethoram.* Si enim ſanguinis particulæ, ſive comminutæ, ſive quocunque modo diviſæ, majus ſpatium occupent latera canalium æquè diſtendent, ac ſi aucta eſſet humorum *copia.* Ita ſanguine rarefacto, erit quæ *ad vaſa* dicitur *plethora.* Id etiam reponi poteſt, pleraſque *Febres,* non ſecus ac menſes, à *plethorâ* ortum ducere.

Contrà, ea quibus menſes retardantur, ſunt *Frigus immodicum, mœſtitia, repentina exanimatio, evacuatio nimia, victus incraſſans, humorum cruditas, pharmaca aſtringentia:* & hæc quidem omnia aut ſanguinis *lentorem* augent, aut *momentum* imminuunt.

Uti enim *calore* rareſcit ſanguis & relaxantur fibræ; ita *frigore* nimio conſtringuntur arctiùs vaſa, & rigeſcunt. In muliebri igitur *plethorâ,* cùm fluidi quantitas redundet, vaſa

frigoris

frigore conſtricta exitum negant; nec tamen ita ſunt capacia, ut per ea liberè ſatis moveatur ſanguis: unde neceſſe eſt, ut aliqua ſanguinis pars tandem in minimis canalibus ſtagnet; *ſtagnando* autem paulatim imminuetur motus ſanguinis, & orietur *viſciditas*. Ita utroque nomine menſtrua retardat frigus, quia tum *vaſa* conſtringit & roborat, tum ipſi *ſanguini* lentorem tarditatemque inducit: hinc minor vis fluidi ad latera rumpenda. Igitur *aëri frigido* paucitatem ſuppreſſionemque menſuum tribuit *Hippocrates*, quam & in *Septentrionalibus* eſſe popularem refert [a]. Quòd ſi *frigus, illæſo utero*, cæteras corporis partes repentè corripiat, fluxum ſi jam adſit, promovet; impeditâ enim perſpiratione, major ſuppetit humorum copia per *uterum, frigore intactum*, evacuanda. Ita ſæpe ſub fine profluvii, fœminis, quæ *ſubuculas* paulò *humidiores* induunt, uberiùs prorumpit ſanguis. In his quippe protinus recrudeſcunt menſes, etiamſi ceſsâſſe videantur.

Cum *mœſtitiâ* ſemper conjungitur motus ſanguinis *tardior*: igitur ſi *timor* & *triſtitia* diutiùs perſeverant, *melancholiam* adeſſe pronuntiat *Hippocrates* [b]: in *melancholicis* porrò obſervatur *pulſus rarus*, & *facies pallida*, ob impetum ſcilicet ſanguinis minorem. Ex motu enim imminuto fit, ut tardiùs ad *cerebrum* perveniat ſanguis, à cerebro item ut ſegniùs in *cor* deriventur ſpiritus: momento igitur languente, vaſa non ita facilè perrumpet ſanguis.

[a] *De Aëre* 48. [b] *Aph.* 6. 23.

Par eſt ratio *exanimationis repentinæ:* in eâ enim diſſipantur prorſus ſpiritus, ita ut cor viribus deſtitutum laboret admodum, & ſanguinem vix queat protrudere: unde tardior ſanguinis curſus, & debilius momentum. Ita narium *hæmorrhagia* ſubito *terrore* ſæpe reſtinguitur.

Menſes, ſi præceſſerit *evacuatio nimia*, ſiſti, aut ſaltem retardari debere, ſatis manifeſtum eſt: deficit enim, qui fluxum provocet, ſanguis. Ita poſt *partum* multæ *duas* vel *tres* periodos intermittunt; quia nempe *lochiorum* fluxu penè exhauſti ſint humores. Pariter à *diuturniore morbo* imminuuntur menſtrua, quia aut non ſuppetit ſanguis, aut in partium nutritionem impenditur. *Balnea* & *æſtuaria* ſudorem nimium promovendo, *plethoram* ideo & menſes imminuunt, & tardant. Idem de *ulceribus*, & *fonticulis* diuturnis annotandum eſt. Novi etiam mulierem, cui ex *Theæ* potu urina nimia profluxerat, menſibus vice proximâ immunem: alia à *venâ* liberiùs *ſectâ* ad ſpatium *trimeſtre* non purgata eſt. Etiam inter *ſalivandum* fœminæ defeciſſe menſtrua compertum habeo: in quâ quidem hoc ſingulare & notatu dignum evenit, quòd die proximo ante *ſalivæ* fluxum ab *utero* eruperunt menſes, proruente verò à glandulis *ſalivâ* intercepti ſunt. Ita, itinere per inferiora præcluſo, ſtatim per *nares* effluxit ſanguis, & eâ quidem copiâ, ac ab *utero* remitti conſueverat: deinde, *bimeſtris ſalivationis* decurſu, intra vaſa quietus ſubſtitit. Pari modo ſe habent mulieres, ſi aliò tradu-

traducitur humorum copia; igitur in *hydrope* menſes ſiſti monet *Hippocrates*[a]; paucioreſque fieri & tandem deficere, ſi in *utero* creſcat *aqua intercus*[b].

Menſibus etiam officiunt *victus incraſſans*, & *humorum cruditas*: quia, cùm chylus viſcidior ſit, ſanguis ferè ſemper in *capillaribus* ſtagnat, difficiliùs certè & parciùs à ſanguine ſeparantur ſpiritus; unde imbecillior circulatio, & vis minor. Ita in iis ſæpe ſupprimuntur menſes, quæ *lactis* uſui nimiùm indulgent; aut *cretacea* comedunt, uti praviſſimum eſt *virginei morbi* ingenium. Idem efficit *vita otioſa*, & nimia *frigidæ potatio*; unde ab *aquis crudis* & *frigidis* menſes vitiari admodum & imminui, utì etiam & *lac*, teſtatur *Hippocrates*[c]. A quibus etiam imprudenter potis non tantùm *menſium ſuppreſſionem*, ſed & *mortem* aliquando ſequi narrat *Foreſtus*[d].

Pharmaca denique *Aſtringentia* in causâ ſunt, cur tardiùs fluant menſes, quia & uterina vaſa corroborant, & ſanguinem magis viſcidum & cohærentem efficiunt: ortæ ab his ſuppreſſionis menſtruæ hiſtoriam ſatis notabilem refert *Actuarius*[e]. Quomodo verò ab *aſtringentibus* hujuſmodi oriatur effectus, dicetur poſtea, cùm de menſtrui fluxûs vitiis, eorumque remediis, tractaturi ſumus doctrinam.

Hoc etiam de iis, quæ menſes aut *maturiùs* aut *tardiùs* cient, annotari debet, quòd ſi paulò diutiùs aut violentiùs increbuerit eorum

[a] *Morb. Mul.* 1. 2. [b] *Morb. Mul.* 1. 85. [c] *De Aq. ſ.* 7. [d] *Lib.* 28. *ob.* 3. [e] *De Prævid. Urin.* 2, 12.

uſus, *cauſæ* fiunt, quas authores vocant, *evidentes* purgationis menſtruæ tum *penitus ſuppreſſæ*, tum *immodicè profluentis*.

Cap. X.

De Symptomatis quæ à ſuppreſſis Menſibus oriuntur.

CUM non minùs atrocia quàm contraria menſium occurrant vitia, *fluxus* nempe *immodicus, nimiaq; retentio*, cùm porrò ab horum alterutro ferè ſemper derivetur omnis illa muliebrium morborum *Ilias*, (eos enim enaſci, cùm aut *plura* aut *pauciora* ſint menſtrua, docet *Hippocrates*[a]) non abs re erit rationem exponere, quâ fit, ut à *menſibus vitiatis* tot tantaque oriantur ſymptomata. Quia verò longè frequentiſſimum eſt malum, & inter *virgines* penè *epidemicum, menſium imminutio*, ab eâ diſquiſitionem ordiamur: ſiquidem nullus ferè in *puellis* reperitur morbus, qui non hanc aut comitem, aut cauſam agnoſcat.

Imminutionis varii ſunt gradus; aut enim *parciùs*, aut *tardiùs*, aut etiam *difficiliùs*, aut, quod frequenter fit, non omnino fluunt menſes: *ſuppreſſos* verò atrociſſima omnium ſequuntur ſymptomata: quos quæ provocare denuo poſſunt *pharmaca*, eadem etiam quocunque modo imminutis proſunt: ita ut ſi *ſuppreſſio* menſium

[a] *Aph.* 5. 57.

pleniùs explicetur, cæteræ *imminutionis* ſpecies facillimè & intelligi, & curari queant.

Obſtructis igitur menſibus, non tam certa aliqua & *diagnoſtica*, uti cæteris affectibus, ſuperveniunt ſymptomata, quàm univerſi ferè, quibus humanum corpus laborat, morbi. Et primò quidem, *ſuppreſſione* adhuc *recente*, ingraveſcunt præcipuè ea, quæ *inſtante fluxu* ſæpius ingruere diximus, ſymptomata, *dolor & æſtus partium vicinarum, cephalalgia, appetitûs remiſſio, & languor*: quæ quomodo *plethoræ* reſpondeant, ſuprà oſtenſum eſt. Hæc deinde longum malorum agmen ſubſequitur, *uteri inflammatio*, aliquando etiam *gangræna, arteriarum pulſatio, dorſi & articulorum dolor, frigoris caloriſque viciſſitudo, venarum varices, tumores in cruribus præſertim, & pedibus, & hypochondriis; totius corporis gravitas & imbecillitas, tormina inflationeſque ventris colicæ haud abſimiles, flatus etiam & murmura, vomitus, ad præcordia anxietas, tuſſis, dyſpnœa, aſthma, tabes, cordis palpitatio, & ſyncope; in capite dolor acerrimus, ad ſinciput præſertim & occiput, oculorum gravitas, vertigo, nonnunquam apoplexia & inſania, pallor, fluor albus, paſſiones hyſtericæ, globus præſertim quaſi in gutture ſurſum reptans, urina aliquando ſtillans, aliquando ſuppreſſa, alvus dura, ſanguinis per aliena loca eruptio.* Hæc ferè à ſuppreſſione menſtruâ oriuntur ſymptomata, in aliis alia: quæ tamen omnia non inconcinnè à *plethorâ* deduci poſſunt.

Cùm verò horum alia à ſolâ ſanguinis *quan-*

titate auctâ, alia rurſus à *qualitate* etiam vitiatâ oriantur, videndum eſt quales potiſſimùm affectus inferat aucta quantitas ſive *plethora.* Quoniam autem *plethora per ſe* ſpectata menſes, uti *capite ſexto* oſtenſum eſt, nequeat ſupprimere, ſequitur, ut in *vaſis* quærenda ſit ſuppreſſionis cauſa: omnis quippe ſuppreſſio, *morboſa* ſaltem, vel à *vaſorum*, vel à *ſanguinis* vitio derivatur. *Vaſis* igitur *uterinis* ita conſtrictis, ut nullus ſanguini pateat egreſſus, propter eam quam explicuimus humorum *redundantiam, momentum* ſanguinis intenditur, quia nempe non augetur modò *quantitas,* ſed & *velocitas*; quæ ſemper, niſi adſit *lentor,* eſt in *ratione copiæ.* Quò enim uberior ſit ſanguinis *quantitas,* eò major erit ſpirituum ſecretio: ab his verò cùm pendeat cordis ad ſanguinem circulandum vis, validior frequentiorque ſiet contractio; unde *velocior* etiam per vaſa ſanguinis circuitus. Cùm itaque tum *moles,* tum *momentum* ſanguinis increſcat, orietur etiam *calor* humorum intenſior, & canalium validior *diſtenſio,* & proinde quicquid à *nimiâ diſtenſione* proficiſcitur: cujuſmodi ſunt ea, quæ *inſtante fluxu* ſæpius ingruere ſolent ſymptomata; quibus adjici poſſunt *vaſorum tumor,* & *pulſatio:* & hæc quidem præ cæteris patiuntur eæ, quibus ſuppreſſionis cauſa fuerit *vaſorum tenacitas.* Ideo ſignum *diagnoſticon* habetur à *vaſorum* vitio ſuppreſſionem proveniſſe, ſi adſit *dolor* circa *uterum tenſivus, venarum tumor,* faciei *color floridus:* quod etiam certius erit, ſi *fortiùs* increbreſcat *pulſus.* Erit enim in *plethorâ,*

thorâ, quæ *qualitatem* ſanguinis nondum vitiat, *pulſus validus, plenus, creber: validus* quidem, quia cùm uberior ſit ſanguinis copia, largior etiam erit ſpirituum ſecretio: ita cor ſpiritibus magis inſtructum, fortiuſq; ſe contrahens, majori impetu ſanguinem in arterias protrudet; qui ideo vehementi ictu in arteriarum latera impinget, & *pulſum validiorem* excitabit. Cùm porrò in *plethorâ* amplior ſanguinis moles in canalibus continetur, amplius etiam ſpatium occupabit, & arteriarum tunicas magis extrorſum trudet, ſive *pulſus* ad digitum ſentietur *plenior*. *Crebriorem* etiam *pulſum* inferet *plethora*, quia tum copioſiùs in cordis *ventriculos* influit ſanguis, ita ut cor ſtimulo quodam in contractionem citiùs ſuſcitetur; tum uberiùs etiam in fibras cordis muſculares derivantur ſpiritus; ita ut cor motum ſuum exercere poſſit frequentiùs. Unde in arteriis *pulſus crebrior*.

Ad hunc modum tum *ictu* tum *tempore* incitatior fiet *pulſus*, donec ad augmenti *ſummam* pervenerit *plethora*: eſt enim certus quidam plenitudinis gradus, ultra quem, illæſâ *qualitate* ſanguinis, augeri nequeat *quantitas*. Hoc à *plenitudine* periculum optimè intellexit *Hippocrates*: *Athletas* enim, quorum habitus ad *ſummum* bonæ valetudinis *gradum* pervenit, in eo diu manere & conſiſtere non poſſe aſſerit; quippe ſi quid ulteriùs adjicitur, periculo non vacat [a]. Itaque hanc *bonam habitudinem* citò *ſolvendam* eſſe monet. *Plethora* enim diu nequit increſcere, quin comitem ſibi adſciſcat ſan-

[a] *Aph.* I. 3.

guinis *lentorem*. Quippe cùm, inſtante fluxu menſtruo, ea, quam priùs expoſuimus, ſit vaſorum *diſtenſio*, quia ſcilicet *quantitas*, & proinde etiam *momentum* ſanguinis *decimâ* ferè parte augetur; ſi menſes ad *duas periodos* ſubſtiterint, moles ſanguinea *quintâ* ferè parte ſolito uberior erit, niſi aliæ evacuationes auctæ fuerint; adeóque eâdem ratione increſcet ea, quâ latera vaſorum à fluido circulante urgentur, *preſſio:* quam à *vaſis* citra virium noxam ſuſtineri poſſe nemo credet, qui, quàm graviter ea ſub *primæ periodi* incurſum laborent, meminerit. Et hic quidem à *plethorâ lentor* tribus modis deducitur. 1. Enim ab ipsâ *copiâ* oriri poteſt, quæ ita ſupra modum intra vaſa turgeſcit, ut ea, utcunque diſtenta, ſatis amplum ſanguini circulando ſpatium præbere nequeant, niſi penitus diſſiliant fibræ; ita ut, cùm uberior ſit, quàm pro vaſorum capacitate, fluidi moles, majorem patiatur renitentiam ſanguis redundans. Quò fit ut particulæ ipſius, tum à canalium tunicis, tum à præcedenti liquido, cui continuo affricantur, quaſi retropulſæ & retardatæ, in anguſtius ſpatium coeant, ſeu *tenaciùs* inter ſe coaleſcant: quæ etiam, quia mole nimiùm excreſcunt, in *capillaribus* ſenſim ſtagnabunt; unde iterum circuitu per hæc minima vaſa aliquatenus impedito, major erit in cæteris canalibus globulorum inter ſe invicem renitentia, & proinde ſtrictior cohærentia, ſive *lentor*. 2. *Lentorem* inducet *motus cordis* in *plethorâ* tandem *imminutus*. Cùm enim ultra determinatum quendam gradum intumeſcant

tumeſcant vaſa ſanguinea, nervos circumpoſitos non in cerebro modò, ſed & in ipſo corde, ita fortiter conſtringent, ut parcior fluat in fibras cordis ſpirituum copia, unde *motus cordis debilior.* Itaque ſanguis, quò minore cum impetu protruditur, eò faciliùs à quâcunque renitentiâ retardatur, adeóque promptiùs ad *lentorem* perducitur. 3. Sanguinis etiam *lentorem* promovet *partium tenuiorum abſumptio.* Cùm enim vaſa diſtendat admodum ſanguis plethoricus, ea contrà reciprocatâ quâdam actione in ſanguinem nituntur; ita ut ipſius particulæ à tunicis vaſorum repercuſſæ à preſſione recedere conentur: quò fit, ut tum per vaſorum *poros*, tum per ductus *ſecretorios* exprimatur quicquid fuerit ſanguinis *tenue & aquoſum:* ita particulis fluidioribus continuò extruſis, neceſſe eſt, ut ſanguinis reliqui *compages* ſit *arctior* multò, & *conſtrictior.* Igitur ſi non omnino prodeant menſes, eos præ morbo aut *craſſos*, aut *viſcoſos*, aut *glutinoſos* fieri docet *Hippocrates* [a]. Adeò ut, licèt hæc quæ ſequuntur ſymptomata à *plethorâ* proficiſci queant, magnâ tamen ex parte *plethoræ cum lentore conjunctæ* ortum debent accedente ſaltem *lentore* in deterius eunt: qui tamen *lentor* cùm à *plethorâ* proveniat, minimè obſtat, quò minùs ſymptomatum, quæ *ſuppreſſis* à *vaſorum vitio* menſibus superveniunt, cauſa agnoſcatur *plethora.* Atque hoc animo tenebit lector, ut eadem ſæpius iterandi tædio parcatur.

[a] *Morb. Mul.* 1. 10.

Cùm autem *plethoræ* acceſſerit *lentor*, evaneſcit illa, quæ ſuppreſſioni à *vaſis* ortæ propria eſt, *pulsûs vehementia:* quippe ita vim priſtinam remittit *pulſus*, ut jam tandem *imbecillis*, *rarus*, atque *inæqualis* fiat. *Lentore* enim inducto, propter compagem ſanguinis ſtrictiorem parcior fit ſpirituum ſecretio: ſpiritibus verò minùs copiosè influentibus, & corde adeò debiliùs contracto, *imbecillior* erit ſanguinis in arterias projectio. Unde etiam *pulſus imbecillis*. Ad hoc illud etiam accedit, *pondus* nempe ſanguinis in *plethorâ* auctum: ita, cùm major moles movenda ſit, impetu debiliore ſanguinem extrudet cor. Increſcet adhuc *pulsûs imbecillitas*, eò quòd, cùm major ſit ſanguinis viſcoſi quantitas, major erit particularum inter ſe niſus & affrictus, earumque difficilior à ſe invicem divulſio: unde minor ſanguinis, propter majorem reſiſtentiam, *velocitas*, & *pulſus* proinde *imbecillior*. *Velocitate* porrò *imminutâ*, ad nervorum origines *tardiùs* deducitur, qui in ſpiritus abire debet, ſanguis: itaque ii, qui jam in nervis hoſpitantur, ſpiritus minùs protruſi, ſegniùs in cordis fibras influunt; unde longioribus intervallis iteratur cordis contractio, & *rarior* fit *pulſus*. Etiam *inæqualis* erit *pulſus*, tum *ictûs* tum *intervalli* reſpectu; quia, cùm novus continuò ferè in ſanguinem *lenteſcentem* traducatur *chylus*, fieri nequit, ut æqualis ſit ſanguinis totius temperatio, eademque particularum omnium cohærentia: molis igitur ſanguineæ cùm pars alia ſit tenuior, alia rurſus viſcidior, pro varietate

texturæ,

texturæ, quâ gaudet ſanguis ad nervorum oſcula allabens, varia erit ſpirituum ſecretorum copia, à ſanguine ſcil. laxiore major, à conſtrictiore minor: ita ſpiritibus *inæqualiter* ad cor derivatis, *inæqualis* etiam erit cordis *contractio*, non quoad *tempus* modò, ſed & *impetum*. Itidem *pulſum inæqualem* efficiet ſanguinis, qui in cordis ventriculos influit, *craſis inæqualis*: *lentum* enim ſanguinem, utpote compactum magis & renitentem, tardiùs & debiliùs projicit cordis *ſyſtole*; *tenuem* verò, minore reſiſtentiâ præditum, eadem vis citiùs & validiùs extrudit.

Eodem modo ſe habet *pulſus*, ſi ſuppreſſionis origo ab alterâ quam attulimus causâ provenerit, *ſanguinis* ſcilicet *qualitate* vitiatâ; ea enim, quanquam variis modis inquinari poteſt, nullis tamen ita vitioſa fiet, ut menſes valeat reſtringere, niſi ſimul adſit *lentor*. Igitur in hoc caſu, tanquam *unicum* ſanguinis vitium, habendus eſt *lentor*: à quo *ſuppreſſionem* inferri poſſe ſuperiora ſatis evincunt. Ita quemadmodum *plethora* ſanguini tandem *lentorem* inducit, ſic etiam *lentor plethoram* parit: obſtructis quippe craſſo ſanguine arteriis *capillaribus*, intra reliqua vaſa coacervatur ea, quæ ſingulis menſibus effundi debuit, ſanguinis portio. Ita quâcunque de causâ ſupprimantur menſes, exurget tandem *plethora*, quæ quomodo inferat ea, quæ à ſuppreſſis menſibus ſequi ſolent, ſymptomata, paulò jam diſtinctiùs explicandum eſt.

Redundante igitur in *uteri vaſis* ſanguinis copiâ,

copiâ, cùm aliqua ejus pars firmiùs hæreat, & abripi per tenuia capillaria non poſſit; *arteriolæ*, in quibus hæc inchoatur obſtructio, magis magiſque ſenſim extrorſum trudentur ab eo, qui continuò allabitur, ſanguine: qui, ſuccedente ob partium niſum calore, calorem pariter concipiet, & *inflammationem* pariet: quæ frequentiùs fit, quando in *ipſo fluxu* ſubitò reſtricti ſunt menſes. Perdurante *inflammatione*, ſi partes ſolidæ ab humoribus corroſæ & laceratæ fuerint, inſequitur *Ulcus*: nonnunquam etiam, ſi acceſſerit corruptio, *gangræna*: exempla ſuppeditabit *Hildanus* [a].

Arteriæ vehementiùs *pulſant*, quia ſuppreſſis menſibus ita redundat ſanguis, ut tum ob *copiam* quidem canalium tunicas latiùs *diſtendat*, tum verò ob auctum *momentum feriat* validiùs. Igitur hæc *arteriarum pulſatio* in iis præcipuè obſervatur, quibus, *vaſorum vitio*, recenter ſuppreſſi ſunt menſes. Cùm enim ſemel *lentorem* contraxerit ſanguis, ita ut minùs velociter circuletur, ceſſat ea in *arteriis pulſatio*, ob momentum ſanguinis debilius, quanquam minimè interim deficiat *plenitudo*. *Lenteſcente* quippe ſanguine, parciùs ſeparantur ſpiritus; unde corde motum ſuum admodum debiliter peragente, fluidum impetu languidiore in arteriarum tunicas defertur: ideo ea ſenſim labaſcit *pulſatio*.

Spina dorſi frequenter *dolet*, quoniam *medulla ſpinalis*, uti eſt ſenſu acutiſſimo prædita,

[a] *Cent.* 2. *obſ.* 62, 63, 64.

ita

ita *preſſione* eâ, quæ ab arteriis diſtentis oritur, facilè affici ſolet. Ideo *Variolarum* imminentium ſignum *diagnoſticon* habetur *Spinæ* dolor: quem quidem in *variolis* non ſecus ac in ſuppreſſis menſibus, excitat nimia vaſorum *plenitudo.* Orietur etiam inveteraſcente morbo ad *Articulos dolor*, propter exquiſitum *Perioſtei* ſenſum: quo fit, ut, cùm ſanguis *copiâ* & *lentore* ſimul peccans, vaſa, quæ *Perioſteo* intercedente oſſibus inſeruntur, ſupra modum diſtendat, tenuis illa membrana multùm diſtrahatur, quæ tamen ad *Articulos* potiſſimùm diſtrahetur, quia circa *oſſium extremitates* vaſorum longè uberior copia *Perioſteum* pertranſit.

Frigoris caloriſque viciſſitudo ex iis, quæ de *Febre intermittente, capite octavo*, diximus, ſatis commodè deduci poteſt: hæc enim *viciſſitudo* nihil aliud eſt, quàm *Febricula*, gradu licèt multò remiſſiore, *intermittens.* Hinc ſuppreſſis menſibus *Quartanam* acceſſiſſe narrat *Foreſtus* [a]. Atque hæc quidem *frigoris caloriſque* per vices acceſſio haud futile ſignum eſt, quòd ſanguis in iis, quibus ſupprimuntur menſes, jam tum incipiat *lenteſcere.* Itaque in *tertiis* menſibus ſi mulieri non prodierint, *febrem erraticam,* & *horrorem* accedere ſcribit *Hippocrates* [b].

Venarum in *pedibus cruribuſq; Varices* non tantùm à ſanguinis *exuberantiâ*, ſed regreſſu in *Venam Cavam* aliquatenus tardato oriuntur. Accumulatâ enim *plethorâ*, diſtenditur adeò atque intumeſcit *uterus*, ut neceſſario *ramos Ilia-*

[a] 3. 34. [b] *Morb. Mul.* 1. 4.

cos

eos multùm comprimat; comprimendo verò ſanguinis per eos refluxum moretur. Ita circuitu in *cruribus* admodum languente, intumeſcent *venæ*; in quibus quoniam ſint *valvularum* interjectu, diſtinctæ quaſi *cellulæ*, non *æqualiter* turgeſcent latera, ſed tumores quoſdam, ut ita dicam, *geniculatos*, quos *varices* appellant, efformabunt; in iis ſcilicet, quæ à duabus *valvulis* comprehenſa ſunt, *intervallis*. Quò autem magis à corde diſſitæ ſint venæ, eò turgidiùs eminent *varices*: quia, cùm major ſit fluidi incumbentis *altitudo*, major etiam erit ad *extremitates* canalium *preſſio*. Accedente *lentore* intenſiùs adhuc intumeſcent *varices*: quia, languente ſanguinis *velocitate*, tardior multò ſit per *venas iliacas* recurſus.

Quòd ſi paulò diutiùs fiat iſta à *plethorâ* diſtenſio, laterum fibræ ſanguinis impetu dimotæ & ſejunctæ ita fatiſcent, ut per ipſarum rimas humores facilè exudent; ita aditu in vaſorum interſtitia ſemel patefacto, perenne fiet ſtillicidium; unde ſenſim increſcet *tumor*. Qui ad *inferiora* potiſſimùm, uti *pedes*, *crura*, & *hypochondria*, naſcetur; quia cùm difficilior & tardior ſit in his *infimis* canalibus ſanguinis ad cor recurſus, & gravior incumbentis fluidi moles, uti jam oſtenſum eſt, ibi major erit in latera vaſorum niſus, & proinde facilior in interſtitia illa fluidi eruptio. Hinc paucis quibus ſupprimuntur menſtrua, hujuſmodi *tumores* abſunt: in quibuſdam etiam *rheumatiſmi*, & *podagræ* ſpeciem præ ſe ferunt, quâ quidem mulieres prorſus immunes eſſe ſcribit *Hippocrates*[a],

5 *crates*[a],

crates [a], niſi defecerint menſes. Hos à *plethorâ tumores* proficiſci ideo quoq; haud abſurdè contendas, quòd *humidi temperamenti* mulieres, quibus diutiùs durant menſtrua, ſuppreſſo profluvio, *citiùs* intumeſcunt: quale *Hippocrates* temperamentum *occidentalium* [b], quas vocat, fœminarum eſſe proprium obſervat; ſiquidem illi iſta plaga ita *frigida* & *aquoſa* videatur, ut incolis & *ſuppreſſionem menſium*, & proinde *tumores* inducat. Atque hi quidem *tumores*, utplurimum *laxi* ſunt, non rarò tamen in abdomine *duri*, inſtar *nodi* aut *tuberculi* cujuſdam, obſervantur; in quibus id ſatis ſingulare eſt, quòd non jugiter excreſcant, ſed modò turgeant, modò penitùs ſubſidant, ita ut hi ad *hyſterica ſymptomata* reducendi ſint *tumores*, de quibus in ſequentibus dicetur. Talia circa inguen *tubercula*, retentis menſibus, obſervat *Hippocrates* [c]. Quòd ſi longiùs perſeverârit ſuppreſſio, *lentore* accedente, ita ſenſim langueſcit circuitus, ut, motu per vaſa minima imminuto, ſanguinis particulæ tenaciùs inter ſe cohærentes, *obſtructiones* in cæteris canalibus, *lymphaticis* præſertim, qui omnium ſunt tenerrimi, facilè pariant. Ita humorum *viſciditas*, fibrarum *laxitati* conjuncta, *hydropem* inferet, qualem in ſuppreſſis menſibus deſcribit *Foreſtus* [d]. Frequenter etiam in ipſo *utero* ſuccreſcit *Aqua intercus*, quam & ſæpe notat *Hippocrates* [e]: qui quidem morbus *virgines* potiſſimùm afficit, eodem annotante *Hippocrate*,

[a] *Aph.* 6. 29. [b] *De Aer.* 12. [c] *Nat. Puer.* 7. [d] 19. 34.
[e] *Morb. Mul.* 1. 2.

pocrate [a], quia in iis faciliùs ſupprimuntur menſes, utì poſtea dicetur. Pariter ſi aliæ evacuationes, uti *hæmorrhoïdum*, *urinæ*, *diaphoreſeos*, &c. ſuppreſſæ fuerint, propter *plethoram* in corpore coacervatam, frequentiſſimè ſuccedit *hydrops*: etiam noſtræ de *plethorâ* ſententiæ ulteriùs adhuc favet quotidiana illa de *guloſis* & *bibacibus* obſervatio, quòd in *hydropem* præ cæteris multò procliviores ſint.

Hæc quæ à canalibus nimiùm oppletis oriuntur mala, *Ventriculo* imprimis & *Inteſtinis* nocitura facilè ſentiet, quiſquis vaſorum, ad eas partes reptantium, multitudinem penè infinitam perpendat. Quippe, ob humores plethoricos, in ipſis vaſorum tunicis quædam quaſi *Inflatio* ſentitur: quæ cùm ſpirituum per *nervos* influxum, utì dictum eſt, intercipiat, langueſcit admodum *motus* ille ventriculi & inteſtinorum *Periſtalticus*, quo in tenuem *chylum* rediguntur alimenta. Ita ut his *chyloſeos* inſtrumentis, ob ſpirituum inopiam, minùs vividè ſe moventibus, non tantùm *tardiùs*, ſed *imperfectiùs* etiam comminuatur *chylus*: unde etiam majore copiâ intra *primas vias* accumulatur, & quendam *plenitudinis* ſenſum inducit. Adhuc *crudior* erit & *viſcidior* chylus, ſi adſit *lentor* ſanguinis; cùm enim in *lentore* motus ſanguinis ſit imbecillior, & cohærentia multò tenacior, non modò minor ſpirituum in *muſculos* derivatio, ſed minor etiam erit in *glandulis ventriculi*, & *inteſtinorum* liquidi ſecretio: ita ut alimenta liquido eo, quo hume-

[a] *Morb. Mul.* 1. 87.

ſcere

ſcere & molliri ſolebant, defraudata, minùs rite diſſolvi queant; inde longior in inteſtinis *chyli* mora, & compages craſſior. Igitur ferè ſemper menſium ſuppreſſorum comes eſſe ſolet *alvi pigrities*: tum quia, *motu* inteſtinorum *imminuto*, minùs detruſæ ſint fæces, tum quia præ *ſiccitate* per ſe tardiùs exire queant. Hinc alia elucet ratio, cur plethorico ſanguini neceſſariò tandem accedat *lentor*; quia ſcilicet *chylus*, ob motum ſtomachi & inteſtinorum in *plethorâ* imminutum minùs comminuitur, adeóque magis craſſeſcens cum ſanguine circulatur. Vera quippe eſt *veterum* ſententia, id quod in *primâ* concoctione crudum eſt, in *ſecundâ* aut *tertiâ* nunquam digeri. Et hunc quidem *chyli lentorem* ſuppreſſioni menſtruæ brevi ſuccedere ſatis manifeſtum eſt, quod mulierum quibus ſuppreſſi ſunt menſes prima ferè ſemper ſit de *Ventriculo* læſo querimonia. Hinc ſanguis craſſior factus minutiſſima, quæ per *faciem* excurrunt, vaſa nequit pervadere; unde *genæ pallidæ, & decolores*.

Chylus autem, ſi diutiùs æquo in his pomœriis moretur, ea vitia contrahet, quæ liquoribus *ſtagnantibus* ferè ſemper adſunt, cujuſmodi ſunt *Putredo*, & *Acor*: cùm verò ſine quodam partium *motu putreſcere* nequeat *chylus*, quicquid *aëris* in eo continetur, fortiùs quoque agitabitur: qui ſi *intus* ſit concluſus, *flatus & murmura* excitabit: ſi *foras* eliminatus, *ructum*. Multifariam autem oriuntur ventriculi & inteſtinorum *tormina*, tum quia canalium fibras *intus* vehementer admodum diſtrahit

ſanguis

ſanguis plethoricus, tum quia *extrà* chylus jam in *Acidum* mutatus pungit, vellicatque: utrâvis enim de cauſâ inferetur *Dolor:* qui ſi intenſior ſit, ſtimulo ſuo muſculoſam *ventriculi* tunicam laceſſet, eâque adeò violentiùs contractâ, *Vomitum* provocabit.

In *corpore* ſentitur *gravitas*, quia ſolenni menſium evacuatione inhibitâ, tum reverà creſcit corporis *pondus*, tum imminuuntur etiam *vires:* quæ quandocunque deficiunt, corpus, etiamſi reverà *levius* ſit, *ſentienti* tamen *gravius* videtur. Si enim dimidias ei, qui pondus ſuſtinere debet, vires detraxeris, idem eſt ac ſi duplum impoſueris. Suppreſſis verò menſibus ſequitur virium *imbecillitas*, quia vaſa ſanguinea & in cerebro & in cæteris quibuſcunque corporis partibus ita ſupra modum intumeſcunt, ut nervos, quibus adjacent, premant admodum & conſtringant; adeò ut tum minor liquidi nervoſi fiat ſecretio; tum minor etiam, pro ratione liquidi ſecreti, in membra derivatio. Itaq; ſpiritibus ad hunc modum interceptis, oriuntur *vires imbecilles.* Ita ſuppreſſis menſibus ſequuntur *duo illa*, quæ apud *authores* ſtatuuntur *plethoræ genera*; increſcente enim indies *ad vaſa plethorâ*, tandem ſuccedit etiam, quæ *ad vires* dicitur.

Cùm ad hunc modum canales inferciat ſanguis redundans, *glandulæ*, utpote ex *vaſculis* tenuiſſimis convolutæ, & carne parum ſuffultæ, ſiquæ aliæ corporis partes, labem ſatis promptè excipient: inter quas nullæ quidem promptiùs, quàm eæ, quæ ad internam *tracheæ* tunicam

inſe-

inſeruntur; quod ex *perſpiratione impeditâ*, ſive ut vulgò loquimur, *ſuſcepto frigore*, quotidie experimur. Perſpiratione quippe impeditâ, *glandulæ tracheales* ideo tument, quia obſtructis poris cutaneis, major ad cæteras glandulas derivatur ſanguinis copia; unde major quantitas materiæ per ipſas ſecernitur; ita *tracheales* hâc majori humorum copiâ oppletæ turgeſcunt, atque infarciuntur. Viſcidus igitur humor cùm *tracheæ glandulis* ſemel inhæſerit, nerveas propagines, quibus circum undique veſtiuntur *glandulæ*, ita premit & vellicat, ut neceſſariò *muſculi*, quibus *nervi* inſerviunt, in contractionem excitentur: muſculis verò *tracheæ* contractis, per *os* exprimitur *aër*, ſeu quod idem eſt, fit *tuſſis*. Quam quidem, cùm *dyſpnœam* comitem non habeat, ab his *glandulis* potiùs, quàm à *pulmonibus* proficiſci credimus; quippe ſi in *pulmones*, inciderit materia redundans, *tuſſim* excitare poſſe vix videtur, niſi & ſimul inferat *ſpirandi moleſtiam*: quæ ſanè in ſuppreſſis menſibus perquam familiaris eſt. Sanguine enim in vaſis *pulmonum* capillaribus reſtitante, *veſiculæ bronchiales*, quæ arteriis ubique interjectæ ſunt, tum pondere nimio laborant, & quendam *gravitatis* ſeu *anxietatis* ſenſum excitant, tum in ſpatium anguſtius compreſſæ, ad *aërem* per vices intromittendum expellendumq; ineptiores fiunt: ita ut, ſanguine magis indies ſtagnante, non niſi difficulter admodum peragatur *reſpiratio*. Ita à potu largiori *dyſpnœam* inferri ſcribit *Hippocrates* [a]. Quin

[a] *Prædict.* 2. 5.

graviùs adhuc lædetur reſpiratio, ſi *thoracis muſculi*, uti plerumque fit, vel ita peccante materiâ oppleti ſint, vel ſpiritibus, ſive ob *plethoram* nimiam ſanguinis, ſive *lentorem*, deſtituti, ut munere ſuo minùs rite defungi queant, & *coſtas* nec validè ſatis ſurſum *elevent*, nec deorſum *premant*: unde parcior aëris ex *veſiculis* expreſſio, & gravior in ſpirando *pulmonum* labor. Etiam aliquando ab inflatis *utero* & *hypochondriis*, oritur, aut ſaltem augetur *dyſpnœa*; quia, *diaphragmate* ſurſum intra *thoracem* protruſo, ita coarctatur *pectoris* cavitas, ut debitæ *pulmonum* expanſioni deſit ſpatium; unde ſpirandi difficultas: cui malo maximè obnoxii ſunt ii, quibus *thorax* anguſtior eſt, uti experiuntur *gibboſi*. Quòd ſi hoc *pulmonibus* diutiùs incumbat malum, ſuccreſcet, quod gradu tantùm à *dyſpnœâ* diſcriminatur, *aſthma*.

Et hæc quidem in *pulmonibus* orientur ſymptomata, etiamſi adhuc *intra* canales ſanguineos coerceantur humores plethorici: qui ſi tandem *extra* vaſa profluant, & in *folliculis bronchialibus* ſive potiùs in *interſtitiis* eorum ſedem figant, eos multùm undique diſtendent; unde paulatim increſcet *vomica*: quod quidem vocabulum, ſi *vomicam* à *phthiſi pulmonari* diſtinctam eſſe volumus, humoribus *intra pulmones* quidem effuſis convenit, *veſiculâ* tamen ſive *cyſti* propriâ adhuc contentis; ita, quia nullum cum *bronchiis* commercium habeat, aut profundiùs ſaltem delitеſcat *vomica*, nulla etiam per *tuſſim* fiet *puris* excretio. Nec in *interſtitiis* ſolùm, ſed & in *glandulis*, quibus plurimùm

plurimùm ſcatet interna *bronchiorum* tunica, accreſcere poteſt *vomica*: eæ quippe *glandulæ*, quanquam in ſano corpore oculis vix percipi queant, accedente morbo diſtendi admodum poſſunt, & *grandeſcere*: quod in reliquis *glandulis*, *pericardii* putà, *pleuræ*, *peritonæi*, &c. quæ extra morbum aciem oculorum fugiunt, frequenter obſervamus. Hujuſmodi ſanè *veſiculas* non ſemel vidi, nunquam tamen æquè conſpicuas reperi, ac in fœminâ quâdam, quæ *tabe*, menſes ſuppreſſos inſecutâ, interiit. Hujus in ſiniſtro latere univerſus *pulmo* materiâ purulentâ ita differtus eſt, ut ad *ſcirrhum* penè accederet: immiſſo cultro exiit *pus*, non circumquâque diffluens, ſed *diſtinctis veſiculis*, plurimùm quidem *turgentibus*, non *ruptis* tamen, incluſum: quâ de re ut certior fierem, *veſiculas* quaſdam aquâ tepidâ ita elui, ut omni tandem *pure* exhauſtò, oculis integræ atque indivulſæ exhiberentur. Quòd ſi demum hæ *veſiculæ* inflammatæ & diſruptæ fuerint, facto *ulcere*, ſuccedit *tabes*. Cujus quidem cauſa frequentiſſima apud authores ſtatuitur, aut evacuationis ſolennis ſuppreſſio [a], aut plenior alimenti ingurgitatio: utrinque ſcilicet ea, quam volumus, inducitur *plethora*. *Muliebrium* verò *phthiſεων* uſitatiſſimam originem agnoſcit *Mortonus* [b], menſes obſtructos; quas quidem, quando ab hoc fonte derivantur, *Lethales* pronuntiat *Hippocrates* [c].

Nec ſua meliùs *cordi* conſtat, ſuppreſſis men-

[b] *Willis Pharm. Rat.* 82. 2. 13. *Morb. Mul.* 1. 6.

[b] *Phthiſiol.* 3. 9.

[c] *Præd.*

ſibus, *contractionis remiſſioniſq;* norma: accumulatis enim intra vaſa pene ad rupturam uſque humoribus, ſanguis, qui univerſum ferè *aortæ* truncum obſidet, liquido, quod à *corde* protruditur, validiùs multò renititur, quàm cùm minor eſſet in canalibus plenitudo: ſanguinis enim *renitentia* eſt, ut *particularum copia.* Ita liquidum, hoc impeditum obſtaculo, quò minùs liberè foras profluat, majore quàm conſueverat copiâ intra *cordis ventriculos* turgeſcit, & cor adeò nimio *pondere* laborat admodum, & pene *ſuffocatur:* ſpiritus interim in fibris motricibus compreſſi, & quaſi *ſtimulo* quodam excitati, vires ſuas vividiùs exercent, ut ſanguinem forti ſatis impetu foras protrudant. Corde autem vehementiùs contracto, ad *ſternum* altiùs inſurgit *conus*, & in *coſtas* ictu quodam impingit, qui proinde dicitur *palpitatio.* Ob hanc ſanguinis in arteriis *renitentiam*, neceſſe eſt, ut vehementiore impetu contrahatur *cor*, quia vis ea, quâ ſanguinem projicere conatur, repercuſſa quaſi & reverberata in ipſum denuo recidit; ita ut impetus, qui in ſanguinem per *arterias* propellendum fieri conſuevit, in *cordis fibras* exerceatur: unde cordis violentior concuſſio, & altior ad *coſtas* inſultus. Ad hunc modum ſi uberiùs increverit *plethora*, ſingulis arteriarum pulſibus *palpitabit* etiam *cor.* Adhuc moleſtior fiet *palpitatio*, ſi *plethoræ* ſanguinis *lentor* acceſſerit; quia globulis ſanguineis arctiùs inter ſeco hærentibus, major erit ea, quam in *aortæ* trunco fieri diximus, *renitentia.* Igitur mor-

6 bis

bis iis, in quibus *lentior* reperitur ſanguis, ut *rheumatiſmo*, *paſſioni hyſtericæ*, *chloroſi* etiam & *cachexiæ*[a], comes ferè aſſidua adeſt *palpitatio.*

Ulteriùs porrò indies creſcente *plethorâ*, cor nimiæ ſanguinis copiæ ſuccumbit; deficiunt quippe quæ tanto ponderi movendo pares ſint, vires. Motu adeò cordis ſuſpenſo, *intermittit pulſus*; & quia curſus ſanguinis in præſens ſiſtitur, nulla fit in cerebro ſpirituum ſecretio, unde *animi deliquium*, ſive *ſyncope.* Poteſt etiam prohiberi contractio cordis à *preſſione*, quæ in *cerebro* à vaſis plethoricis oritur, quæque ſpirituum iter per *nervos* intercipit. Ad hoc vaſa cordis *coronaria*, cùm plurimùm diſtenta ſint, nervos etiam vicinos comprimunt: unde influxu ſpirituum præcluſo, otiantur fibræ, & nulla fit è corde ſanguinis projectio.

Capitis dolorem quomodo inferat *plethora*, alibi oſtendimus; ideo ſuppreſſis menſibus neceſſarium eſſe dicit *Celſus*[b], ut in *capite* fiant *dolores acerbiſſimi.* Hi quidem *gravedinoſi* erunt, propter ſolam, quâ canales quaquaverſum urget *plethora*, *preſſionem*, præcipuè ſi affuerit *lentor*; *pulſantes* etiam, quia cùm in *arteriis* uberiùs coacervatur ſanguis, & impetu vehementiore propellitur, validior erit in latera humorum *ictus*, & major fibrarum *diſtractio*: unde *dolor cum pulſu* excitabitur. Ad *ſinciput* tamen & *occiput* ſentiri ſolent *dolores*, quia *dura mater*, in quâ præcipua eſt *doloris* ſedes, *ſuturæ parietali* & *lamdoidali* firmè connectitur;

a *Willis Phar. Rat.* 263. b 2. 7.

ctitur; ita vaſa, quæ per eam diſſeminantur, & *intus* plurimùm diſtracta ſunt, & *extrà* oſſibus compreſſa: in his igitur canalibus plenitudine admodum turgentibus, & ad ſolidum impactis, acrior erit *doloris ſenſus.* Multa etiam *duræ matris* vaſa, per tenues utriuſq; *ſuturæ* rimas, in *integumenta capitis* ſunduntur: adeò ut ab his fortè, propter *tunicas* exuberante ſanguine dimotas, & *foramina* quæ pertranſeunt anguſtiora, haud exigua *doloris* pars oriatur. Itaque ii, quibus *ſuturarum* juncturæ arctè nimis inter ſe coaluerint, *cephalalgiâ* utplurimùm graviter laborant. Ab hujuſmodi *dolore*, ſi vehementior ſuerit, ſatis patet, quomodo contumaces inferantur *vigiliæ*.

Hic quidem *capitis* in ſuppreſſione menſium *dolor*, utcunque familiaris ſit, non ab occultâ aliquâ cum *utero ſympathiâ*, ſed ab ipſius *cerebri ſtructurâ* oritur: quod cùm ſit viſcus omnium *tenerrimum*, injurias minùs, quàm reliquæ partes, ſuſtinere poteſt. Hoc etiam de *capite* & *pulmone* annotari debet, quòd in iis multò faciliùs atque altiùs, quàm in reliquo corpore, ſuſcipitur ea, quæ à *menſibus ſuppreſſis* oritur, labes; hæ quippe partes omnium ſunt molliſſimæ, & humorum incurſui minimè renituntur. Itaque in omni ferè morbo graviùs plectuntur. Præcipuè verò, ſi in *ipſo fluxu* reſtricti ſunt menſes, ſequi frequenter ſolet *capitis dolor*, & *hæmoptoë*.

Cerebro autem ſemel affecto, in mali conſortium ob viciniam facilè trahuntur *oculi*, & ſimili pondere ob canales nimium refertos *laborant*,

borant, nonnunquam etiam *intumeſcunt*: quemadmodum & eos *gravari* cernimus, ſimul ac in cerebro langueſcant ſpiritus, ſeu quod idem eſt, obrepat *ſomnus*. Ulterius adhuc ſerpente malo, *oculi* ita affecti ſunt, ut *vertiginem* inducant: cujus quidem morbi rationem primus expoſuit *Bellini*. In eâ enim quæcunque oculis obverſantur, utcunque quieſcentia & immota ſint, *rotari* tamen, & *circumagi* videntur. Quippe cùm motus rerum externarum non aliâ ratione ab oculis percipi ſoleat, quàm per mutationem loci, in quem veniunt *ſpecies* intra oculum perductæ, ſive imagines in *retinâ* depictæ; quocunque modo *ſpecierum diſtantia* mutetur, *objectum moveri* videbitur. *Mutari* autem poteſt *diſtantia* vel quia objectum reverà moveatur, vel quia oculus moveatur immoto objecto, vel denique quia *nervi optici* filamenta loco ſuo dimota ſint. *Nervo* enim *optico* ſive *retinâ* dimotâ, *radii* ab objectis emiſſi non in eaſdem oculi partes incidunt, ſed pro vario *retinæ* motu diverſas; ita ut, dum *imagines* in *retinâ* locum mutant, *objecta* tanquam locum perpetuò mutantia videantur. Cùm itaque *arteriæ*, ad oculi fundum diſſeminatæ, ſanguine plethorico ſupra modum turgeſcant, *retina* ſeu *nervi optici* expanſio, *pulſantibus*, quibus contigua eſt, *arteriis*, loco ſuo dimovebitur, adeóque imago *radiantis*, in ipſam incidens, locum quoque immutabit: unde ipſum quoque moveri videbitur *objectum*, ſeu, quod idem eſt, ingruet *vertigo*.

Diſtentis ad hunc modum *cerebri vaſis*, facilè concipitur, quomodo tandem ſuccedat *apoplexia*, morbus *vertigini* multùm affinis. Hujus quidem plurimæ cauſæ apud authores ſtatuuntur; quas tamen accuratiſſimus de hoc morbo ſcriptor *Wepferus* [a] ad *duas* claſſes redigit, eas ſcilicet, *quæ vel arteriolas obſtruere poſſunt*, vel *ſpirituum per nervos effluxum intercipere*. Suppreſſis igitur menſibus ita paulatim increſcit *plethora*, ut *lentorem*, qualem modò deſcripſimus, inducat: qui ſi tenax nimiùm & compactus fuerit, ad minima cerebri vaſa adhæreſcit ſanguis. Canalibus igitur ſemel oppletis, augeſcit indies allabente lento ſanguine obſtructio, donec in eam tandem molem excreverit, ut *arteriolarum* orificia penitus occludat: unde nulla ex arteriis fiet in *nervos* liquidi trajectio, adeóque nullus in corpore relinquetur *ſenſus*. Ita brevi ſuccedet *mors*. Si tamen haud ita invaluerit obſtructio, ut omnes in nervis aditus præcludat, ſed aliquid adhuc liquidi nervoſi per tubulos derivari ſinat, liquidum illud, utcunque imbecillius ſit, quàm ut cæteris *muſculis* movendis ſufficiat, *cor* tamen & *pectus* ſatis vividè movebit: *cor* enim, uti & ex iis plurimi qui *reſpirationis muneri* inſerviunt *muſculi*, *antagoniſtis* deſtitutum eſt, ideóque minore multò ſpirituum copiâ in contractiones cietur, quia tollitur illa, quæ ab *antagoniſtis* oritur, *contranitentia*. Ita ut *arteriolis obſtructis*, poteſt *ſenſus* omnis extingui, etiam *fibrarum* omnium, niſi in *corde* &

a *Apopl.* p. 173.

thorace,

thorace, *motus*, in quo quidem conſiſtit *Apoplexiæ* natura. Poteſt etiam inferri *apoplexia*, etiamſi abſit ſanguinis *lentor*, ob *interceptum* nempe *ſpirituum* per nervos *effluxum*: qui quomodo ab *arteriis* ultra modum *dilatatis* impediri poteſt, antea jam oſtenſum eſt. Eodem modo nervos comprimet ſpirituſque intercludet, ſanguis *extra vaſa* in *cerebro* effuſus; quod non rarò in *plethoricis* accidere ſolet. Igitur *ſanguineo temperamento* præditos, & *poculis* liberiùs uſos, *apoplexiâ* frequentiùs corripi obſervamus.

Cùm *inſania* ſit *delirium ſine febre*, quicquid poterit inferre *delirium*, excitabit etiam *inſaniam*. *Delirium* verò à motu ſpirituum vario & perturbato oritur, unde *ſpecies* in *cerebro*, nullo ordine cohærentes, ſuſcitantur. Spirituum verò perturbatio ſuccedet, cùm motus ipſorum nimiùm rapidus ſit, quod in *Plethorâ* facilè accidit, quia augetur moles ſanguinis, & cordis impetus; unde vehementior *globulorum* in canalibus attritio: quæ cùm in *cerebro* etiam fiat, & nervos nimis violentè premat, *tremores* nervorum confuſi erunt, adeóque & *ſpecies* minùs diſtinctæ. Ita ab evacuatione quâcunque ſolenni inhibitâ [a] ſæpe ſequitur *inſania*, præſertim ſi *æſtas* fuerit *ſicca*, aut præceſſerit *potus calidior*, à quibus omnibus inducitur *plethora*; itaque etiam *evacuantibus* curatur. Exemplum ad hanc rem ſatis appoſitum præbet *Foreſtus*, qui *venæſectione* mulierem, à ſuppreſſis menſibus *inſanientem*, ſaluti

[a] *Willis Path. Cereb.* 445 & 493.

reſtituit [a]. Ita certum eſt illud *Hippocratis* effatum, *inſanis* ſi *varices* vel *hæmorrhoïdes* ſupervenerint, *inſaniæ criſin* fieri [b]; idem etiam de *menſibus erumpentibus* dicendum.

Fluor albus, cùm ex uterinis glandulis feratur, facilè erumpit, ſi glandularum orificia paulò laxiùs dehiſcant: quæ quidem nihil promptiùs poſſit diducere, quàm humorum *plenitudo.* Igitur quoties menſes denuo dimanent, ſemper ſubſiſtit *fluor*; quia minuitur ad glandulas *plethora:* quibus quidem induciis dignoſcitur, utrùm morbus hic *idiopathicus* ſit, an *ſymptomaticus.* Ita reſtrictis menſibus, à ſanguinis redundantiâ oritur *fluor albus*; quod non modò evincit ratio, ſed & experientia confirmat: eæ quippe, quæ in ſuppreſſione menſtruâ huic malo maximè obnoxiæ reperiuntur, habitûs ſunt admodum *plethorici.* Id etiam advertendum eſt, mulieres, quibus copiâ majore manaverit *fluor albus*, cæteris ſymptomatis, quæ à menſibus inhibitis ſequi ſolent, minùs conflictari. In nonnullis etiam menſium *prodromus*, & quaſi *vicarius* reperitur *fluor albus*.

Paſſionis hyſtericæ pleraque ſymptomata cùm ſint *Spaſmodica*, utì accuratiſſimè commonſtravit Cl. *Williſius*, quale illud certè eſt, quod à ſuppreſſis *menſibus* oriri diximus, *globi* ſcilicet in *Gutture*, quaſi *aſcenſus*, videamus quomodo à *plethorâ* deduci queat convulſio. Hujus quidem *duas* cauſas agnoſcit *Hippocrates* [c], *repletionem* nempe, & *inanitionem*; quas

[a] *Lib.* 10. *obſ.* 24. [b] *Aph.* 6. 21. [c] *Aph.* 6. 39.

ſi

ſi attentiùs ſcrutemur, morbi iſtius rationem meliùs explicabimus, quàm ſi ſubtiles recentiorum *hypotheſes* conſulamus. Quippe ad hunc modum illuſtrari poteſt ea, quæ hujus loci eſt, ex *repletione convulſio*: quæ cùm ſit contractio inflatioque muſculi *involuntaria*, orietur, quoties in muſculum derivatur major liquidi copia, quàm quæ imperante *voluntate* impediri poſſit: ita duobus *antagoniſtis* ad *æquilibrium* perductis, ſi alteri plus liquidi adjeceris, is in ſtatu contractionis continuo permanebit, donec in iſtum, qui in oppoſito latere eſt, æqualem liquidi copiam deduxeris. Hujuſmodi quidem major ſolito in *muſculum* liquidi influxus fiet, cùm ſanguinis craſis ita inæqualis ſit, ut *antagoniſtæ* vaſa lentis humoribus quodammodo obſtruantur: quo fit, ut in fibras alterius hujuſce muſculi major influat liquidi copia. Liquido igitur in vaſis ſupra modum redundante, poteſt eſſe ita valida muſculi contractio, quæ ab imperio voluntatis tolli nequeat; quòd ſi *lentor* adſit, adhuc magis intra fibras motrices detinebitur liquidum, adeóque fortior fiet contractio. Ita ſi ad hunc modum infletur *tracheæ* & *œſophagi* tunica muſculoſa, inferetur ſenſus quaſi *globi* cujuſdam ad *fauces* aſcendentis: ſimul etiam ingruet *ſuffocationis* metus, quòd *laryngis* muſculi, eodem modo intumeſcentis aëri introitum minùs liberum concedant. Atque huic malo maximè ſunt obnoxiæ, quibus aut *incertis periodis* redeunt, aut *guttatim* fluunt menſes. Pariter à *plethorâ* deduci poſſunt cætera *paſſionis hyſtericæ* ſymptoma-

ta;

ta; quæ non modò à *ſuppreſſis menſibus* ſequi ſolent, ſed etiam à *fontanellis* & *ulceribus* occluſis ſæpe excitantur: idem quoque in *viris*, quibus periodica aliqua evacuatio reſtricta eſt, *cap.* 8. annotavimus.

Urinæ ſtillicidium, quod in ſuppreſſione menſtruâ ſæpe fieri notat *Hippocrates* [a], a *plethorâ* facilè deducitur. Vaſa enim ſanguinea, quæ *veſicæ* inſeruntur, cùm plurimùm diſtenta ſint, nervos ita comprimunt, ut parcior & difficilior multò fiat in fibras motrices ſpirituum derivatio: unde muſculi ad *urinam* foras trudendam minor vis. Poſt aliquam verò moram ſpiritibus copiâ ſatis ubere congeſtis, eo *momento* in *urinam* nitetur *muſculus*, ut parvulam quandam illius portiunculam neceſſariò propellat: hoc verò impetu exhauſtis iterum ſpiritibus motum ſuum ſuſpendere cogetur, donec novæ influant ſpirituum ſuppetiæ: ita, ſuperato ſenſim per *vices* obice, urinam *guttatim* demittit *veſica*. Quòd ſi vaſa intenſiùs intumuerint, ita ut ſpiritus prorſus intercipiant, etiam prorſus *ſupprimetur urina*; quia non ſuppetit aliqua idonea vis, quæ eam ex *veſicâ* protrudat. Fiet etiam *urinæ ſuppreſſio*, ſi *veſicæ ſphincter*, *ſpaſmo* correptus, exitum præcludat: vel ſi adeò *lentus* fuerit ſanguis, ut nulla inde fieri poſſit in ſubtiliſſimis *renum* canalibus ſeri ſecretio.

Suppreſſis menſibus *ſanguis per aliena loca erumpens*, ſatis oſtendit eruptionem à *plethorâ* ſuſcitari. Intra vaſa enim quietus ſubſiſteret,

[a] *Nat. Puer.* 7.

nisi

niſi copiâ ita redundaret, ut amplius ſibi ſpatium poſceret, quàm quod largiri poſſit vaſorum capacitas. Aucto igitur *momento*, ita ut canalium impedimenta ſuperet, effluit ſanguis. Hæc per *aliena loca* eruptio in *virginibus* magis, quàm in iis *quæ pepererunt* familiaris eſt, utì obſervat *Hippocrates*[a]; in *virginibus* enim anguſta admodum & conſtricta ſunt *uteri* vaſa, ita ut citiùs per ea inhibeatur ſolennis menſium purgatio: adeóq; ex *aliis* canalibus, quâ data eſt porta, effluat ſanguis redundans. In iis verò, quæ *pepererunt*, *os uteri*[b], utì loquitur *Hippocrates*, ſanguini exeunti magis patet, h. e. ipſo interprete, *vaſa*, quia *lochiorum* fluxu multùm *ampliari* & *dehiſcere* ſoleant, menſibus, quandocunque erupturi ſunt, liberiorem præbent exitum: itaque id etiam adjicit, eas minùs frequenter ſuppreſſione menſtruâ laborare; ſuppreſſionem verò, ſi quando inciderit, faciliùs ferre, tum quia *partûs doloribus* aſſueverint, tum quia *vaſa uteri* multò *ampliora* habeant, quàm *virgines*[c]. Quòd ſi in *virginibus* per alia etiam loca ſanguinis exitus præcluſus ſit, oritur *febris alba*, ſive *chloroſis*; quæ nihil aliud eſt quàm ſymptomatum, quæ jam deſcripſimus, *congeries*.

Ex his pleraque ſymptomata ab aliis rebus, quæ *plethoram ad vaſa* inferunt, ſæpe oriuntur, utì exercitio nimis violento, potu aut calore immodico, præſertim verò evacuatione aliquâ inhibitâ[d]: quidni eadem etiam, *ſuppreſſis menſibus*, *plethoræ* tribuantur?

[a] *Morb. Mul.* 1. 9. [b] *Ibid.* 1. 1. [c] *Ibid.* [d] *Willis Bellin paſſim.*

Plurima

Plurima ex his, quæ expoſuimus ſymptomata à ſuppreſſis menſibus ingruere notat accuratiſſimus *hiſtoriæ medicæ* ſcriptor, *Hippocrates*; quæ etiam à *plenitudine* oriri paſſim docet [a], utì & ipſum menſium profluvium. Satis ſingularis eſt ea, quam de *Phaethusâ* & *Nymaſiâ* narrat, hiſtoria; quibus, poſt diuturnam menſium ſuppreſſionem, corpus tandem *virile* factum eſt, ita ut *hirſutæ* admodum, & *barbatæ* evaderent [b]. Ea enim, menſibus inhibitis, ſuccrevit ſanguinis *redundantia*, quæ in vaſis minimè contineri potuit; *poris* igitur cutaneis humorum impetu ſenſim patefactis, in *capillos* migravit, quod erat liquidi ſuperfluum. Nonnunquam etiam in *lac* convertitur, quod in *virgine* ſuppreſſionis menſtruæ ſignum ſtatuit *Hippocrates* [c].

His ſymptomatis fœminæ omnes haud æquè ſunt obnoxiæ; in his *caput*, in illis *pulmo*, in aliis denique *venter* potiſſimùm afficitur: quippe ea eſt *fluidorum* omnium indoles, ut ad eas partes decumbat humor redundans, quibus minor ſuppetit ad renitendum vis: unde in iis liberius materiæ affluenti hoſpitium. Hæc quidem partium imbecillitas in diverſis fœminis perinde varia eſt, ac ſunt animi mores; nec duas fortè reperias, quibus, in ſuppreſſione menſtruâ, ſibi invicem accuratè reſpondent ſymptomata. Quæ tamen ſymptomatum varietas huic morbo ita parum propria & peculiaris eſt, ut ei cum cæteris ferè omnibus, *febre* præſertim, ſit communis.

[a] *Nat. puer. ſ.* 7. *Morb. Virg.* 2. *Morb. Mul.* 1. 2. [b] *Epid. lib.* 6. [c] *Aph.* 5. 39.

CAP.

CAP. XI.

De Methodo in ſuppreſſis Menſibus Therapeuticâ.

PErcurſis jam ſuppreſſorum menſium ſymptomatis, & ad theoriæ noſtræ normam explicatis, non alienum erit rem paulò ulteriùs perſequi, *medendique* rationem expendere, nequid deſit, quod ad *plethoram* illuſtrandam afferri queat. Ea quippe *medendi* unica eſt *intentio*, ut inſtauretur denuo, quæ menſes reſuſcitet, *plethora.*

Antequam verò *methodum therapeuticam* aggrediar, notandum eſt non ſemper eſſe in ſuppreſſis menſibus *medicinæ* locum, cùm omnis ſuppreſſio non ſit *morboſa*; ideo neque provocandi ſunt, quia fluere non debent, menſes. Ita in *gravidis* & *lactantibus* citra ſanitatis noxam deficiunt; aliquando etiam in *obeſis* & *athleticis*; in his enim per *poros* egeritur, in iis in *pinguedinem* migrat humidi redundantia. Pariter ſi per *aliena loca* erumpat ſanguis, ſaluti eſſe ſolet fluxus vicarius: qui ideo, ſi nullo gravi ſymptomate comitatus fuerit, vix temperari, nedum reſtringi debet. Denique ſi ſanguis *deficiat*, ſi *evacuatio nimia*, ſi *morbus chronicus*, aut *inedia longa* præceſſerit, neutiquam ciendi ſunt menſes, donec refectæ fuerint vires. Hujuſmodi quippe fœminis

minis ita parùm nocet ſuppreſſio, ut morbum potiùs accerſeret, ſi intempeſtivè excitaretur fluxus.

Cùm itaque omnis ſuppreſſio *morboſa* vel à *canalium*, vel à *ſanguinis* vitio derivetur, duplex etiam erit curandi intentio; altera ad *canales recludendos*, altera ad *emendandum ſanguinem* dirigenda.

I. Suppreſſionis, quæ à *canalium vitio* oritur, ſigna in prioribus oſtenſa ſunt: quod quidem vitium facilè in canalibus ſuccreſcit, ſi aut præ *ſiccitate naturali* nimis indureſcant, aut *frigore* ſubito ſint conſtricti, ita ut fibræ arctiùs jam inter ſe cohærentes renitentiâ ſuâ ſanguinis momentum exſuperent. Si igitur, *qualitate* ſanguinis illæsâ, obſirmati ſint *canales*, curatione adhibitâ, oportet aut *impedimentum vaſorum imminui*, aut *vim ſanguinis intendi*.

1. Igitur ut vaſorum impedimentum tollatur, *relaxandæ* ſunt *fibræ*. Ad hunc finem tepidè adhibentur *externa* remedia, qualia ſunt *ſuffitus*, *balnea*, *fomenta*, ex herbis *emollientibus*, & *penetrantibus* conflata. Particulæ ex plantis, ſive *aquâ* ſive *igne* elicitæ, & intra *uterum* ſuſceptæ, calore adjuvante & quaſi urgente, ita in vaſorum poros ſe inſinuant, ut fibras à ſe invicem ſeparent & diducant; contactu autem fibrarum inhibito, vaſorum latera laxiùs explicantur, & fluido impingenti debiliùs reſiſtunt: ita vi *impedimenti* debilitatâ, iter ſuum per vaſa expugnat ſanguis. *Externis* hiſce remediis plurimùm uſus eſt *Hippocrates*: quæ certè locum habent, non modò

cum

cùm à *vaſis* ſupra modum rigentibus, ſed etiam cùm ab ipſo *ſanguine* inducta ſit ſuppreſſio: quippe, ſi relaxatis canalibus *impedimentum* minuatur, idem eſt, ac ſi auctum fuerit ſanguinis *momentum.* Igitur, ſuppreſſis menſibus, *fomenta* purgationi eſſe præmittenda monet *Hippocrates* [a].

2. Ne à *canalibus conſtrictis* inhibeantur menſes, *vis ſanguinis* augenda eſt. Huic verò intentioni cùm eadem ſatisfaciat medendi norma, ac quæ in altero ſuppreſſionis genere adhibetur, *methodum Therapeuticam* lector ex ſequentibus deducat.

Suppreſſio hæc, quæ à *vaſorum vitio* oritur, minùs quidem frequenter accidit, curatu tamen eſt facillima: ea quippe, dum recens adhuc fuerit ſuppreſſio, *externis* remediis plerumq; cedunt: nonnunquam etiam, *æſtivo* præſertim tempore, *per ſe* aperiuntur. Quod ſi diutiùs perſtiterit vaſorum durities, *plethora* indies accreſcens ſanguini tandem vitium inducit; unde altera, eaque multò frequentior, ſuppreſſorum menſium cauſa in prioribus deducta eſt.

II. Cùm igitur à ſanguinis vitio, ſive *lentore*, ortum ducat ſuppreſſio, eò dirigenda eſt omnis medendi intentio, ut, ſublatâ partium cohærentiâ, is iterum ſanguini concilietur impetus, qui uterina vaſa perfringat. Quod ut aſſequerentur medici, his potiſſimùm uſi ſunt inſtrumentis, *venæſectione, adhibitis ad crura cucurbitis & frictionibus, catharſi, vomitu,* remediis denique, quæ, tanquam eſſent ad movendos menſes *ſpecifica*, appellantur *Emmenagoga.*

[a] *Morb. Mul.* 1. 25.

1. Itaque ad tollendam ſuppreſſionem, *venam,* ſi nihil impediat, *ſecari* ſuadet *Hippocrates*[a]: quod etiam unâ ferè voce præcipiunt, qui eum inſecuti ſunt, ſcriptores; diſſentientes interim, quo potiſſimùm *tempore*, & quo *loco* emitti debeat ſanguis. Alii quippe venæſectionem *præmittunt*, alii contrà non niſi poſt *purgantia* & *emmenagoga*, tribus vel quatuor ante periodum diebus, adminiſtrant; atque hi quidem in *brachio*, illi autem in *talo* inſtituendam eſſe cenſent. Utra potior ſit ſententia, ut meliùs intelligi queat, quærendum eſt, quomodo *intentioni therapeuticæ* reſpondeat *venæſectio*, ſeu quod idem eſt, *momentum* ſanguinis inſtauret. *Momentum* igitur ſanguinis, cùm conſiſtat in ratione *copiæ* & *velocitatis* compoſitâ, *venâ ſectâ* ſit imbecillius, niſi eâdem proportione increſcat *velocitas*, quâ diminuitur *copia*: quòd ſi major ſit *velocitatis auctæ*, quàm *diminutæ copiæ* ratio, *momentum* increbreſcit validiùs. Perforatâ venâ, ſanguinis *velocitatem* augeri probat, qui primus *phlebotomiam* cum judicio aliquo illuſtravit, *Bellini*[b]; quia ſcilicet portione ſanguinis evacuatâ, imminuitur multum illius *impedimenti*, quo præcedens ſanguis ſanguini continuò affluenti reſiſtens moram injicit; remoto itaque obſtaculo, ita ut minor ſit particularum inter ſe niſus, *citatiùs* per vaſa deferetur ſanguis. Ad quem verò gradum *velocitatem* perducat *venæſectio*, ſeu utrùm ſanguinis momentum intendat an imminuat, ex variâ partium cohærentiâ colligendum

[a] *Morb. Virg.* 2.

[b] *Sang. Miſſ.* p. 89. 94.

ligendum eſſe monet ſcriptor idem accuratiſſimus[a]. Quandocunque enim à Venâ ſectâ ſequitur intima ſanguinis *dimotio*, ſeu quando ita rareſcit ſanguinis compages, ut à contactu mutuo divellantur particulæ, ea increſcit *velocitas*, quæ ſanguinis *momentum* poſſit intendere ; quia tum minor ſit in ipſo ſanguine partium reſiſtentia, tum uberiùs in cor traducantur ſpiritus: ita ſanguinis *craſi dimotâ*, & arterias extrorſum magis trudente, excitabitur *pulſus*. At ſi nulla fuerit ſanguinis *dimotio*, imminutâ copiâ langueſcet ſanguinis *momentum*, & quia non ita amplum ſpatium, ac prius, occupet ſanguis, *minor* erit etiam in arteriis *pulſus*. Hæc ferè de variâ *momenti* poſt *venæſectionem* immutandi ratione diſſerit vir ſcientiſſimus; in eo unicè lectori minùs ſatisfaciens, quòd id argumentum citiùs quàm par erat dimiſerit, nihilque planè ſuggeſſerit, quod tanquam ſignum haberi poſſit, qualis demum ſit illa ſanguinis *craſis*, quæ à *venâ ſectâ* facilè diſtrahitur, qualis iterum ea quæ dimoveri nequit. Hoc enim minùs perſpecto, medenti parum conſtat, quonam modo ſanguinis impetum immutatura ſit *venæſectio*; cujus remedii quandocunque anceps ſit fortuna, ab eo prorſus in ſuppreſſis menſibus abſtinendum eſt, niſi fortè ad *ſymptomatum* vehementiam levandam inſtitutum ſit. Si enim copiâ detractâ *lentior* fuerit ſanguinis compages, non modò minor erit ſpirituum ſecretio, adeóque cordis impetus imbecillior, ſed & increſcet etiam ea,

[a] *P.* 101, 112.

quæ *capillaria* jamdudum obſidet, *obſtructio.* Itaque *principio* morbi cùm ſanguis admodum *lenteſcat*, non videtur in uſum trahenda *venæſectio*, niſi id etiam certo aliquo indicio innoteſcat, tolli poſſe ſanguinis cohærentiam, ſeu intendi impetum: quòd ſi hoc innotuerit, ne tum quidem ad menſes ciendos peritè ſatis adhibetur *venæſectio*, ſi aliâ quâvis medendi methodo augeri queat *velocitas*, etiamſi nihil de *quantitate* detrahatur; diminuitur enim, quæ *momentum* faciliùs adhuc excitare poſſet, *plethora.* Ad hoc id etiam accedit, quòd tam *ſubitæ* evacuationis nulla videatur neceſſitas, quia medicinæ moram concedat morbus. Neque hoc ſanè prætermitti debet, quòd in iis, quibus ſuppreſſi ſunt menſes, ita ferè *vires* imminutæ ſint, ut ſanguinis miſſionem, à quâ adeò expedita inducitur humorum mutatio, minùs ſuſtinere queant. Neque etiam fœminis remedium hoc facilè perſuadeas, quibus, dum ſanæ ſunt, *venam* circa menſium tempus aperire religio eſt; eſt enim apud eas certum quoddam in medicinâ *axioma*, & ab omni retro antiquitate derivatum, menſibus, ſi jam erupturi ſint, officere *phlebotomiam.* Quanquam verò à *venæſectione*, ſi remediis præmiſſa fuerit, tam incertum plerumque ſit levamen, quia non certò ſecuturum eſt impetûs incrementum: nonnunquam tamen ſanguis ea de ſe præbet indicia, quibus ſi quis diligentiùs ſtuduerit, *venam* haud inauſpicatò poterit ſecare. Talis indicii exemplum ſit, *pulſus plenus, & imbecillis:* qui, morbo non-

dum inveterato, aliquando obſervatur. Itaq; ad hunc modum conſtituto *pulſu*, *venæſectio*, ſi adhibita ſit, ſanguinis *momentum* intendet. Quippe cùm ea ſit arteriarum *plenitudo*, ut in ſpatium amplius excurrant *tunicæ*, ſignum eſt non ita validam eſſe humorum *cohærentiam*; ſi enim denſa admodum & conſtricta fuerit compages, in molem anguſtiorem coirent particulæ, nec arteriarum latera ita extenderent. Ita cùm fluida ſatis ſit ſanguinis compages, turgent ob *plethoram* arteriæ: at quia ſanguinis *copia* ſeu quantitas materiæ movendæ augetur, vis autem cordis *contractilis* ſive propellens non augetur, ſed fortè diminuitur, ob *plethoram*, neceſſe eſt ut, cùm major quantitas materiæ æquali vel minore vi ſit movenda, minor ſit ſanguinis *velocitas*; adeóque ſi imminuatur quantitas movenda, eâdem adhibitâ vi, vel etiam auctâ, (quod poſt *venæſectionem*, ſi inſignis fuerit *plethoræ* gradus, fieri neceſſe eſt) augebitur *velocitas*: unde vehementior cordis impetus, & *pulſus fortior*. Ita in hoc caſu ſanguis miſſus *pulsûs imbecillitatem* tollit: ad quam quidem multùm facit *tonus* arteriarum remiſſior; unde, tunicis ſanguini affluenti minùs renitentibus, deficit *ictûs magnitudo*. Detumeſcente verò in vaſis poſt ſanguinis miſſionem *plethorâ*, imminuitur ea, quâ nervi ob arterias nimis turgentes coarctati ſunt, *preſſio*: ita, ſpiritibus copioſiùs ad cor deductis, reviviſcit ſanguinis impetus, & vaſorum tonus; unde digitum *fortiùs* ferit *pulſus*.

Vidimus jam, quid de hâc methodo ſentiendum ſit, quæ ſuppreſſorum menſium curationem à *phlebotomiâ* auſpicatur: meliùs fortè arridebit ea, quæ non niſi poſt *purgantia* & *emmenagoga* venam aperit. Ex iis quippe, quæ de augendi in *miſſione ſanguinis* momenti causâ diſſeruimus, ſatis patet, præmiſſis *purgantibus* & *emmenagogis*, venæſectionem feliciùs eſſe ceſſuram: in his enim cùm ea ſit operandi ratio, ut humores viſcidos diſſocient & attenuent, utì ex ſequentibus patebit, ſanguis jam antè comminutus laxiúſq; cohæreſcens, copiâ detractâ faciliùs dimovetur, & fortius momentum concipit. Igitur *triduo* ante conſuetum periodi tempus ſecatur *vena*, ut tum præcipuè novus ſanguini accreſcat impetus, cùm augmenti ſummam attigerit *plethora*.

Quo verò in loco inſtituenda ſit *venæſectio*, magna eſt inter authores controverſia; potior tamen videtur *Galeni* [a] ſententia, qui venam in *talo* incidi jubet. Facto enim orificio, non modò in inciſam venam, ſed in alias omnes, quæ ab eodem *trunco* proveniunt, uberior ſanguinis copia derivatur, utì fusè ſatis demonſtravit *Bellini*; quia nempe ad eas partes, ubi aperitur vena, minor quàm in reliquo corpore ſit reſiſtentia. Igitur ſi è *talo* mittatur ſanguis, copioſior erit in vaſa *uterina*, quæ à *venâ cavâ*, pariter ac *ſaphæna*, ducunt originem, ſanguinis derivatio: adeóq; cùm fluido largiùs influente major ſit vaſorum diſtenſio, facilior aperietur ſanguini men-

[a] *Curat. per V. S. cap.* 11. 19.

ſtruo egreſſus. Ita *hirudinibus* ad *hæmorrhoidas* adhibitis, mirum & promptum effectum ſe vidiſſe teſtatur *Mayernus*[a]. Pariter cùm citra *lentorem* ſanguis exuberans, *vaſorum vitio*, reſtrictus fuerit, ſectâ *Saphænâ* tum intenſiùs rareſcent humores, tum ad uterum copioſiùs confluent: ita utrâque de causâ increſcet ſanguinis ad *uterina* vaſa momentum, perque ea *menſes* demittet. Hinc haud difficulter colligi poteſt, quid de *Lindani* doctrinâ, apud *Etmullerum*[b] ita decantatâ, ſentiendum ſit "qui tempora diſtinguit, in quibus vena ſecanda ſit: ubi ſcilicet menſes *inſtant*, nondum tamen fluunt, venam ſecandam ſuadet in *brachio*; ubi verò jam fluunt aut caſu ſubito reſtringuntur, tunc *Saphænam* aperiendam monet. In *pede* verò nunquam ſecandam eſſe venam cenſet, niſi menſtruatio actu fluat, aut ipſe fluxus ſuppreſſus fuerit." Hujuſce doctrinæ rationem ita explicat *Etmullerus*, "Quòd nempe inſtantibus menſibus, dum turgeſcit & rareſcit ſanguis, tum in eo omnis eſt naturæ conatus, ut deorſum versùs deducat ſanguinem: itaque viæ ſi ſint exiles, non ſtatim aperiri poſſunt, quia potiùs diſtentæ ſanguinis fluxum quodammodo ſiſtant. Quando itaque per *Saphænam* apertam inferiùs ſanguinis promovetur impetus, plus ad uterum ducis, & ita malum auges; ſin apertâ *brachii* venâ, ſurſum nonnihil revellitur, liberantur viæ ab oppreſſione, & ſanguis faciliùs fluit. Nunquam certè *Saphænæ* ſectio menſes pro-

[a] *Morb. Intern. cap.* 22. [b] *Tom.* 1. 544.

" vocabit, niſi aut actu fluentes ex frigore, " aut pavore fuerint reſtricti." Quale ſit hoc argumentandi genus, per ſe ſatis patet; ſupponitur quippe ſanguinem ita *turgidum & rarum* eſſe, ut per vaſa ſatis expeditè effluere poſſet, niſi *deorſum versùs ducto ſanguine* ipſa obeſſet *plenitudo*: quod certè ita parum medicæ philoſophiæ congruit, ut ne communis quidem ſenſus ferret, vaſa, quò magis ſanguine *diſtenta* ſint, eò minùs eſſe ad cedendum facilia. Quòd ſi menſes & *jam fluentes* promoveat, & in fluxu *ſuppreſſos* revocet *Saphænæ* ſectio, quidni etiam & *extra* fluxum reſtrictos queat deducere? unde fit ut in altero caſu *momentum* ſanguinis *inſtauret*, in altero cùm æquè fortiter ſanguinem ad *uterum* ducat, *imminuat*? Sectâ *brachii* venâ cùm nonnihil ſurſum *revellitur*, *liberantur quidem ab oppreſſione viæ* uterinæ, ſed impetu ob *plethoram* imminutam languente, haud ita facilè diſſiliunt vaſa, quia minùs ſunt diſtenta. Sed huic ipſius de *plenitudine* ſententiæ *Riverii* [a] obſervationem multùm favere ait *Etmullerus*: " In muliere quâdam, quoties ſecabatur vena " malleoli, menſtrua cohibita ſunt; dum verò " ex venâ brachii miſſus eſt ſanguis, ea largiùs profluebant." Cujus rei ratio, quia vulgaribus medicorum placitis adverſari videbatur, ita à medicis *Monſpelienſibus* explicata eſt, " nempe cùm mulier illa plethorica eſſet, & " ſuppreſſionem menſium pateretur, à nimiâ " ſanguinis copiâ uteri vaſa ita diſtendente, " ut comprimi ſufficienter non valerent, at-

[a] *Cent.* 1. *Hiſt.* 2.

" tracto

"tracto ſanguine ad ea vaſa per venarum in-"feriorum apertionem augebatur obſtructio. "Quando verò miſſo ſanguine à venis ſuperi-"oribus, retractio fiebat à vaſis uteri, eorum-"que plenitudo & diſtenſio minuebatur, tunc "illa faciliùs ſeſe contrahebant ad expulſio-"nem naturalem & ordinariam, quæ per ute-"rum ſolet fieri." Jamdudum credo lectori ſuboluit, minùs adverti ſolere diſcrimen illud inter *plethoram ſolitariam*, & eam quæ cum *lentore* ſanguinis conjungitur: ab *eâ* quippe menſes ſupprimi non poſſe oſtenſum eſt, adeóque nec *Saphænæ* ſectionem, quæ ad *uterina* vaſa *plethoram* auget, menſium eruptioni officere; in *hâc* verò quia fit ad uterum *obſtructio*, h. e. quia in vaſis capillaribus lentus ſanguis ſubſiſtit, deductis uberiùs per *Saphænæ* apertionem ad *uterum* humoribus, & effluente paulò impetuoſiùs ſanguine, major fit ad vaſorum oſcula viſcidi adhæſio; quod tamen à ſectâ *Saphænâ* periculum non *plethoræ*, ſed *lentori* potiùs tribuendum eſt. Igitur in hâc ſolùm *plethorâ*, quæ cum *lentore* conjuncta eſt, locum habet *Lindani* cautio. Hujuſmodi *plethorâ* laborabat mulier illa, cujus jam ex *Riverio* deprompta eſt hiſtoria. Itaque ea medicis rectè viſa eſt *indicatio*, "ut largâ phle-"botomiâ in brachio celebratâ imminueretur "*plethora* (ſeu ſi magis propriè loqui volumus, ut *detractâ copiâ* ſanguinis *velocitas* & *momentum* augeſceret) "poſtea verò apertis "venis inferioribus ſanguis ad inferiora retra-"heretur, præcipuè circa tempus, quo priùs

"laborans

" laborans purgari conſueverat: ita quippe ſanguis tum primâ *venæſectione*, tum *Emmenagogis* [a], quæ adhibita ſunt, comminutus magis & diviſus, per vaſa capillaria facilè excerni poterat, ſi ſub eruptionis tempus novum impetum à *Saphænâ* ſectâ acceperit. Ratio verò, cur præſtet venam in *brachio* priùs, & deinde in *malleolis* aperire, hæc eſſe videtur: diminutâ quippe per venam in *brachio* ſectam ſanguinis copiâ, augetur *velocitas*; poſtea verò apertâ *Saphænâ*, ſanguis ad inferiora ſe præcipitat, & auget eam, quæ ad vaſa uterina continuò increſcit, *plethoram*; unde auctâ *plethorâ* & *velocitate*, augetur etiam ad ipſorum latera ſanguinis *momentum*.

Huic argumento longiùs immoratus ſum, ut legenti innoteſcat, quàm lubrica & dubii plena ſint præcepta in medicinâ *generalia*, niſi fluidorum indolem, & varietates eas, in quas ſanguinis temperies improvisò ſæpe tranſit, accuratè perſpexerit *practicus*.

2. *Frictionum* & *cucurbitarum*, quæ ad *crura* adhibentur, eadem eſt ratio, ac inſtitutæ in talo *phlebotomiæ*. Hæ quippe humores partim intra vaſa *atterendo*, partim per poros cutaneos *educendo*, ut *velociùs* circuletur ſanguis; *derivando* autem deorſum versùs, ut in uterina vaſa *validiùs* impingat, efficiunt. Itaque menſibus jam erupturis, in uſum vocari ſolent. De *ſcarificatione* nihil dico, cùm ea, quantum ad hanc rem attinet, tanquam *venæſectionis* ſpecies habenda ſit. Etiam menſes

[a] *ibid.*

deducunt

deducunt *cruribus* inuſta *cauteria:* propter *ſtimulum* enim & *dolorem*, majorem ſanguinis affluxum versùs inferiora trahunt.

3. Quo meliùs redintegretur ſanguinis impetus, inſtituenda eſt *purgatio*; quam ideo in ſuppreſſis menſibus neceſſariam eſſe ſcribit *Hippocrates*[a]. Cùm verò *purgantium* alia in *primis viis*, alia etiam in ipſo *ſanguine* vires ſuas exerceant, videndum eſt, quid commodi ad ſanguinem corrigendum alterutrinque redundare queat. Ea quidem, quorum actio intra *primas vias* circumſcripta eſt, ſolâ *ſtimuli* virtute alvum ſubducunt; *ſtimulo* enim inteſtina ita vellicant, & in contractiones cient, ut uberiùs, quicquid in *Peyerii glandulis* hæret, exprimatur; unde, fæcibus effluente muco ſolutis, deſcendit alvus. Ita *cathartici ſtimulus*, cùm *lympham* ex glandulis copioſiùs evocet, facit, ut ſanguis majore paulò copiâ ad inteſtina confluat: *Lymphâ* quippe per glandulas liberiùs effusâ, minor eſt ad eas partes renitentia. Sanguinis adeò renitentiâ imminutâ, increſcit aliquatenus *velocitas*. Ex hâc *purgantium* claſſe ſunt *manna*, *caſſia*, *electuarium lenitivum*, cæteráque, quæ alvum *leniter* movent. Quorum tamen ferè omnis virtus in eo conſiſtit, ut *primas vias* excrementorum onere liberent; ea quippe, quam *derivatione* iſtâ ſanguini inducunt, mutatio ita perpuſilla eſt, ut ſenſum omnem pene effugiat.

Ut igitur humorum vitio ſuccurratur, adhibenda ſunt *purgantia*, quæ non modò *ſtimulo*

[a] *Aph.* V. 36. *Nat. Mul.* 20.

pollent,

pollent, ſed intra circulationis ambitum ſeſe ingerunt, ſanguiniſque *craſin* immutant. Et hanc quidem fortioribus *catharticis* ineſſe vim ſatis manifeſtum eſt. Quippe cùm in *ſalibus* potiſſimùm conſiſtere videatur medicamentorum omnium energia, *purgantia* certè, quæ *ſale acri* imprimis & vivido abundant, humores vehementiùs agitabunt. Eorum igitur *ſales*, in canales deducti, ſanguinem lentum ita ſolvunt & diſtrahunt, ut minor ſit particularum inter ſe contactus: unde uberior ſpirituum ſecretio. Ideo poſt fortiora *purgantia pulſus* ſemper increbreſcit. Ita duplici de causâ ad menſes ciendos prodeſt *purgatio*, tum quia *velocitatis* impetum intendit, tum quia ſanguinis *compagem* ita *attenuat*, ut uterina vaſa latiùs diſtendat. Hujuſce familiæ ſunt *cathartica* ex *aloe*, *jalappâ*, *ſcammonio*, *elaterio*, &c. conflata. Quibus ſi adjecta ſit aliqua *Mercurii* præparatio, fortiùs adhuc excitabitur ſanguinis impetus: nihil enim aut *lentorem* efficaciùs *tollit*, aut *vaſa obſtructa* citiùs *recludit*, quàm *Mercurius*; uti, cùm de remediorum viribus dicturi ſumus, pleniùs explicabitur. Nequa verò ſit *purgantium* ſuſpicio, id obiter notandum eſt, mulieres, quibus ſuppreſſa ſunt menſtrua, utcunque imbecilles fuerint, *catharſin* ſatis validam ſuſtinere poſſe: præſertim ſi, operatione peractâ, exhibeatur *paregoricum*.

4. Alii *vomitum* in ſuppreſſis menſibus ſuadent: qui quidem, ſi *ventriculi* gratiâ inſtituatur, plurimùm prodeſt; *chyloſin* enim reſtituit, & *lentori*, ſi non vim ejus imminuit, ſuppe-

tias certè præcîdit: ſin ad morbi *cauſam* dirigatur, huic intentioni rariùs reſpondet. Utcunque enim inter operandum ſanguinis *momentum* augeat, & viſcera omnia vehementiùs ſuccutiat *emeticum*, craſsâ materiâ ita oppleti ſunt *capillares uterini*, ut quocunque impetu inſtructus ſit ſanguis, per eos nequeat ſibi viam aperire, donec attenuatis humoribus tollatur *arteriolarum* obſtructio. Ita ſi ad expellendos menſes uti volumus *emeticis*, tum præcipuè adhibenda ſunt, cùm ſanguis, vitio licèt omni immunis, præ *vaſorum duritie* nequeat excerni: in hoc enim caſu, ſanguinis impetus, *emeticis* excitatus, vaſorum renitentiam faciliùs pervincet.

5. Ut ad medendi ſcopum feliciùs perveniri queat, perpetuo in uſu ſunt *emmenagoga*; quæ quibus viribus ſanguinis impetum inſtaurent, mox paulò diſtinctiùs erit diſſerendi locus.

Inveſtigatâ ad hunc modum tum *ſymptomatum*, tum *remediorum* naturâ, & ad rationem aliqualem exactâ, non fortè alienum erit ſuppreſſorum menſium *hiſtorias* quaſdam adjicere: quo pleniùs innoteſcat hanc de menſibus *theoriam* non domi eſſe fictam & concinnatam, ſed *experientiæ*, unde deducta eſt, conſentire. In quibus etſi multa fortè deſiderari poſſint, id lectori ſpondeo in meque recipio, nuſquam iis deeſſe, quæ *hiſtoriam* imprimis commendare debet, *fidem*.

Hiſtoria I.

Oct. 26. 1700.

PUella quædam, octodecim annos nata, & menſium adhuc expers, de acri circa lumbos, genua, & malleolos dolore querebatur. Laborabat etiam dyſpnœâ, nauſeâ, & torminibus ventriculi. Deambulatione quamvis leniſſimâ palpitabat cor. Color faciei floridus. Pulſus debilis, & tardus. Hæc ferè à ſex menſibus graviter invaluerant ſymptomata; quæ quoniam à ſanguine *lenteſcente*, utì *pulſus* admonuit, proficiſci exiſtimabam, hanc morbi *indicationem* eſſe arbitratus ſum, ut *attenuaretur ſanguinis compages:* ita enim velocitate auctâ, momento ſatis valido inſtrui poſſe videbatur ſanguis, quo uterina vaſa perrumperet. Hoc igitur ut efficerem, methodo ſequenti uſus ſum. Et primo quidem *catharticum* adhibui, quod humorum cohærentiam tolleret, & faciliorem per *vaſa capillaria* tranſitum ſanguini conciliaret.

℞. *Calomelan.* ℈ 1.
Reſin. Jalap. gr. 5.
Tartar. Vitr. gr. 4. *M. F. Pulv.* Cap. manè in *Conſerv. Roſ.* unde *dejectiones* tantùm binæ: à quibus tamen aliquod doloris levamen ſenſit.

Neque ideo de hâc *pulveris*, quem præſcripſimus, efficaciâ dubitet quiſpiam, quòd parciùs

ciùs mota fuerit *alvus:* quippe ex *dejectionum* numero malè judicantur *catharticorum* vires, utì in *mercurialibus* præſertim ſæpius comperi: quæ utcunque alvum aliquando minùs ſubducant, non tamen medici conſilium fallunt. Ea enim præcipua eſt, in hujuſmodi ſaltem caſu, *purgandi intentio*, ut ſanguinis particulæ arctè minùs inter ſe cohæreant: id verò à purgantibus effici poſſe ſuperiora ſatis evincunt, licèt haud ita copioſa fiat per *alvum* evacuatio. Cùm autem alvus à *catharticis* ſubducitur, non modò quia *velocitate* auctâ major ſit in glandulis humorum ſecretio, ſed etiam quia *ſtimulo* irritantur inteſtinorum tunicæ; ſi ſtimulus iſte quovis modo imminuatur, *alvus* minùs ſolvetur. Stimulus verò poteſt deficere, cùm *catharticum* omne intra *vaſa lactea* traducitur: ita, cùm in ipſo ſanguine vires ſuas exerceant *purgantia*, propter auctam velocitatem, copioſior ſolito erit in glandulis quibuſcunque ſecretio; in *inteſtinalibus* tamen, quàm in cæteris, ob defectum ſtimuli, nequaquam uberior. Quòd ſi pauculæ *cathartici* particulæ in inteſtinis reſtitent, eæ ſtimulo ſuo vaſa irritabunt, ut largior fiat ex glandulis inteſtinalibus, quàm ex reliquis, liquidi profuſio: quod tamen eâdem ratione per inteſtina minùs profluet, quâ imminuitur *ſtimulus*. Si verò parciùs purgatur alvus, reliquas ſecretiones auget *catharticum:* quod cùm faciat, ſanguinem æquè attenuat & expurgat, ac ſi ſeceſſum crebriùs moveret. Cujus rei argumentum eſſe poteſt, quòd ab his *purgantibus*, ſi alvum minùs ſubduxerint,

duxerint, rariſſimè ſequitur noxa. Atque hinc fortè haud ineptè deduci poteſt varia illa in diverſis corporibus *catharticorum* efficacia, quæ hos uberiùs, illos rurſum parciùs, per *inferiora* purgant: in iis ſcilicet, quibus patentiora ſunt *lacteorum* oſcula, ſive id à naturâ ſive vitio aliquo provenerit, ita ut medicamentum omne in ſanguinem facilè tranſmittant, alvus minùs movetur: in iis verò, quibus arctiùs coaleſcunt aut obſtruuntur *lactea*, ita ut pars *cathartici* maxima in *inteſtinis* ſubſiſtat, ſtimulus ad tunicas validior eſt, & proinde crebrior alvi dejectio.

Ut verò efficaciùs tolleretur ſanguinis *lentor*, atque invaleſceret *momentum*, hæc, quæ viribus idoneis pollere docet experientia, præſcripta ſunt remedia.

℞. *Conſerv. Abſynth. Rom.* ℥ 3.
Æthiop. Min. ℥ 1.
Chalyb. cum Sulph. pp. ℥ß.
Rad. Gentian. } *pulver.* $\overline{aa}$ ʒ 2.
Curcum. }
Syr. Garyoph. q. ſ. M. F. Elect. Cap. q. n. m. ter in die hor. Med. Superb. Cochl. 5. *infuſi* ſeq.

℞. *Limatur. Chalyb.* ℥1ß. *Infund. in cereviſiæ tenuis lib. 3. per triduum. Deinde add.*
Rad. Gentian. inciſ. ℥ß.
Rub. Tinctor.
Curcum. $\overline{aa}$ ʒ 2.
Summitat. Abſynth. Vulg.
Centaur. min. $\overline{aa}$ *M.* 1.
Bacc. Junip. ℥ß.
Sem. Cardamom. min.

Cubeb.

Cubeb. $\overline{aa}$ ʒ 1. *M.* Fiat *infuſ.* per diem. In colaturæ quolibet hauſtu cap. gt. 20. *mixtur.* ſeq.

℞. *Spir. Sal. Armon.*
Elix. pp. $\overline{aa}$ ʒ 2.

Venæſectionem conſultò omiſi, tum quia evacuationem ita *celerem* puella, cùm eſſet imbecilla, ægrè pati poterat, tùm quia *venâ ſectâ* ſanguinis *impetum* diminutum potiùs, quàm auctum iri verebar.

Oct. 28. *Temp. Pom.* De ventriculo minùs queſta eſt. Pulſus fortior. Vires etiam multùm inſtauratæ.

Oct. 30. Eruperùnt menſes, coloris optimi. Dolor ad lumbos, & malleolos ſtatim evanuit. Ad octo dies perſtitit fluxus; eo durante, præſcriptis interdictum eſt: quibus tamen poſt alteram hebdomadem repetitis, proximâ periodo rite denuò fluxerunt menſes, & puella ſanitati reſtituta eſt.

Hiſtoria II.

Octob. 31. 1700.

MUlieri, annos ferè triginta natæ, menſes à *biennio* defecerant. Quibus reſtrictis, ingruebat tuſſis arida, dyſpnœa vehemens, cordis palpitatio, capitis dolor, vertigo, appetitûs remiſſio, ventriculi cruditas, & inflatio, aliquando vomitus, virium imbecillitas, ſudores nocturni, frigoris caloriſque viciſſitudo, tremor; nonnunquam per Nares eru-

pit ſanguis. Pulſus admodum imbecillis.

Indicationes curatoriæ videbantur *tres.*

1. *Ut reſtitueretur ventriculi concoctio.*
2. *Ut ſanguinis impetus fieret intenſior.*
3. *Ut vaſa uterina relaxarentur.* In iis enim, æquè ac in ſanguine, vitium eſſe indicabat *narium hæmorrhagia.*

Ut *doloribus* & *virium imbecillitati* occurrerem, uſus ſum ſequenti *cardiaco.*

℞. *Spir. Sal. Armon.*
Tinct. Croc.
Laud. Liq. $\overline{aa}$ ℥ 1. M. Cap. gt. 30 ſæpius in quovis vehiculo.

His dolor plurimùm ſedatus eſt, & refectæ vires.

Nov. 2. Cepit *catharticum* in *priori hiſtoriâ* præſcriptum; unde *ſexies* deſcendit alvus, & remiſit *dyſpnœa.*

Nov. 3. Uſa eſt *electuario* & infuſione *in hiſt.* 1. deſcriptis: non neglectâ interim mixturâ *cardiacâ*, quæ non modò *dolori* profuit, ſed ſanguinis etiam *impetum* inſtauravit. Ignorant certè, quid efficere poſſint *opiata*, qui ea *horâ decubitûs* pro *ſomno* tantùm conciliando adhibent, quaſi nihil emolumenti præſtaret, niſi *ſtuporem* induceret, *papaver.* Quod ſi doſibus minoribus, & pro morbi ratione ſæpius iteratis exhiberetur *opium*, remedio ita leni atque efficaci adjutus ſanguis, iis ſenſim inſtrueretur viribus, quæ ab aliis fortè *attenuantibus* fruſtra poterant ſperari: quam quidem methodum non modò periculo omni vacare, ſed raro infeliciter adhiberi expertus ſum. *Opio*

6 enim

enim aſſumpto ſanguinem comminui admodum, & rareſcere oſtendent ſequentia.

Ut verò vaſa faciliùs dehiſcerent, *fomento* emollita eſt *regio uterina.*

℞ *Rad. Althæ. Lil. Alb.* $\overline{aa}$ ℥ *ii.*
Sem. Lin. Fœnugræc. $\overline{aa}$ ℥ *iii.*
Fl. Chamæmel. Aneth. $\overline{aa}$ *P.* 1. *Majoran. M.* 1.
Bulliant ex Vin. & Aq. part. æq.

Liquor ſit pro fomentatione bis in die tepidè applicandâ.

Nov. 8. *Pulſus* paulò validior; in *ſymptomatis* nulla ferè mutatio.

Nov. 15. Nihil novi, niſi quòd redire videretur *appetitus*, & evaneſceret *nocturnus ſudor.*

Nov. 22. Profluxit ex utero humor *ſubalbidus*, qui poſt *quinque dies* tandem ſubſtitit. Humorem hunc, utcunque albeſcentem, menſium nomine inſigniri debere arbitror, tum quia ad ſolenne ferè tempus duravit, nulliſque adhibitis remediis ſponte deſiit fluxus, tum quia factâ hâc evacuatione omnia in melius mutata ſunt ſymptomata: quæ, ſi *fluor Albus* fuiſſet, potiùs exacerbeſcerent. De *menſibus* etiam *pallidis* frequens eſt apud Authores mentio.

Dec. 1. Symptomata, etſi multò mitiora, nondum tamen ſublata ſunt. Præſcriptum eſt *Catharticum*, quod erat hujuſmodi.

℞ *Pil. Ruff.* ʒß.
Reſin. Jalap. gr. 3.
Ol. Saſſafr. gt. 1.
Balſ. Peruv. q. ſ. M. F. Pil. Mediocr.

Rediit etiam ad *Electuarii, infuſi,* & *mix-*

turæ uſum; quibus rite aſſumptis, *pulſus* fortiùs increbuit, & refocillatæ ſunt *vires*.

Dec. 19. Deducti ſunt menſes colore ſatis rubicundo, qui ad *triduum* fluxerunt. His erumpentibus ita ſublevata ſunt ſymptomata, ut ſolùm de exiguâ quâdam ſpirandi moleſtiâ, & capitis dolore quereretur. Infuſione verò repetitâ, poſt exactum menſem, rediit cum *Catameniis* ſanitas.

Hiſtoria III.

VIrgo quædam Lotrix, temperamenti ſanguinei, Annos 24 nata, dum Menſes fluerent, inter lavandum, frigus ſuſcepit: crura etiam frigidâ perluebat. Ita ante tempus conſuetum ſubitò reſtricti menſes, anni integri decurſu penitus ſubſtiterunt, citra tamen inſigne aliquod ſanitatis diſpendium: quod inde proficiſci puto, quoniam laboribus & exercitiis multùm aſſueverit. Anno autem elapſo, hæc tandem ingruebant ſymptomata, corporis gravitas & imbecillitas, ventriculi concoctio læſa, membrorum pene omnium dolor, tuſſis, dyſpnœa, pallor: intumeſcebant etiam crura; in tibiâ adeò durus excrevit tumor, ut nullis *cataplaſmatis* & *emplaſtris* molliri, aut ſuppurari potuerit. Pulſus languidus, & ſegnis.

Indicationes curatoriæ eædem prorſus, ac in *hiſtoriâ ſecundâ*.

Ad

Ad *tumorem* autem leniendum, inſtituta eſt *Oct.* 20. 1702. in brachio *venæſectio*: quæ tamen voto parum reſpondit. Igitur ut tumori, & menſium ſuppreſſioni ſimul proſpicerem, *Oct.* 22. adhibui *pilulas purgantes.*

℞ *Pil. Coch. maj.* ʒß.
Calomel. ℈1.
Reſin. Jalap. gr. 6.
Syr. è Chalyb. q. ſ. M. F. Pil.

Eo die alvus ne ſemel quidem mota eſt; mane autem poſtero, *bis* largâ ſatis copiâ dejecit.

Oct. 23. Adhuc parum levaminis perſenſit. Itaque ut ſanguinis *momentum* excitaretur, data eſt ſequens *infuſio.*

℞ *Limatur. Chalyb.* ℥1ß.
Rad. Zedoar. ℥1.
Fol. Abſinth.
Centaur. Min. ā ā *M.* 1. Infund. tepidè in cereviſiæ tenuis lib. 3. per biduum. Colaturæ add.
Tinct. Croc. ℥2. Cap. hauſtum ter in die.

Uſa eſt etiam *fomento* in *hiſt.* 2 deſcripto.

Oct. 28. Levata eſt paululùm virium imbecillitas: cætera nihil remisêre ſymptomata. Repetito autem *Cathartico*, miteſcebat *tumor.*

Nov. 6. Cum viribus increvit pulſus. Itaque ſanguine ad hunc modum vividiùs circumacto, ut in vaſa uterina impetu fortiore impingeret, adeóque menſes provocaret, ſecta eſt *Saphæna.*

Nov. 11. Menſes, quamvis haud ita ubere copiâ, fluxere. Rediit virgini color floridus, evanuitque cum cæteris ſymptomatis *tumor.*

Hiſtoria IV.

Dec. 2.

MUlier boni habitûs, cui, per annos quatuor aut ultra, *bimeſtri periodo* redierant menſes, de ſanitate amiſsâ graviter querebatur. Eam quippe vexabat ſitis continua, frequens oſcitatio, dyſpnœa, ad interiora frigoris ſenſus, ventriculi aliquando & inteſtinorum tormina, capitis dolor acerrimus, laſſitudo & languor, ad dorſum, genua, & brachia dolor ſatis vehemens, tumor verò nullus; cordis palpitatio, quæ cum iſto circa articulos dolore à *ſex menſibus* increverat. Pulſus tardus, debilis, & inæqualis. Venâ ſectâ exiit ſanguis pallidus admodum, & aquoſus.

Intentio igitur medendi præcipua ea eſſe viſa eſt, ut canalibus recluſis & expurgatis, ſua ſanguini reſtitueretur craſis, & uſitatis periodis excitaretur fluxus menſtruus. Deinde etiam *ſymptomatis levandis* aliqua impendi debuit cura.

Ut canales à lentis humoribus liberarentur, adhibita eſt purgatio.

℞ *Pil. Stomach. cum Gum.*
Succin. $\overline{aa}$ ℈ 1.
Calomelan. gr. 16.
Reſin. Jalap. gr. 5.
Caſtor. gr. 2.
Syr. è. Spin. Cerv. q. ſ. M. F. Pil. 5.
intra quatriduum ad quatuor vices repetend.

Ad

Ad ſanguinem porrò excitandum, ita ut velociùs circulari, rectiùſque commiſceri poſſet, præſcripſi ſequentia.

℞ *Conſerv. Fumar.* ℥ 2.
Æthiop. Miner. ℥ 1.
Syr. è Bacc. Samb. q. ſ. M. F. Elect.
de quo cap. q. n. c. bis in die ſuperbib. Cochl. 5. *Tinct.* ſeq.

℞. *Tinctur. Chalyb. Lower. lib.* 2. cui add.
Tinctur. Caſtor. ℥ 1.

Symptomatis relevandis ſic proſpexi. Ad *dolores* ſcilicet *ſedandos* dedi *Paregoricum*

℞. *Aq. Paralyſ.*
Cinnamom. Hordeat. $\overline{aa}$ ℥ 3.
Diacodii. ℥ 4.
Laud. Liq. gt. 100. Cap. Coch. 6. hor. decub. etiam & interdiu, quoties atrociùs ſævierit dolor.

Pro *viribus* reficiendis cap. ſæpiùs *Sal. Volat. Oleoſ.* gt. 30 in *Vin. Canarin.* & *Aq. part. æqual.*

Ingruente *Oſcitatione* cap. 40. vel. 50. *Tinct. Caſtor.*

Ut pacaretur denique *capitis dolor*, *veſicatorium* largum *nuchæ* applicatum eſt.

Cùm *ventriculi* tormina graviùs invaleſcerent, hujuſmodi potum uſurpavit.

℞. *Rad. Gentian. inciſ.* ℥ 1.
Fl. Chamæmel.
Summit. Marrhub.
Centaur. Min.
Abſinth. Vulg. $\overline{aa}$ *M.* 1.
Sabin. M. ß. Coq. in Aq. Font.

 lib.

lib. 4. ad conſumpt. lib. 1. colatura ſit pro potu communi.

Morbi hiſtoriam, quia rure vixit mulier, per ſingulos dies haud ita accuratè perſecutus ſum. His tamen uſa remediis, plurimùm ſublevata eſt, & vires ita recuperavit, ut poſt dierum 45 intervallum redirent menſes; quibus rite fluentibus, remiſerunt ſymptomata. Iteratis denuo *electuario* & *infuſione*, fluxus intra dies triginta quinque redintegratus eſt, qui quidem ægrotæ multùm profuit. Eâdem medendi methodo adhibitâ, idem fuit proximæ periodi intervallum. Deinde ut integrâ valetudine frueretur, ad *aquas Aſtropenſes* amandata eſt: quorum uſu tandem ad conſuetas periodos reducti menſes, mulierem ægritudine omni liberabant.

Hiſtoria V.

Feb. 28. 1702.

MUlier quadragenaria, & paulò quàm par erat habitior, novem abhinc menſibus, tuſſi fortè laborans, venam ſecuit: *Sectâ venâ* menſes, quibus ea ſemper parciùs purgata eſt, ad *duas*, quæ inſecutæ ſunt, *periodos* penitus ſubſtiterunt. Poſtea verò ſtatis temporibus regreſſi, imminutâ admodum copiâ, effluxerunt. Ita cùm minor ſolito eſſet evacuatio menſtrua, adverſâ valetudine uſa eſt, præſertim à *tribus* proximè elapſis menſibus. Symptomata, cùm curæ meæ ſe commiſit, ita

ſe

ſe habebant. Sæviit in univerſo corpore dolor acerrimus, tumore quodam comitatus: remittente dolore, ita tenera erat cutis, ut tactum refugeret. Maximè verò queſta eſt de abdomine: in inteſtinis quippe ſenſit tormina quaſi colica, in ventriculo gravitatem, inflationem, & nauſeam; ita ut pituitoſa ſæpius evomeret. Ad coxendicem fixus quidam decubuit dolor. Virium ea fuit imbecillitas, ut à motu quamvis leniſſimo abhorreret. In hypochondriis ſæpius exorta ſunt tubercula, per vices rurſus evaneſcentia. Urinæ, utì & coloris, nullum vitium. Pulſus piger, & debilis. Hebdomade proximè prægreſsâ, acceſſit menſtrua periodus; guttis verò pauculis demiſſis, ſubſtitit fluxus.

Hujuſce morbi *duplex* potiſſimùm fuit *indicatio.*

I. Nempe, ut ſedarentur, quibus graviter conflictata eſt mulier, ſymptomata.

II. Ut, pacatâ quodammodo ſymptomatum ferociâ, ad legitimam normam redigeretur fluxus menſtruus.

Primæ igitùr intentioni ut ſatisfacerem, quia præcipuè affecta eſt *regio epigaſtrica*, *emplaſtrum* ſuaſi, quod humores reſolveret, & doloris vehementiam ſopiret.

℞. *Emplaſtr. Hyſter.*
de Galban. $\overline{aa}$ *q. ſ.*
Opii, Camphoræ $\overline{aa}$ ʒ 2. *M.F. Emplaſtr.* largum abdomini applicand.

Adjeci *opium* & *camphoram*, ut in vaſa abdominis penitus ſe ingereret *emplaſtri* virtus: horum

horum quippe particulæ, cùm tenues admodum & ſubtiles ſint, penetrandi vi maximâ pollent. Hæc *emplaſtris* ſuis admiſcuit, vir in *pharmacis concinnandis* non felix minùs quàm elegans *Batêus*, cùm humores vellet diſcutere[a]: cujus quidem methodi, utì eo primùm authore uſum aggreſſus ſum, ita miram ſæpius comperi efficaciam.

Hoc igitur *emplaſtro* ſub noctem adhibito, poſt aliquot horas vehementer incaleſcebat mulier, & humorum quandam quaſi inter ſe luctam ſibi viſa eſt ſentire: poſtero verò mane, prorſus evanuit in abdomine dolor, & diſſipata ſunt tubercula. Cujus rei ratio explicatu parum difficilis eſt. *Ingredientium* quippe, *camphoræ* præſertim & *opii*, particulæ, tenuitate ſuâ intra vaſorum poros ſe inſinuant; ibique lentis humoribus, quorum vitio oriuntur dolores & tubercula, commixtæ, eos ita incidunt & exagitant, ut ſanguinis globuli non ultrà ad oſcula arteriolarum hæreant, ſed jam in minima diviſi, vel in *venas* trajici queant, vel *perſpiratione* foras extrudi. Ita penetrans reperitur *opii* & *camphoræ* vis, ut nullum ferè ſit (ſi *cantharidas* excipias) remedium, quod, *externè* adhibitum, *cutim* promptiùs pertranſit, & viam ſibi in ſanguinem aperit: adeò parum ſe oſtendit ignava illa & *frigida* qualitas, quam iis plerique ſolent affingere.

Mart. 1. Ut ventriculi & inteſtinorum aliqua haberetur cura, data eſt in *Aq. Bathon.* lib.2. *Sal.Epſom.*℥1.quæ ſaburram in *primis vi-*

[a] *Vide Emplaſtr. Camphor. & Podagr.*

is

is hæreſcentem per alvum abduxit. Noctu ſomnus longior ſolito, & pacatior.

Mart. 2. Viſa eſt ſibi aliquantò vividior; & de membrorum doloribus minùs querebatur.

Igitur cùm *ſecundæ*, quam retulimus, *intentioni* locus eſſe videretur, præſcripta ſunt ea, quæ ſanguinis impetum ita ſuſcitare poterant, ut uſitata per *uterum* efflueret ſanguinis menſura.

℞. *Æthiop. Min.* ʒ 1. Cap. ℈ 2 in *Syr. Viol.* bis in die ſuperb. Coch 6. *Decoct.* ſeq.

℞. *Cortic. Peruv.*
Rad. Gentian. āā ʒ ß.
Sem. Cardamom.
Cubeb. āā ʒ 2.
Bacc. Juniper. ʒ 1. Coq. in Aq. Font. lib. 3. ad conſumpt. lib. 1. add. ſub finem decoctionis *Vin. Alb.* lib. 1. Colaturæ add.
Tinct. Caſtor.
Mart. Mynſictb. āā ʒ 1.

Mart. 4. Meliùs ſe habuit, quanquam aliquando ad breve tempus recrudeſceret *dolor*. Horâ decubitûs, quoniam ſomnus ultimis noctibus parcior fuerat, aſſumptum eſt *hypnoticum*.

℞. *Tinct. Croc.*
Laud. Liq. Sydenh. āā ʒ 1. Cepit gt. 40. ex *Ther. Venet.* quas & ſingulis noctibus repetiit. Unde ſemper placidus ſucceſſit ſomnus, & mane virium refectio.

Mart. 6. Pulſus multò validior. Adhuc ſubinde rediit ventriculi nauſea, interdum etiam & vomitus. Igitur ad humores ex *primis*

mis viis educendos, iterum adhibitæ ſunt *aquæ purgantes.*

Mart. 7. Indies auctæ ſunt vires, & pulſus fortior increbuit. Hauſto *decocto* multùm incaluit. Doloris nulla veſtigia. Ventriculi inflatio nulla: quanquam ſæpe adhuc per vices rediret *nauſea.* Ab ambulatione vix ulla ferè laſſitudo.

Mart. 8. Repetitæ ſunt *aquæ purgantes*, non modò ut *ſordibus* liberentur *primæ viæ* ſed ut *tenuior* fiat ſanguinis compages. His tamen cùm nauſea & vomitus parum ceſſerint, *Mart.* 9. ad *emetica* confugi; quibus antea, dum vires admodum langueſcerent, abſtinendum duxi. Adhibitis igitur *Sal. Vitriol.* ℨ 2. multum craſſæ & viſcidæ materiæ excrevit ventriculus; quâ ita foras ejectâ, nullam fere moleſtiam ſenſit.

Mart. 11. Igitur ut *utrique indicationi* ulteriùs proſpectum ſit, præſcripſi, utì in *hiſtoriâ* 3, *catharticum*, quod & *primas vias*, & ipſum *ſanguinem* purgaret, Unde *ſexies* deſcendit alvus, & ventriculus ita deterſus eſt, ut, quicquid alimenti ſuſceperit, retinere poſſet.

Mart. 13. Vires ferè in totum inſtauratæ ſunt. Pulſus quotidie validior. Ad *coxas* aliquando acceſſit ſubitus quidam doloris inſultus, qui tamen brevi evanuit.

Mart. 15. Repetitum eſt *catharticum*, deinde etiam *pulvis*, & *decoctum.*

Ap. 2. Nulla, niſi de gravitate quâdam circa ventriculum, querimonia.

Ap. 10. Menſes majore copiâ, quàm ab annis

nis quatuor aut quinque conſueverant, fluxerunt: quibus ad *quatriduum* demiſſis, ſubſedit omnis illa ventriculi gravitas.

Hiſtoria VI.

Oct. 20. 1702.

MUlieri annos 25. natæ & viro nuptæ, menſes per annum ferè minore copiâ fluxerant; à tribus verò, quæ proximè antegreſſæ ſunt, periodis penitus ſubſtiterant: unde venarum omnium tumor, dorſi & capitis dolor acerrimus, ventriculi nauſea, & appetitûs languor, globi quaſi in gutture aſcenſus, virium maxima debilitas, dyſpnœa vehemens; de quo quidem ſymptomate acerbiùs, quàm de cæteris, queſta eſt. Color haud multùm vitiatus; erat enim mulier temperamenti ſanguinei. Pulſus plenus, & debilis. Aniculæ, quæ juxta habitabant, omnes uno ore clamitant eam *utero* geſtare: quod ut minùs crederem, his potiſſimùm argumentis inductus ſum.

1. Quia *cibi faſtidium* perpetuò ad tertium menſem, & ultrà indies increbuit; quod tamen gravidas ſub *initium* magis infeſtare ſolet, *tertio* verò menſe paulatim evaneſcere.

2. Quia *capitis dolor* continuus, & gravis *ſpirandi* moleſtia, in deterius ibant; quæ quidem ſymptomata, cùm ultra modum exacerbeſcant, menſtruæ ſuppreſſioni potiùs, quàm *graviditati* congruere videntur.

3. Quia in ventre nec *motum* ullum, nec *tumorem* perſenſit; quorum tamen alteruter ſaltem, ſi in utero ſit infans, elapſo *tertio* menſe percipi ſolet.

Igitur in curandis ſymptomatis, quæ à *morboſâ* menſium ſuppreſſione oriri arbitratus ſum, id unicè agendum videbatur, ut ſuus ſanguini reſtitueretur *impetus*.

Quoniam verò *venæſectionem* indicabat *pulſûs plenitudo*, ſanguis ad ℥ 12 miſſus eſt.

Feb. 21. ℞. *Mercur. dulc.* ℈ 1.
Reſin. Scammon. gr. 6. *M.*

Unde *decies* ſubducta eſt alvus, & nauſeâ minùs laborabat ventriculus.

Diebus à purgatione liberis, uſa eſt pilulis ſequentibus.

℞. *Chalyb. cum Sulph. pp.* ʒ 2.
Rad. Gentian.
Ariſtoloch. Rotund. āā ʒiß.
Caſtor.
Pulv. Ari. comp. āā ʒ 1.
Extract. Abſinth. q. ſ. M. F. Pil. mediocr. cap. 4. bis in die, ſuperb. hauſtum cereviſiæ tenuis, in cujus lib. 3. incoq.
Limatur. Chalyb. ℥ 1.
Rad. Rub. Tinctor.
Curcum. āā ʒ 3.
Bacc. Juniper. ℥ß.
Sabin. M. 1. In quolibet hauſtu cap. *Tinctur. Croc. gt.* 15.

Febr. 28. Nulla ferè in ſymptomatis mutatio. Pulſus tamen multò fortior. Repetitum eſt

eſt itaque *catharticum*, unde ad duos aut tres dies plurimùm levata eſt.

Mart. 6. Cùm vix quicquam levaminis ſentiret, *tertiò* adhibita eſt *purgatio.*

Mart. 12. Miteſcebat aliquantulùm *capitis dolor*, & *dyſpnœa.*

Poſt *infuſionem* repetitam, *Apr.* 8. menſes, quanquam exiguâ nimis copiâ, fluxerunt: quibus erumpentibus, evanuit ea, quam hactenus ſecum tacitè foverat, graviditatis ſuſpicio.

Reſtitutis menſibus, rediit ſimul valetudo; niſi quòd ad motum & laborem, ſi paulò diuturnior fuerit, rediret ſubinde *dyſpnœa.*

Cap. XII.

De ſymptomatis, quæ à menſium fluxu immodico oriuntur.

ALterum uterini fluxûs vitium eſt, *nimia ſanguinis profuſio*; quæ duobus modis accidere ſolet, cùm vel ſtatis periodis nimis copiosè erumpat ſanguis, vel periodi frequenter nimis recurrant. Hic quidem morbus inter mulieres haud æquè familiaris eſt, ac *ſuppreſſio*; *paucioribus* etiam ſtipatur *ſymptomatis*: quæ tamen utì *numero* deficiunt, ita vehementiâ ſuâ invaleſcunt, ut gravius multò ſit à menſibus ultra modum *fluentibus*, quàm *retentis* periculum. Sanguinis enim *defectus* difficiliùs reſarcitur, quàm detrahitur *copia*; uti & *obeſis*

obeſis corporis habitudo faciliùs deteri ſolet, quàm apponi *macilentis*. *Solidæ* quippe partes, ſi paulò laxiùs diſtendantur, diminutâ fluidi copiâ, tonum ſatis promptè recolligunt: ſin' præ fluidi inopiâ arctiùs ſemel coaleſcant, quomodocunque humida & mollientia adhibueris, meatus obthurati non niſi ægrè admodum recluduntur.

Menſibus adeò immodicè profluentibus inſequi ſolent, *virium imbecillitas*, *cordis anxietas*, *ſyncope*, *extremorum frigus*, *pallor*, *convulſio*, *ſuffocatio*; quæ quidem, *recente* adhuc morbo, ſeſe exerunt ſymptomata: *inveteraſcente* profluvio etiam hæc tandem accreſcunt, *tumores*, *cachexia*, *hydrops*, *fluor albus*, *febris hectica*, *atrophia*. Atque hic quidem morbus utì ſuppreſſioni menſtruæ eſt contrarius, ita ea, quæ fœminis infert, ſymptomata contrariam prorſus agnoſcunt cauſam, ſanguinis ſcilicet *inopiam*.

Sanguine enim liberè nimis profuſo, multum iſtius liquidi unà effluit, quod in ſpirituum animalium ſuppetias cedere debuit: unde promptuario exhauſto, parciùs in nervos traducuntur ſpiritus; quibus adeò imminutis, langueſcunt, quæ à ſpirituum copiâ derivantur, *vires*. Atque hæ quidem decreſcunt in *ratione* ſanguinis diminuti *triplicatâ*: cùm enim ad motum muſcularem requiratur *liquidi nervoſi*, *fibrarum muſcularium*, & ipſius demum *ſanguinis* unita actio, ſatis patet muſculorum vires ſive animalis *robur* eſſe in proportione horum trium *compoſitâ*: quæ cùm à maſsâ ſan-

guineâ

guineâ ita pendeant, ut ei ſemper proportionalis ſit ipſorum quantitas, erunt *vires* in ratione ſanguinis *triplicatâ*; utì demonſtravit *D. Cheynêus*[a]. Si igitur menſium fluxu immodico profundatur pars ſanguinis *dimidia*, virium $\frac{7}{8}$ deperdet mulier. Hinc & ratio elucet diverſi iſtius effectûs, qui diſſimiles inter ſe evacuationes ſequi ſolet: ab *ingentibus* ſcilicet & ſubitis, propter ſanguinem exhauſtum, labefactantur admodum *vires*; eædem ſatis conſtant, ſi *lentè* & *gradatim* peragatur evacuatio, utì in *Diaphoreſi*, *Diureſi* &c. fit.

Deficiente ad hunc modum ſatis ubere ſpirituum copiâ, *cor*, ſiqua alia corporis pars, propter aſſidua in propellendo ſanguine virium diſpendia, brevi deficiet: ſpiritibus enim deſtitutum, minorem multò ſanguinis molem foras pellit; qui ideo in *ventriculis* ejus diutiùs ſubſiſtens, laboris quendam & *anxietatis* ſenſum ad *præcordia* inducit. Quòd ſi exhauſtis ſpiritibus ita tandem deficiat *cordis* robur, ut ſanguinis ponderi prorſus impar ſit, ſuſpendetur contractio, & ceſſante ſanguinis motu ſuccedet *animi deliquium*; donec *cor* iis ſpirituum ſupplementis inſtructum fuerit, ut ſanguinis momento præpollens, *circuitum* denuo integrare valeat.

Vacillante porrò *cordis* motu, debilius erit ſanguinis *momentum*: tum quia menſibus profluentibus detrahitur *copia*, tum quia, corde vim ſuam imbecilliùs exerente, minuitur etiam *velocitas*. Igitur cùm langueſcat admodum

[a] *De Hecticâ.*

ſanguinis jam in arterias protruſi *momentum*, haud ita facilè pervincet eam, quæ ab arteriarum tunicis, & præcedente ſanguine continuò oritur, renitentiam. Saltem cùm ad minutiora vaſa devenerit ſanguis, motu adeò languido feretur, ut tenaciùs inter ſe cohæreant particulæ: quàm quæ per *capillarium* orificia ſatis expeditè traduci queant: ita ad *extremitates* vaſorum aut ſubſiſtet penitus, aut ſegniter admodum perlabetur ſanguis: cujus impetu ad hunc modum fracto & debilitato, in *extremis* orietur *frigus*, in *facie pallor*. Poteſt etiam non à *lentore* modò, ſed ex ipſo ſanguinis *defectu* derivari *extremorum frigus*; *calor* quippe partis cujuſcunque, eſt ut *cauſa*, quæ ipſum producit: ea verò *cauſa* nihil aliud eſt, niſi ipſe *ſanguis* calidus ad partes perveniens: ideoque, ſi ex defectu ſanguinis *extrema* corporis aut parciùs aut non omnino irrigantur, neceſſe eſt, ut in iis ſentiatur *frigus*. Eodem modo & *pallor in facie*, ob copiam ſanguinis deficientem, orietur; certum enim eſt *puellas*, quò magis ſanguine rite circumacto abundent, eò intenſiùs *rubeſcere*.

Convulſio, utì menſibus ſuppreſſis à *repletione* proficiſcitur, ita iiſdem immodicè profluentibus, ab *inanitione*, quæ apud *Hippocratem* eſt altera *convulſionis* cauſa, deduci poteſt. Si enim in muſculum quemvis derivetur liquidi copia minor, quàm in oppoſitum, orietur muſculi oppoſiti contractio, utì ex iis, quæ de *convulſione* paulò ante diximus, patebit. Ita ſi muſculos *laryngis* & *œſophagi* corripiat

ſpaſmus,

ſpaſmus, *ſuffocationem* quandam patietur fœmina: quam tum maximè in mulieribus reperiri ſcribit *Hippocrates*[a], cùm menſes ſupra modum profluxerint. Idem quoque hanc, quæ immodicis [b] menſibus ſupervenit, *convulſionem periculoſam* pronuntiat: quia, cùm hoc ſemel acceſſerit ſymptoma, ſignum eſt plus ſanguinis effluxiſſe, quàm quod vires corporis citra noxam pati queant: ita ut ſolidarum partium tono vehementer labefactato, vix ulla ſalutis ſpes ſuperſit.

Hæc quidem, quibus hactenus immorati ſumus, ſymptomata, non tantùm à menſibus immodicis ſequi ſolent, ſed à quocunque ferè *nimio* ſanguinis[c], ſive id naturâ, ſive arte fiat, profluvio.

Imminuta verò evacuatione nimiâ ſanguinis copia *qualitatem* etiam vitiabit, inferetque *cachexiam*. Quippe tum demum rite temperatur ſanguis, & ſua corpori conſtat *ſanitas*, cùm legitima fiat humorum omnium, qui ſecerni debent, *ſecretio:* ea verò debitè peragi non poteſt, niſi intra certos limites conſtiterit *velocitas*. Datis quippe vaſorum *orificiis*, in ratione *velocitatis* eſt ſecretio. Cùm itaque profuſis menſibus, propter ſpirituum inopiam, cordis contractio, adeóque fluidi circulantis *velocitas*, remittatur admodum & langueſcat, minùs debita erit particularum *ſecretio*; ita multi intra vaſa retinentur, quos eliminari oportuit, humores; *craſinque* naturalem amittit

[a] *Morb. Mul.* I. 16. [b] *Aph.* 5. 56. [c] *Vid. Willis. & Bellin. paſſim.*

ſanguis. Hanc ſanguinis *cachexiam* multùm promovet *chylus* in *primis viis* minùs rite elaboratus: ſpiritibus enim imminutis, deſunt *ventriculo* & *inteſtinis* vires, ita ut alimentum non ſatis validè comminuere queant: quod cùm imperfectiùs conteritur, in ſanguinis naturam difficiliùs migrat.

Nec *cachexia* ſolum à *chylo* minùs comminuto, ſed *lentor* etiam ſuccedet: qui tamen, quamvis nullum in *chylo* fuerit vitium, à velocitate ſanguinis imminutâ orietur. Cùm enim ſegniùs moveatur ſanguis, deficit illa particularum attritio, quæ cohærentiam prohibet: ita, cùm minor ſit globulorum in ſe invicem actio, facilior erit unio, & compages denſior. Sanguine adeò ad *lentorem* perducto, & canalium fibris propter ſpirituum defectum debilitatis & penè flacceſcentibus, orientur *tumores* ſimili prorſus modo, ac in *ſuppreſſione menſtruâ* explicatum eſt: quia, cùm eadem utrobique ſit cauſa, eundem etiam effectum poteſt producere: aliquando etiam ſuccedet *hydrops*. Quanquam *hydrops* quidem menſium *ſuppreſſorum* comes frequentior ſit, *redundantium* verò *hectica*.

Hecticæ rationem nuper expoſuit vir [a] in *theoriâ medicâ* verſatiſſimus, ejuſque ſymptomata à canalibus *ſecretoriis* ſupra modum *dilatatis* haud abſurdè deduxit: hanc igitur *hecticæ* cauſam nos non diſcutiemus denuo, ſed pro certâ atque conceſsâ habebimus; oſtenſuri tantùm, quomodo à menſibus immodicis

[a] *Theory of Fevers.*

hujuſmodi ſuccedat *canalium diſtenſio.* Et ea quidem duobus potiſſimum modis efficitur. 1. Menſibus nimiùm profluentibus, utì deficit quod in corpore detineri debet *fluidum*, ita *ſolidæ* etiam partes ſenſim aboleſcunt: pabulo enim ſuo defraudatæ, à mole priſtinâ multùm recedunt contractioreſque fiunt, ita ut canales, quos undiquaque ambiunt, minùs jam premere & conſtringere queant: remoto igitur hoc ad latera canalium obſtaculo, ſanguis intus decurrens fortiore impetu in fibras arietat, quas proinde faciliùs diſtrahit; unde major *vaſorum amplitudo.* 2. Vaſa laxiùs explicari patitur *tonus* fibrarum *labefactus.* Sanguine enim evacuatione nimiâ exhauſto, deficiunt tandem ſpiritus, qui fibras canalium *contractiles* vividè ſatis animent, ut motum *tonicum* exerceant, & debitâ vi in ſanguinem circulantem reciprocè nitantur: viribus adeò fibrarum imminutis, ſanguini impingenti cùm imbecilliùs reſiſtant canales, ipſius momento cedunt, & ſpatium *amplius* largiuntur. Sequetur etiam *hectica*, ſi, immutatâ *canalium* amplitudine, minuatur certâ ratione ſanguinis *copia*; *humorum* enim reſpectu nimis *ſpatioſi* ſunt *canales:* unde eadem oriuntur ſymptomata, ac ſi, cùm nulla eſſet in *ſanguine* molis mutatio, revera ampliaretur *vaſorum* capacitas. Quippe ſi, ſanguinis quantitate dimidio imminutâ, eadem ac olim fuerint vaſorum orificia, idem eſt, ac ſi conſueta ſanguinis quantitas in vaſis circuletur, vaſa verò dimidio ampliora fiant. Cùm verò ſpiritus, quibus fibrarum

tonus conſervatur, eâdem proportione ac ſanguis deficiant, erit *toni diminutio* in ratione fluidi imminuti *duplicatâ.* Ita, cùm utraque concurrat cauſa, *canalium* nempe *laxitas*, *ſanguiniſque imminutio*, graviùs invaleſcet, in eâdem ſcilicet ratione, *febris hectica.*

Ad hunc modum naſcetur *hectica*, ſi canalium omnium, *cutaneorum* præſertim, labaſcat *tonus*; ſin vaſa *ſecretoria* in particulari aliquo viſcere *tonum* amiſerint, *hecticæ* producendæ licèt impar ſit iſta meatuum ampliatio, id efficiet tamen, ut per eos fiat uberior liquidi ſecretio: quæ datâ ſanguinis *velocitate*, eſt in ratione *orificii.* Ita ſi *uteri tonus* vacillet, *glandularum*, quæ internæ ipſius tunicæ interſeruntur, adeò dehiſcent oſcula, ut lympham ſuam in *uterum* copioſiùs effundant: eâ verò continuò foras ſtillante, orietur morbus ille, qui appellatur *fluor albus:* quo ſemper ferè laborant eæ, quas menſium fluxus nimius exhauſit.

Succedit tandem *atrophia*, quia tum deficit, qui in corporis nutrimentum cedat, *ſanguis*, tum *chylus* propter ventriculi imbecillitatem minùs rite comminutus eſt, tum denique quia ita debilitatur ſanguinis *momentum*, ut non ictu ſatis valido ſuccum *nutritium* in ſolidarum partium poros impellere atque adigere queat: ita impetu ſanguinis infracto, coaleſcunt penitus & occluduntur, qui nutrimentum excipere ſolent, meatus. *Nutritio* quippe nihil aliud eſt, quàm ſucci alicujus *appoſitio*, ſive perpetua in fibrarum poros alimenti ſucceſſio.

Hoc

Hoc nimio menſium profluvio non æquè laborant omnes: *Virginibus* enim, utì frequentiùs multò reſtricti ſunt, ita rariùs immodicè fluunt menſes: in iis nempe, propter vaſa *conſtrictiora*, non ita facilis ſanguini patet exitus, ac in *puerperium* expertis.

Cap. XIII.

De methodo in fluxu menſium immodico Therapeuticâ.

HUjuſce morbi curatio pro ratione cauſarum diverſa eſt; *duplici* enim *modo* provocatur fluxus immodicus, nempe vel *vaſorum*, vel *ſanguinis* vitio. *Vaſa* quippe in vitio ſunt, cùm flacceſcunt nimiùm, & dehiſcunt, h. e. cum ipſorum *fibræ* ita laxè inter ſe cohærent, ut ſanguinis *momento* cedant: *ſanguis* verò, cùm ita *redundans*, aut *tenuis* ſit, aut rapidè circumactus, ut intra vaſa uberiùs feratur.

Id verò ſemper advertendum eſt, fluxûs immodici *judicium* fieri debere, collatione habitâ ad priores circuitus, ad incommoda, ad victum præcedentem, ad ſanguinis ſtatum: *nimios* verò eſſe menſes præ cæteris ſignis indicat *virium imbecillitas*, ita ut virium regulâ unicè metienda ſit fluxûs redundantia. Quippe, quibus *diu ſubſtiterint*, vel ipſi menſes, vel evacuationes aliæ ſolennes, in iis longiùs citra noxam durat fluxus; ideo *critica eruptio*,

 quamvis

quamvis diuturnior ſit, nunquam ſubitò ſiſtenda eſt. Pariter *mollibus* fœminis & *aquoſis*, *otioſis* etiam & *victui indulgentibus*, diutiùs fluunt menſtrua; quia in his omnibus uberior ſit, quæ fluxum temperat, *plethora*. Igitur eas, quibus *ſanguis aquoſus*, & *habitus ſucculentus* fuerit, fluxui nimio magis obnoxias eſſe rectè pronuntiat *Etmullerus*[a].

I. Itaque *vaſis flacceſcentibus*, in eo præcipuè enitendum eſſe videtur, ut redintegretur, quocunque modo labefactus fuerit, *tonus*: qui quidem facilè reſtitui ſolet, ſi *externè* adhibeantur remedia, quæ fibras roborant, & conſtringunt. Hæc facilè ex *aſtringentium* familiâ depromi poſſunt, quorum ſanè ratio, ſi operandi modum ſpectes, ita videtur explicanda. Scilicet cùm *aſtringentium* ea ſit vis, ut humoribus *coagulum* quoddam inducant, quemadmodum mox probaturi ſumus, particulæ *ſtypticæ*, ſanguini effluenti commixtæ intimiúſque unitæ, quaſi *gluten* effingunt, quo coaleſcant, & compingantur vaſorum *lacunæ*. Præter hanc *coagulandi* vim, alia etiam in *externis* remediis virtùs concipi poteſt, quæ vaſa dehiſcentia reſtringat, *ſtimulis* nempe *aſtringentium*; qui cùm acriter fibras pungat & vellicet, *vaſa* adeò irritantur, ut ſe validiùs contrahant, & motum quem vocant *tonicum* recolligant. Ita *urticæ* ſuccus *naribus* admotus, *ſtimuli* virtute; *ſpiritus vitrioli*, tum *ſtimulando*, tum *coagulando*, *hæmorrhagiam* ſiſtere videtur. Poſſunt etiam in uſum vocari

[a] *Tom.* I. 552.

internæ

interna remedia; quæ tamen ad fluxum nimium, tum cùm à *ſanguinis* vitio oritur, quaſi jure quodam pertinere videntur.

Quòd ſi *vaſorum tonus* ultra modum debilitatus fuerit, cohibito fluxu, *internè* adhibenda ſunt remedia, quæ fibras roborant; ne proximâ fortè periodo, cùm *ſanguinis* plethorici *momentum* increverit, *vaſa* adhuc imbecillia plus ſanguinis, quàm par eſt, emitti ſinant. Fibras itaque maximè roborant *analeptica*, ſive ea quæ nutrimentum corpori largiùs ſufficiunt, & *ſolidarum* partium *robur* inſtaurant.

II. Cùm à *ſanguinis* vitio ortum traxerint menſes immodici, *curatio* expoſcit *duo* medicamentorum genera, vel *revellentia* ſcilicet, vel *aſtringentia*.

1. Quippe *revellentia*, cùm ad partes, quà inſtituitur *revulſio*, humores uberiùs trahant, efficiunt, ut ſanguis minore impetu ad *uterum*, unde *derivatur*, profluat: ita momento fluidi debilitato, vaſa minùs jam diſtenta in ſtatum *contractilem* redeunt, & ſanguinem intra latera ſua coercent. Ita menſium fluxum cohibet facta in *brachio revulſio*, ſive per *venæſectionem* ea fiat, ſive per *frictiones*, ſive per *cucurbitas*; quas & *mammis* admoveri ſuadet *Hippocrates*[a]. Ita ſi *revulſione* quâdam *naturali* excitetur ſanguinis *vomitus*, mulier profuſis menſibus liberatur[b]: quia ſanguine tum imminuto, tum uberiùs ſurſum ducto, vaſa *uterina* minùs premuntur. Hæc tamen *naturæ* methodus non ea eſſe videtur, quam *ars*

[a] *Aph.* 5. 50. *Epid.* 2. 6. [b] *Aph.* 5. 32.

imi-

imitari debeat; *emetica* enim, cùm *abdomen* vehementer ſuccutiant, menſes promovent potiùs, quam reſtringunt. Idem de *fortioribus purgantibus*, quæ ſanguinem agitant & rarefaciunt, dicendum eſt: poſſunt tamen adhiberi *mitiora*, ut ſubductâ alvo, aliqua, qualiſcunq; ea ſit, ab *utero* fiat humorum *revulſio*: quæ ideo *practici* aſtringentibus ſemper ferè *præmittunt*. Hiſce *revellentibus* ſæpe compeſcitur fluxus menſtruus: cùm ex eo ortum duxerit, quòd ſanguis, aut *redundans* fuerit, aut nimis *rapidè circumactus*.

His *revulſionum* generibus rejectis, *diaphoretica* ſuadet *Etmullerus*, *quæ ſerum copioſum unà cum acrioribus ſalibus per cutim eliminant*[a]: quod tamen medendi conſilium rationi parum congruere videtur. Quamvis enim copiam ſanguinis imminuant *diaphoretica*, ipſius tamen compagem ita ſolvunt & attenuant, ut augeatur plurimùm, quæ ad vaſa eſt, *plethora*: ita ſub ipſo fluxu ſi adhibeantur *diaphoretica*, periculum eſt, ne uberiùs prorumpant menſes.

2. Ad compeſcendum fluxum adhibentur *aſtringentia*: quæ cùm *coagulum* & *lentorem* humoribus inducant, ſanguinis impetum ita imminuunt & infringunt, ut *vaſorum impedimentum* nequeat pervincere, utì in ſequentibus fuſiùs oſtendetur. Ad fluxum ſiſtendum aliquid fortè conferre poteſt & *ſtimulus* ille, quo pollent *aſtringentia*; etiam cùm *internè* adhibeantur: qui cùm fibras vaſorum vellicet, ea ſtringere quodammodo & contrahere poſſe videtur:

[a] *Tom.* I. 553.

videtur: licèt fatendum ſit non magni æſtimandam eſſe hanc, quæ à *ſtimulo* derivatur, *aſtringentium internorum* virtutem.

Aſtringentibus annumeranda ſunt *glutinantia*, inter quæ præcipuum locum obtinent *balſamica*; quippe hæc etiam, gradu licèt remiſſiore, ſanguinem incraſſant, partiumque *craſin* compactiorem reddunt: ideo non modò ſanguinis momentum imminuunt, ſed & vaſis dehiſcentibus *gluten* quoddam affingunt. Quia verò imbecillioris efficaciæ ſint *balſamica*, iis non niſi *poſt aſtringentia* videtur eſſe in *praxi* locus.

Quò verò fluxus faciliùs ſiſti queat, adhibenda ſunt non *interna* modò, ſed & *externa* etiam, quæ jam in altero fluxûs genere deſcripſimus, *aſtringentia*; tardiùs quippe ſuccedit curatio, ſi dum *ſanguini* temperando opera impenditur, *vaſorum* conglutinatio negligatur.

Cohibito fluxu, canalibuſque ſatis obfirmatis, ſi, utì plerumque fit, defecerint *vires*, ad ea confugiendum eſt remedia, quæ ſanguinem inſtaurant, ſpirituumque copiam ſufficiunt: & ea quidem non ex *officinâ* modò, ſed etiam ex *culinâ* depromenda ſunt. Et hìc demum locum habent ea, quæ etiam *ſuppreſſis* menſibus proſunt, remedia: quod libentiùs noto, quia hoc minùs habito *temporum* diſcrimine, multos fortè fefellerit *materia medica*, quæ, utì ab authoribus ordinatur, in utroque menſium vitio ferè eadem eſt[a].

[a] *Blaſii Mat. Med.* p. 563.

Hiſtoria I.

Feb. 1. 1702.

MUlier quædam poſt partum fluxu menſium immodico correpta eſt, qui ad ſex annos perſtitit: ultimo biennio quotidie ferè profluxit ſanguis, interdum in grumos, ovi magnitudinem æquantes, concretus. Siti & ſummâ virium imbecillitate laborabat, nonnunquam & febricitabat. Dolor in abdomine & regione uterinâ vehemens, & continuus. Cordis anxietas, aliquando etiam ſyncope invaſit. Pulſus digito vix percipiendus.

Intentio curatoria videbatur, ut fluxu cohibito, reficerentur, quæ admodum langueſcebant, *vires.*

In fluxu igitur coercendo, cùm *revellentibus* abſtinendum duxerim, quia eorum uſum prohibere videbantur vires ſupra modum imbecilles, *aſtringentibus* unicè confiſus ſum: atque ea quidem tam *internè*, quàm *externè* adhibenda curavi.

℞. *Cortic. Granat.* ℥ß.
Rad. Tormentill. ℥ 1.
Fl. Roſ. Rubr.
Balauſtior. $\overline{aa}$ *M.* 1. Coq. in *Aq. Ferrar.* lib. 3. ad Conſumpt. lib. 1. Colatura ſit pro *fomentatione*, bis in die parti affectæ tepidè applicand.

Pro potu communi utebatur *decocto albo*, in cujus lib. 2. incoctæ ſunt *cinnamomi* ʒ 2.

Internè

Internè adhibita eſt *tinctura* illa *antiphthiſica*, quam tantopere commendat *Etmullerus*[a], ex *ſaccharo ſaturni*, & *martis vitriolo* cum *ſp. vin.* conflata. Hujus *tinct.* gt. 20. in *aq. plantag.* cepit ſæpius in die.

Urgente dolore, vel vigiliis, ſumpſit *laud. liq.* gt. 20.

Feb. 3. Subſtitit fluxus; qui ne poſtea fortè redire poſſet, indies adhuc uſque ad *Feb.* 6. repetebatur *fomentatio.*

Reſtricto autem ad hunc modum profluvio, *doloris* & *imbecillitatis* habenda videbatur cura. Deſumpſi igitur ex medicinâ *Diætetica* juſcula & cibos boni nutrimenti, ex *pharmaceuticâ* mixturam ſequentem.

℞. *Tinct. Croc.*
Laudan. Liq. Sydenh. $\overline{aa}$ ʒ 2.
Camphor. in Spir. Vin. ℥ß. *diſſolut.* ʒ 1. *M.*
Cap. gt. 30. ſexies in die in *Aq. Cinnam. Fort.* & *Hord.* $\overline{aa}$ p. æq. unde plurimum refectæ ſunt vires, & remiſit dolor.

Feb. 8. *Ex labiis pudendi* quaſi ſacculus quidam membranoſus prominuit: qui tamen verſus uterum ita firmiter adhæſit, ut ex *vaginâ* extrahi nequiret. Graviter inſuper fœtebat. Et primâ quidem fronte interna *vaginæ* tunica *procidiſſe* videbatur: *placentæ* quippe reliquias eſſe minùs ſuſpicabar, quòd mulier ſe à ſex annis puerperam eſſe negârat, Cùm verò fœtoris doloriſque ratione habitâ, incideret mihi aliqua de *placentâ* ſuſpicio, rem paulò altiùs inveſtigandam duxi; mulieremque percunctatus ſum, num poſt ultimum illud puerperium *abortum*

[a] *Schrœdar. dilucidat.* p. 253.

abortum fecerit: Illa ſe circiter abhinc *bienmo gravidam* fuiſſe aiebat, & terrore exanimatam, dum noctu per compita domum reverteretur, in viâ *abortiiſſe*; reverſam verò non uſam eſſe obſtetrice, quæ, utrùm aliquid in utero relictum fuerit necne, inſpiceret. Ab eo etiam tempore *doloris* origo ducta eſt.

Morbo igitur ſub examen hoc vocato, ea viſa eſt *indicatio*, ut *uteri* & *muſculorum abdominalium* ita inſtauraretur vis, quæ *placentæ* reliquias foras expelleret. Ad quem finem quia plurimùm conduceret præſcripta *mixtura*, illius gt. 40. indies ſæpe aſſumptæ ſunt: Quo remedio ita ſpiritus refecti ſunt, ut

Feb. 10. Aliqua *placentæ* portiuncula foras excluderetur, non graveolens modò, ſed planè putrida.

Feb. 11. Excluſa eſt & altera fœtore ſimili portio. Deinde nulla ſubſtantiæ iſtius membranaceæ intra *vaginam* veſtigia: etiam omnis illico ſopitus eſt dolor.

Feb. 13. Vires ita redierunt, ut lecto, cui per menſem ferè affixa fuerat, jam per horas aliquot abeſſe poſſet. Nulla niſi de virium imbecillitate, & appetitûs remiſſione querimonia. Uſa eſt indies *mixturâ*, unde ſemper ſe plurimùm levari ſenſit.

Feb. 17. Rediit fluxus: quem, quoniam mediocrem valde & nullo gravi ſymptomate ſtipatum eſſe conſpexerim, nolui compeſcere; videbatur enim evacuatio menſium *naturalis*, & ordinaria: quæ itaque *quatriduo* terminata eſt.

Feb.

Feb. 23. Ut viribus ulteriùs proſpectum ſit, præſcripta ſunt ſequentia.

℞. *Tinctur. Cortic. Peruv.* (*in Vin. Alb.*) *lib.* 1. ß.

Tinct. Croc.

Spec. Diambr. $\overline{aa}$ ℥ß. *M.* Cap. Coch 6. ter. in die.

Feb. 25. Appetitus ad ſe rediit. Nihil niſi virium robur ſanitati defuit; quod etiam, *decocto* ad duas vices repetito, intra menſem feliciter inſtauratum eſt.

Hiſtoria II.

Sept. 10. 1701.

MUlier pleni habitûs, & menſibus paulò copioſiùs purgari ſolita, ab exercitio immodico in fluxum nimium incidit; ita ut primò quidem ad *ſex*, deinde ad *duodecim* dies largâ copiâ demitterentur menſes. Hoc malo cùm per æſtatem omnem laborâſſet, vires admodum dejectæ ſunt: invaſit ſæpe ſyncope, & ſpaſmus; intumeſcebant pedes. Facies penè hippocratica. Sanguis tenuis valdè, non guttatim, ſed continuo quaſi flumine profluxit. Cùm eam primò inviſerem, quatriduo jam perſtiterat fluxus.

Poſtulabat igitur morbi *indicatio*, ut quamprimum cohiberetur profluvium. Hoc ut effici poſſet, adhibita eſt, utì in *hiſtor.* 1, *fomentatio.*

Horâ decubitûs, uſa eſt *hypnotico* ſequenti.

℞. *Tro-*

℞. *Trochiſc. Gordon.* ʒß.
Laudan. Londin. gr. 2.
Mucilag. Gum. Arab. q. ſ. M. F. Pil. exiguæ. Cap. 3. quibus aſſumptis, ſatis placidè dormiebat.

Sept. 11. Menſibus etiamnum profluentibus, præſcriptum eſt hujuſmodi *electuarium.*

℞. *Conſerv. Roſ. Rubr.* ℥ 1.
Bol. Armen.
Croc. Mart. Aſtring. ana ʒ 1.
Maſtich.
Terr. Japan. ana ℈ 2.
Spec. Diatriων Santal. ℈ 4.
Syr. è Symphyt. q. ſ. M. F. Elect. Cap. q. n. m. 4tâ quâque hor. ſuperb. Coch. 5. *Julap.* ſeq.

℞. *Aq. Sperm. Ranar.*
Plantagin.
Cinnam. Hord. ana *lib.* ß.
Syr. è Corall. q. ſ. M. F. Julap.

Cap. etiam ter in die *Spir. Vitriol.* gt. 40. in quovis *vehiculo.*

Repet. *Foment.* & *Pilul.* præſcript.

Sept. 13. Manavit adhuc, ſed non niſi guttatim, fluxus: qui tamen remediis rite aſſumtis, *Sept.* 15. omnino ceſſit.

Igitur in eo jam omnis medendi cura verſari debuit, ut firmarentur vaſa, & prohiberetur illa ſanguinis raritas. *Primæ* intentioni ut ſatisfieret, quotidie repetita eſt *fomentatio*; *ſecundæ* par eſſe videbatur *glutinantium*, & *balſamicorum* uſus. Poſtpoſitis itaque *aſtringentibus*, inſtituta eſt ſequens methodus.

℞. *De-*

℞. *Decoct. Alb.* ℔. 2.
Aq. Cinnam. Hord. ℥ iii.
Sacch. Alb. q. ſ. M. Cap. ℥ 4. quater in die.

℞. *Balſam. Capiv.*
Polychreſt. $\overline{aa}$ ℨ 2. Cap. gr. 25. horâ decubitûs in *Conſerv. Roſ. Rubr.*

His adhibitis remediis, poſt trium ferè hebdomadum intervallum, *Oct.* 5, redierunt menſes: & ad *ſex* quidem dies demiſſi ſunt. Repetitis verò iis quæ ultimò præſcripta ſunt, periodo proximâ, *quatriduo* terminatus eſt fluxus: qui, eundem intra terminum etiamnum ſubſiſtens, mulieri ſanitatem reſtituit.

Hiſtoria III.

Maii 21. 1703.

MUlieri, annos 36 natæ, poſt abortum ad tres periodos per dies *quatuordecim* manârunt menſes; deinde per trimeſtre ferè ſpatium, *quotidie* eruperunt. Quo profluvio ita labefactatæ ſunt vires, ut vix ſtare, nedum ambulare potuerit. Spiritum ita graviter duxit, ut penè in ſuffocationis periculum incideret. Invaſit aliquando ſyncope, aliquando hyſterica paſſio: ita ut per horam unam aut alteram quaſi animæ expers jaceret. Pallor & macies, qualis in phthiſicis. Pulſus debilis, frequenter etiam intermittens.

Indicatio *Curatoria* primò ad *fluxum compeſcendum*, deinde ad *vires inſtaurandas* reſpicere viſa eſt.

Uſa eſt igitur *fomento*, in *hiſtor*. 1. deſcripto: cujus quidem vim ſemper ferè efficaciſſimam comperi.

Internè adhibitæ ſunt, in *decocto tormentillæ ſpir. ſal. dulc.* gt. 20. quater in die.

Maii 25. Fluxus paulò imminutus, quotidie licèt recrudeſcens.

In potûs communis locum ſuffecta eſt ſequens *emulſio*.

℞. *Amygdal. Dulc. excortic.* ℥1.
Sem. 4 Frig. Maj. āā ʒ2. quibus in mortario contuſis affund. *Aq. Hord.* lib. 2. colaturæ add.
Sal. Prunell. ʒ2.
Syr. Althæ. q. ſ. M.

Maii 30. Subſtitit fluxus; poſtero tamen veſpere, denuo erupit.

Uſu verò præſcriptorum continuò ita temperatum eſt profluvium, ut à *Jun.* 3 ad 9 penitus ſiſteretur; deinde, poſt menſem exactum, ad ſolennes periodos rediret. Cohibito igitur fluxu, & canalibus ſatis obfirmatis, *alterius indicationis* ad hunc modum habita eſt ratio.

℞. *Cortic. Peruv.* ℥1.
Ra. Zedoar. ℥ß.
Cochinell. ʒ2. Digerantur cum *Vin. Alb.* lib. 2 tepidè per triduum. Liquoris filtrati cap. ter in die ℥2. In quolibet hauſtu inſtillentur

Tinct.

Tinct. Serpentar. Virgin. gt. 20.

Noctu, quia frequenter *inſomnis* fuerit, nonnunquam etiam & *hyſterica*, uſa eſt *pilulis paregoricis.*

℞. *Galban. col.* ℥i.
Spec. Diambr.
Caſtor.
Camphor. ana ℈ß.
Laudan. Londin. ℈i. *M. F. Pil.* 20.

Cap. 2. ante decubitum, ſuperb. *Tinct.* præſcript. Coch. 4.

Diæta ſit ex cibis ad *nutriendum* maximè idoneis.

Jul. 19. Ventriculus, qui hactenus malè ſe habuit, multùm refectus eſt. Vires etiam aliquatenus roboratæ. Ineunte *Auguſto*, mulier, methodi præſcriptæ uſu, integrè convaluit.

Cap. XIV.

De remediorum viribus, & operatione.

Illuſtratâ jam variis ratiociniis plethorâ, & per omnem *phænomenorum* ſeriem deductâ, *remediorum*, quæ *internè* adhibita menſibus vitiatis mederi ſolent, *vires*, tanquam ultimum theoriæ noſtræ argumentum, expendamus: his quippe rite inveſtigatis, facilè patebit, *Emmenagoga*, ſive ea quæ menſes ſuppreſſos cient, *plethoram* ad vaſa *intendere*;

eandem verò ab *aſtringentibus*, ſive ab iis quæ fluentes ſiſtunt, *imminui*.

Hæc quidem remedia, tanquam *utero ſpecifica*, à pleriſque prædicantur; cùm ſolummodo humorum *craſin* ita immutant, ut pro variâ ſanguinis texturâ aut provocetur, aut ſiſtatur per *uterinas vias* profluvium: ita ut hæc *ſenſibilis operatio* nihil aliud ſit, niſi alterius cujuſdam, quæ in *ſanguine* peragitur, operationis effectus neceſſarius: qui quidem non tam peculiari alicui *remediorum* efficaciæ, quàm ipſius *uteri fabricæ* debetur. Hoc ſanè à ſcriptoribus parum animadverſum eſt, qui, cùm de remediorum viribus diſſerant, pro actione *internâ* operationem *ſenſibilem* ſubſtituunt; ita apud eos alia *diuretica*, alia *diaphoretica*, alia *emmenagoga* appellantur, cùm tamen de *agendi modo* nihil inde innoteſcat: quæ quidem medicamentorum operatio non modò non eſt *primaria*, ſed fallax etiam, & incerta. Ex. gr. ſi exhibeatur *diaphoreticum*, nemo ignorat id pro voto minimè ceſſurum, niſi aperiantur *pori*: iis enim occluſis, quamcunque in *ſanguine* virtutem exerat remedium, ad *ſudorem* provocandum eſt prorſus inefficax. Sive tamen *ſudor* ſuccedat, necne, eodem modo in *ſanguinem* agit *diaphoreticum*; ſanguinem enim ad certos quoſdam gradus attenuat & *reſolvit*, ut ejus tenuior pars per poros cutaneos, niſi præcludatur via, elabi poſſit: ipſa tamen *diaphoreſis* non eſt actio medicamenti *primaria*, ſed ab humoribus ita attenuatis, niſi *pori* prohibeant, neceſſariò fluit; ſi enim *pori* occluſi

cluſi fuerint, ita *ſanguinem* rarefacit *diaphoreticum*, ut *ardorem*, nonnunquam & *febrem* inducat. Ita ut propria medicamenti virtus non in humorum *diaphoreſi*, ſed *reſolutione* conſiſtat. Par eſt in *emmenagogis* ratio; ea quippe perpetuâ & immutabili quâdam agendi normâ *plethoram* exſuſcitant, ut per *uterinæ vaſa* erumpat ſanguis. Poteſt verò talis eſſe ad *uterum* obſtructio, ſive canalium, ſive ſanguinis vitio, quæ à nullis *emmenagogis* pervinci queat; cùm tamen *emmenagogi* eadem ſit, ac ſi *menſes* cieret, in molem ſanguineam operatio. Ita ejuſdem remedii varia eſſe poteſt *ſenſibilis operatio*, utì rectè argumentatur Cl. *Cockburnus*, vis verò, quam in *humores* exercet, unica ſibique perpetuò conſtans.

Hinc eſt, quòd illa de remediorum viribus diſquiſitio inter *medicinæ deſiderata* poni ſoleat; cùm ſi ſimplex & *primaria* accuratè obſervetur *operatio*, explicationem non ita difficilem exigant *remediorum* virtutes. Quippe adhibitâ hâc ratiocinandi methodo, concideret omnis illa, quæ pharmacorum viribus immeritò objicitur, *ancipitis efficaciæ* querela. Queruntur enim medici nullum dari remedium, quod certam aliquam agendi normam perſequitur, imò quod non potiùs ita incertum & fallax eſt, ut ſæpe *variam*, nonnunquam etiam *contrariam*, nec in diverſis modò, ſed & in eodem corpore, vim exerceat. Ita delirantibus medicis, innocua plectuntur pharmaca. Hæc enim, quam medicinæ exprobrant, operationis *varietas*, non ex mutabili *remediorum* virtute,

ſed ex multiplici *corporis* ſtatu deduci debet. Eorum quippe actio eadem ſemper eſt ſibique conſentiens; cùm verò corporis, in quod agunt, diſſimillima ſit indoles, adhibitis remediis, ratio poſtulat, ut non *diverſus* modò, ſed & *contrarius* aliquando oriatur effectus. Ita v. gr. detur medicamentum, quod humores viſcidos *reſolvat:* id quidem ſuâ *attenuandi* vi operatur, licèt pro vario *lentoris* genio diversè; ita ut in alio, qui minoris eſt cohærentiæ, *reſolutio* ſit major; in alio, qui majoris eſt, minor; in alio denique, qui firmiùs compingitur, nulla: ita varia quidem medicamenti ad *medendum* vis, non varia tamen in *agendo* norma. Quomodo enim eadem vis diverſa longè momenta queat pervincere? quomodo ſimilis ſemper eſſe poſſet *agentis* energia, cùm ita diſſimilis prorſus ſit corporis, in quod agitur, natura? Conſtantem hanc à medicamentis ſperare efficaciam ita ridiculum eſt, nt nihil mirum ſit, ſi etiam ab eodem medicamento educi poſſit effectus *contrarius.* Concipiamus enim eam eſſe ſanguinis *craſin,* ut pars ejus longè maxima inſigniter lenteſcat, cohærentiæque in eâ momentum validius ſit, quàm quæ ab *attenuantium* viribus reſolvi queat: in hoc caſu ſi adhibeatur medicamentum *reſolvens,* eam quidem ſanguinis partem, quæ minùs lenteſcit, ita fundit & attenuat, ut per *glandulas ſecretorias* uberiùs extrudatur; ita, medicamenti vi eliminatis particulis tenuioribus, craſſior erit reliqui ſanguinis compages. Ad hunc modum, utì & docet experientia, *lentorem* aliquando

quando augent *diaphoretica.* Igitur *opium,* quod ad *reſerandam* ſanguinis *compagem,* & *ſudores movendos* maximè efficax agnoſcit *Williſius,* nullo alio modo ſanguinem *incraſſare* poſſe arbitratur, niſi quatenus *ſeroſitates copioſè ſecerni & amandari faciat; proinde ut liquor reſiduus ſpiſſior, & compactior evadat*[a]. Neque id ſanè *medicamento* imputandum; (hoc enim eam agendi normam, quam ipſi præſcripſerit natura, conſtanter fideliterque obſervat) ſed *humoribus* potiùs, qui variæ hujuſce efficaciæ neceſſitatem inducunt. Ita corpora quædam *emollit,* quædam rurſus *indurat* ignis; cùm tamen in ipſo igne nulla ſit agendi varietas. Ita *febris,* ſi tenuior ſit ſanguis, pulſum excitat; ſi craſſior, *deprimit.* Etiam *chalybs,* qui, ſi vaſa lenteſcente ſanguine oppleta ulteriùs ſe diſtendi ſinant, vi ſuâ *obſtructionem tollit,* eandem iis renitentibus *auget.* Quod in *hyſtericis affectibus* ſæpius compertum habui. Pari modo *emetica,* ſi ventriculus *robuſtior* ſit, *alvum* movent: contrà, ſi *tenerior* fuerit, *vomitum* cient *cathartica.* Ita denique *ſyrupus violarum,* cum *acidis* admixtus, colorem *rubrum;* cum *alcalicis, viridem* exhibet: quæ tamen coloris diverſitas non variæ *violarum* virtuti, ſed corporum, quibus commiſcentur, diſſimili ingenio aſcribenda eſt. Etenim unica eaque leviſſima nonnunquam circumſtantia, ſi immutata ſit, id efficere poteſt, ut medicamenta non variis modò, ſed & contrariis etiam viribus pollere videantur: utì in ſpeculis concavis,

[a] *Pharm. Rat. p.* 1. 301.

multiformem objecti imaginem exhibet ſola *diſtantiæ* mutatio.

Ut verò res omnis exemplo clariùs pateſcat, ſub examen revocetur *opii* in ſanguinem operatio: à quo certè, ſi ab alio quopiam remedio, excitantur *phænomena*, non modò inter ſe disjuncta maximè, ſed & repugnantia. Supponatur igitur, id quod mox oſtenſuri ſumus, actionem *opii* primariam in ſanguine *attenuando* conſiſtere. *Attenuato* ſanguine, neceſſariò ſequitur, ut uberior ſpirituum copia ſecerni debeat; hinc *animus alacer, vegetus, pacatus, vigil, vires corporis inſtauratæ*; quod præcipuè experiuntur ii, qui *opium* interdiu parciore *doſi* aſſumunt: animo ita refecto, obrepit ſenſim *doloris oblivio*; viribus verò roboratis nonnunquam ſit, ut *fœtum, & calculum expellant opiata.*

Cùm verò ſanguinis particulas ita attenuat *opium*, facit, ut ſiquid in *arteriolis* hæſerit, jam in *venas* trajici queat: unde remotâ omni *obſtructione*, ceſſat ille, qui ab humoribus ſtagnantibus frequenter oritur, *dolor*. Eodem modo ſolvitur *febris intermittens*; quam à *lentore* ſuprà deduximus. Viis igitur recluſis, ita ut conſueti ſpiritibus ſanguiniq; pateant aditus, ſopitur, quæ à nervis obſtructis provenit, *convulſio*. Ita *opio* frequenter cedit *colica convulſiva, & ſingultus*; quibus etiam annumerari poteſt *vomitus, & purgatio enormis.*

Spiritibus *opio* refectis, validiùs ſe contrahit *cor*, unde vividior ſanguinis circuitus: ſanguine autem *attenuato*, & velociùs, quàm con-

ſuevit

ſuevit, ad *cutaneas glandulas* delato, ſuccedit *libera perſpiratio, & ſudor*; quia tum ob *rariorem* ſanguinis *texturam* facilior ſit per poros ſecretio, tum ob *velocitatem* auctam etiam uberior. Hujuſmodi *perſpiratio* largiùs provocata, *ſanguinis, & ventris profluvia ſedat*; quia humoribus per *poros* evacuatis, fit à parte affectâ *revulſio*: eadem quoque *tuſſim, & catarrhos ſolvit.* Humoribus verò ad hunc modum reſolutis, & in exteriora protruſis, *efflorescit cutis*, nonnunquam & *prurit.*

Cùm verò, ſanguine attenuato, non modò ſit uberior ſpirituum copia, & proinde impetus cordis fortior, ſed augeatur etiam ad *vaſa* humorum *plenitudo*, utrâq; de cauſâ *pulſum excitabit, menſes* etiam, & *lochia provocabit opium.*

Ita ferè corpus afficiunt modicâ doſi aſſumpta *opiata*, cùm adhuc intra debitos limites conſtiterit ea, quæ ad *vaſa* inducitur, *plenitudo*: quæ tamen ſi, *opio* liberè nimis adhibito, ulteriùs increſcat, alia prorſus, eaq; multùm diverſa, exhibet *phænomena.* Sanguine enim ita attenuato, ut *arteriæ* cerebri latiùs, quàm par eſt, diſtendantur, *nervorum*, qui iis ubiq; interſeruntur, non poteſt non valida eſſe compreſſio: compreſſione verò neceſſe eſt aut intercipi penitus, aut ſaltem copiâ minore ſecerni ſpiritus: ita ut ingruat *dyſpnœa, obruatur animi vigor*, & pro ratione momenti illius, quo *nervos* premunt arteriæ, ſuccedat aut *ſtupor*, aut *ſomnolentia*, aut ipſe *ſomnus*; eodem modo ac à *vino* liberiùs epoto ſequi ſolet.

let. Interceptis adeò ſpiritibus, *imminuuntur vires*; quibus deficientibus, *langueſcit pulſus*, nonnunquam & *concidit inferior maxilla*: tonuſq; partium ita vacillat, ut relaxentur admodum fibræ; inde *pupillæ dilatatio*, *iſchuria*, & *membrorum quædam quaſi paralyſis*. Ad eandem normam facilè illuſtrari poſſunt reliqui *opiatorum* effectus, qui utcunq; inter ſe diſſimiles ſint, unicam tamen agnoſcunt cauſam, ſanguinis ſcilicet, quæ ab *opio* inducitur, *attenuationem*: quæ cùm *arteriarum carotidum* capacitatem ampliet, à ſolâ *diametri* mutatione pendet omnis illa operationis diſcrepantia. Et hæc quidem inſequuntur mala, non modò cùm manu nimis liberâ, ſed cùm alieno tempore, & corporis cui adhibetur parum ſpectatâ conditione, detur *opium*: *nimia* enim *doſis* non tam *officinali* menſurâ, quàm corporis ratione dijudicanda eſt. In alio quippe humorum ſtatu deſideratur larga *doſis*, in alio ſufficiet mediocris, in alio etiam nocebit minima. Siquid verò hujuſmodi acciderit, id *medenti* potiùs, quam *remedio* imputandum eſt.

Hæc paulò fuſiùs explicata ſunt, ut manifeſtum fiat, quàm iniqua ſit medicamentorum accuſatio, quaſi in iis fuerit agendi modus multiformis, & tanquam deſultorius. Ita ut quicquid incerti fuerit, id non tam *inſtrumentis* medicinæ, quam *ſubjecto* aſcribi; non tam ad *vires pharmacorum inconſtantes*, quàm ad *humorum craſin ignotam* referri debeat. Itaque cùm medicina nihil aliud ſit, quàm morbi & medicamenti comparatio, niſi illius indoles

probè

probè intellecta ſit, hujus vires fruſtra explorantur. In eo quippe præcipuus eſſe debet medici labor, ut *humorum* variam temperiem inclinationeſque omnes perſpiciat; ſic enim, quid eos excitet, quid compeſcat, feliciùs dignoſcet: quorum momenta cùm ita varia ſint, ut non tantùm ob *numerum* minùs accuratè animadverti, ſed ob *ſimilitudinem* etiam minùs diſtingui ſoleant, is certè, qui illorum morem acutiùs inſpexerit, aptiſſimâ utetur medicinâ. Quâ quidem in re, ab *empirico* maximè diſcernitur *rationalis* medicus; qui non tantùm *remedii*, quod adhibet, ſed *mali* etiam, cui id adhibetur, vires explorat.

Sed, ut eò unde digreſſi ſumus redeamus, inquirendum reſtat, quænam ſit *medicamentorum*, quæ menſibus vitiatis proſunt, *operatio primaria*. Ordiamur itaque ab *emmenagogis*, mox ad *aſtringentia* perventuri.

Emmenagoga ferè omnia ſunt etiam *alterantia*, aliter ac cenſet *Etmullerus*[a]; *craſin* enim ſanguinis immutant. Eorum verò operatio à vi quâdam *attenuatrice* potiſſimùm deducitur. Quippe, cùm partium tenuium ſint & maximè penetrantium *emmenagoga*, molem ſanguineam ita incîdunt & comminuunt, ut minor ſit globulorum inter ſe contactus, & proinde compages rarior: ſanguis verò ad hunc modum *attenuatus*, non modò ſpatium amplius intra canales occupat, ſed ſpiritus nervis uberiores ſufficit; unde iterum corde vehementiùs contracto, fortiore impetu per arterias circulatur. Ita cùm adhibitis *emmenagogis* non modò *ad*

[a] Tom. I. 547.

vaſa

vaſa increſcat *plenitudo*, ſed & cordis augeatur vis, ſanguis *canales uterinos* præ cæteris validiùs feriens & diſtendens, quemadmodum ſuprà ſatis oſtenſum eſt, per eos viam ſibi patefacit. Cùm verò frequentior menſium ſuppreſſorum cauſa à *lentore*, qui *capillaria* obſtruit, oriatur, ab *emmenagogis* ita *attenuantur* humores, ut illa ipſa ſanguinis portio, quæ vaſorum lateribus adhæſit, jam per minima orificia ſatis promptè traduci queat; ita aditu patefacto, ſanguis ſolenni more vim ſuam in canalium latera exercet, quæ ad capillaria, dum obſtructa eſſent, minùs potuit pertingere. Ita *emmenagogis* inſtaurantur ſpiritus, & vis cordis augeſcit; quia iis adhibitis *attenuatur* ſanguis. Id verò notandum volo, non ſolùm ab hâc *attenuatrice* virtute deduci ſpirituum incrementum. Hoc enim conceſſo ſequitur, ut quicquid potentiùs *attenuat*, id etiam maximè eſſet *cardiacum*; ſecus ac teſtatur experientia. Ex gr. *cortex Peruvianus* multò magis *attenuat*, quàm *chalybs*; ad *pulſum* tamen excitandum longè ineptior. Igitur in remediis *cardiacis*, & proinde menſes moventibus, *duplex* eſt operandi ratio: alia enim *attenuando* ſanguinem ſpiritus reficiunt, alia rurſus, etiamſi humores non attenuent, ſpirituum ſecretionem promovent. De illis ſuprà dictum eſt. Ad hæc quantum attinet dicendum eſt, nonnullis remediis ineſſe particulas in ſpiritus faciliùs mutabiles, iiſque quaſi cognatas & congeneres, utì & quibuſdam *alimentis* inſunt ſucci ad nutriendum magis idonei:

ita ut, imminutâ ſanguinis cohærentiâ, ex ipſo *medicamento* hauriri queant *ſpiritus*. Spiritibus ad hunc modum refectis, vehementiùs contrahitur cor, & ſanguis velociùs circumagitur; increbreſcente adeò ſanguinis motu, cùm *calor* etiam increſcat, quod capite 8 ſatis probavimus, *aëris* particulæ, quæ globulis ſanguineis immixtæ ſunt, *calore*, utì in *thermometro* fit, *rarefactæ*, ſeſe undique expandunt, canaliumque tunicas diſtendunt: ita poteſt eſſe ſanguinis *rareſcentia*, cùm minimè interim *attenuetur* compages. Quod in *febribus* ſæpe fit, licèt parum obſervetur. Hæc tamen *rareſcentia*, cùm ad *vaſa plethoram* augeat, menſes æquè potenter provocat, ac ſi *attenuaretur* ſanguis. Cùm itaque à *vaſorum duritie* oriatur *ſuppreſſio*, cum fructu adhiberi poſſunt ea, quæ humores *rarefaciunt*; cùm verò *ſanguis* in vitio ſit, ea etiam, quæ *attenuant*, in uſum ſunt vocanda. *Emmenagoga* verò his *attenuandi* viribus præcipuè inſtructa eſſe, tum *ratio* ſuadet, tum *experimenta* confirmant. Argumentorum igitur capita erunt *quatuor*: *remediorum* ſcilicet, 1. *Effectus ſenſibiles*. 2. *Cum ſanguine adhuc tepente*, & 3, etiam cum *ſyrupo violarum commixtio*: 4 denique, *injectiones in vivo animali per ſyringa inſtitutæ*.

I. Itaque *emmenagogis* hanc *attenuandi* virtutem ineſſe probant eorundem *effectus ſenſibiles*; ex quibus ſatis erit ſequentes tantùm expandere.

1. *Saporem*; qui, cùm in *emmenagogis* plerumq; *acris* & *amarus* ſit, indicat partes eſſe

tenues

tenues, & ad motum excitandum idoneas: igitur hujuſmodi *ſapor* in iis præcipuè obſervatur, quæ *ſale volatili* abundant; *ſalis* verò *volatilis* ea eſt efficacia, ut ſanguinem plurimùm *attenuet*, ſpirituſq; inſtaurat. Ita *ſapore* vires ſuas produnt, *opium*, *gentiana*, *myrrha*, *arum*, *abſinthium*, *ſabina*, *ruta*, *pulegium*, *centaurêum* &c. *calida* omnia, & *odorata*: quibus adjici poteſt *cortex peruvianus*, qui licèt nondum inter *emmenagoga* locum obtineat, iis tamen, propter egregiam illam, quam in *attenuando* ſanguine exercet vim, annumerari debet.

2. *Odorem*; qui, ſi vividior ſit, *ſalis volatilis* æquè ingenuus eſt index, ac *ſapor*. Tali *odore* pollent ex *amaris* pleraque, item *aromatica* omnia; quæ itaq; univerſa *emmenagogis* aſcribi ſolent, & apud *Heurnium*[a] utero *ſtudere* perhibentur. Ex quibus tamen primas meritò obtinet *crocus*, & *cinnamomum*. Inter ea quæ odorem *acrem* præ ſe ferunt, reponenda ſunt *urinoſa*, v. g. *ſal armoniacus*, *ſal corn. cerv.* &c. quæ ideò menſes potenter cient.

3. *Pulsûs incitationem*: qui, cùm fortiùs increbreſcat, ſatis oſtendit ſanguinem ita *attenuari* & *rareſcere*, ut copioſior fiat ſpirituum ſecretio; unde cordis impetus, qui *pulſum* regit, validior. Hoc præ cæteris *emmenagogis* efficiunt *chalybs*, & *hydrargyrum*, *calida*, & *cardiaca* omnia; quorum uſus ad movendos menſes plurimùm ſemper valuit.

4. *Calorem*. Cùm enim *calor* nihil aliud ſit, niſi partium motus vividior, hoc inter ſe invi-

[a] *Meth. ad Prax.* 306.

cem

cem attritu fit, ut ſanguinis globuli divellantur plurimùm, & *rareſcant.* Ita ubi nullum ferè eſt *emmenagogum*, quod calorem non excitet, ſic etiam quicquid calorem inducit, menſibus etiam ciendis prodeſt: quemadmodum ſatis oſtendunt *cardiaca*, & *ſtomachica.*

5. *Diaphoreſin*; quam quæ provocare poſſunt pharmaca, ea certè ſanguinis cohærentiam ita *reſolvunt* ut faciliùs per poros ſecerni queat. Igitur inter *emmenagoga* utramque paginam faciunt *diaphoretica*; ex quibus ferè cùm nullum ſit *opio* potentius, ſatis conſtat id etiam menſibus movendis haud ineptè adhiberi.

II. *Attenuatricem* hanc, quam *emmenagogis* aſcripſimus, virtutem probat ipſorum cum *ſanguine* adhuc *tepente* commixtio. Neque hoc, quod ab hujuſmodi *experimentis* deducitur, futile videtur argumentum. Quippe ſi ſanguini ſtagnanti, & jam ſponte in *lentorem* abeunti, admiſta *emmenagoga* prohibeant, quò minùs *coaguletur*, & *concreſcat*; certè ſi *motus* acceſſerit & valida ſatis partium inter ſe *agitatio*, quemadmodum in corpore fit, *emmenagogis* adhibitis faciliùs *rareſcet* ſanguinis cohærentia; uti ratio non *analogica* modò, ſed & *mathematica* poſtulat. Idem enim utrobique agendi modus, licèt vis *gradu* multùm diverſa; quod qui negant, iidem etiam ſenſuum teſtimonia redarguent.

Sanguinis igitur ex arteriâ *canis* recenter extracti ſequentibuſque admixti, ita ſe habuerunt *phænomena*, Feb. 12. 1702.

1. Cum

1. Cum *ſpir. ſalis armoniaci.* Floridus admodum color, & compages fluida: quod etiam fit, ſi in *ſubſtantiâ* adhibeatur ipſe *ſal.* Feb. 18. fluorem retinuit ſanguis, quoad colorem tamen paululùm nigreſcens. Cum *ſpiritu ſalis armon. ſuccinati* eadem exhibuit, niſi quòd citiùs nigreſceret.

2. Cum *decocto ſabinæ.* Rubedo intenſior, & major tenuitas, quàm cum *ſpir. ſal. armon.* Feb. 13. eadem phænomena. Pari modo ſe habuit *decoctum marrhubii.*

3. Cum *laudano liq. Sydenham.* Sanguis rutilantior, quamvis non multò tenuior, quàm cum *decocto ſabinæ.* Feb. 13. Color paulò ſubfuſcior. Idem quoque admiſto *ſpir. corn. cerv.* apparuit, utì etiam & ſucco *ſalviæ, lavendulæ, imperatoriæ, pulegii, abſinthii.*

4. Cum *panaceâ opii liq. D. Jones.* Eadem præbuit ac *laudanum liq. Syd.* niſi quòd Feb. 13 color nihil de nitore amiſerit.

5. Cum *aquâ rutæ ſtill.* Fluiditas ſumma, nec Feb. 13, quicquam immutata. Idem præbuit *aqua abſinthii.*

4. Cum *ſpiritu vini rectif.* ſanguis coagulatus admodum, & inſtar *viſci* lenteſcens. Feb. 13, *conſervam cynosbati* tam colore, quàm craſſitie referebat. Idem exhibuit *ſpiritus vini camphoratus,* niſi quòd imbecillius eſſet *coagulum.* Idem quoque effecit & *tinctura opii cum ſpir. vini camphorato* extracta.

7. Cum *tincturâ corticis peruviani ſpir. vin. extract.* ſanguis craſſus valde, & obſcurus. Feb. 13. paulò ſplendidior, tamen fortiùs adhuc con-

concretus. Idem *cortex vino* ad ſaturitatem infuſus ſummam ſanguini fluiditatem, & colorem elegantiſſimum conciliabat.

8. Cum *tincturâ jalapii.* Color vividus, & rutilus, compages denſa. Feb. 13. Utrumque intenſius. Eadem præbuit *tinct. ſcammonii*, & *ſpir. lavend. comp.*

9. Cum *tinct. ſuccini.* Color ſubfuſcus. Maſſa in grumos abiit. Feb. 13. Satis forte coagulum. Pari modo ſanguinem immutavit *tartari tinctura.*

10. Cum *calomelan.* Rubedo vivida. Fluor etiam factus intenſior. Supernatabat plurimum ſeri.

11. Cum *æthiop. min.* ad fundum demiſſa eſt maſſa nigra: pars reliqua ſatis attenuata.

12. Cum *ſal. geniſt.* Color vividus: fluiditas, quàm in ipſo ſanguine, major.

13. Cum *ſal. abſinth.* Rubedo & fluiditas ſumma.

14. Cum *ſal. tartar.* Color idem, compages tamen paulò denſior, quàm in *ſal. abſinth.*

15. Cum *tinct. chalyb. Lower.* ſanguis tenuior multò factus, & rubicundior. Supernatabat ſpuma quaſi oleoſa.

Cum *ſero* ſanguinis *humani* admixta ſunt ſequentia.

1. *Tinct. Aloes cum Aq. Menth. extract.*
Decoctum Sabinæ.
Aqua Sabinæ ſtill.
Aq. Fontan.
Decoctum Gentianæ.
Ari.
Sarzæ.
Chinæ.
Spir. Sal. Armon. cum ~~Cin~~. Clavell.
cum Calce vivâ.
Succinatus.
Spir. Tartari.
Ol. Semin. Carui.
Panaceâ Liq. D. Jones.
Laudanum Liq. Sydenh.
Spir. Croci.
Spir. Terebinth.
Tinctura martis tartari.
Spir. Guaiaci.
Sp. Corn. Cerv.
Ol. Tereb. Guaiac. Lav. Caryophyl.

Color pro liquoris ratione varius, *ſeri* tamen compages aliquanto tenuior facta; quæ, ad diem unum aut alterum, immutata perſtitit.

2. *Decoctum corticis peruviani.* Serum multò magis, quàm à prioribus, in fluorem redactum.

3. *Spir. vini. camphorat.* Fortiter coagulabatur. Phialæ inditum cùm aliquamdiu remanſerit, in fundo apparuit *hypoſtaſis* ſatis copioſa: liquoris pars ſuperior clara, & pellucens.

4. *Spir. vini rectif.* Phialâ pariter incluſum, ſine ullâ præcipitatione turbidum permanſit.

5. *Tinc-*

5. *Tinctura.*	*Scammonii.* *Caſtorei.* *Succini ſimpl.* *Sulphuris.* *Corticis Peruv.*	Serum mediocriter coagulabatur. Eadem exhibuit *ſpir. vini tartari, & rataſia.*
6. *Tinctura*	*Croci.* *Metallorum.*	Leve aliquod coagulum.
Poteſtates Succini. *Sal Volatilis Oleoſus.*		

7. *Tinctura martis mynſicthi.* Coagulum forte. Ad fundum demiſſa eſt maſſa, inſtar gummi, concreta.

8. *Tinctura antimonii diaphor.* Turbatum & aliquatenus concretum.

9. *Tinct. Jalapii.* / *Succini* cum *Sal. Armon. pp.* } tantùm turbidius.

10. *Tinctura coccinea, ex ſpec. diambræ & cochinellâ cum ſpir. vini extracta.* Nullum ferè coagulum.

Annotabit lector, omnia hæc, quæ *ſanguini* & *ſero* admixta ſunt, eorum compagem *attenuare* & diſſolvere, præter *tincturas* eas, quæ *ſpiritu vini* extrahuntur. Sed hæc quæ ab hujuſmodi *tincturis* oritur *concretio*, non *rei* ſolutæ, ſed *menſtruo* aſcribenda eſt. *Spiritus* enim *ardentes*, quodcunque fere in iis medicamentum diſſolveris, ſanguini *coagulum* inducunt. Quod tum aliàs, tum re ipsâ probari poteſt. *Spiritus* quippe *vini ſimplex* coagulum multò fortiùs intulit, quàm *tinctura* quævis eodem *ſpiritu* extracta; ideo etiam pro variâ rerum in eo ſolutarum indole diverſa eſt *concretio*; levior ſcilicet, ſi adjiciatur medica-

mentum *attenuans*, quale eſt *ſal armoniacus*, *opium*, *crocus*, & *aroma* quodvis. Ita ex experimentis conſtat, à *poteſtat. ſuccini*, *ſale volatili oleoſo*, *ſpir. vin. camphorato*, *tinctur. opii* cum *ſp. vin. camphorato*, *tinctur. croci* admixtis, ſanguinem imbecilliùs *concreſcere*; à *tincturâ coccineâ*, propter *aromatum* virtutem, vix quicquam *coaguli* ſuſcipere. Pari modo *ſerum* à *tincturâ ſuccini ſimpl.* fortiter *concretum* eſt; ab eâdem *tincturâ*, cui *ſal armoniacus* adjectus eſt, ſolummodo turbidius evaſit. Cujus quidem varietatis hæc eſt ratio, quòd *attenuantibus* infuſis impeditur, aut ſaltem imminuitur ea, quæ à *ſpiritu vini* ſemper inducitur, *concretio*. Hæc quippe remedia, quorum *tincturas* cum *ſpiritu vini* extractas recenſuimus, vi *attenuatrice* inſtructa eſſe facilè ſentiet, qui ea aliis *menſtruis* accommodârit. Ita *opium*, ſive *aquâ* ſive *vino* diſſolutum, ſanguinem potenter *attenuat*, utì ſatis probat *laudanum liq. Syd.* & *panacêa D. Jones*; cùm tamen *ſp. vin.* extractum, cohærentiam minùs prohibeat. Pariter *cortex peruvianus*, *ſpiritu vini* in *tincturam* redactus, ſanguinem ſatis fortiter *coagulat*; idem interim *aquæ* incoctus, præ cæteris attenuantibus ſanguinis *raritatem* promovet. Quanquam verò *tincturis* hiſce cum *ſp. vini* extractis minimè *attenuetur* ſanguis, eæ tamen jure optimo inter *emmenagoga* recenſentur; nam ut nihil dicam de rebus iis, unde educitur *tinctura*, ipſe *ſp. vini* eas in ſe continet particulas, quæ in *ſpiritus animales* facilè migrare poſſunt; quemadmodum ſatis oſtendit

ſtendit repentina illa, aſſumptis hujuſmodi *ſpiritibus*, virium refectio. Spiritibus verò in cor uberiùs profluentibus, inducitur illa ſanguini *rareſcentia*, quam ad *ciendos menſes* ſatis inſtructam eſſe jam paulò antè monſtravimus. Ita ut hujuſmodi *tincturæ*, *ſpiritu vini* elicitæ, menſibus ciendis proſint, cùm à *vaſis* præduris nimiúmque renitentibus ortum duxerit ſuppreſſio. Sin à *ſanguinis* vitio inhibeantur menſes, ita ut in *attenuandis* humoribus unicè conſiſtat curatio, *tincturis* hiſce *emmenagogis* alia longè aptiora videntur eſſe *menſtrua*, putà *aqua* aut *vinum*, quàm *ſpiritus ardentes*.

III. *Emmenagogis* ſanguinis cohærentiam dimoveri & *attenuari*, indicat ipſorum cum *ſyr. violarum* commixtio. Cujus argumenti ratio inde deducitur, quòd in confeſſo ſit, quicquid ferè *ſyrupo violarum* colorem *viridem* aut viridi affinem conciliat, id inter *alkalica* referri debere[a]. *Alkalicorum* verò eas eſſe vires fatentur omnes, quæ *coagulum* ſanguinis *reſolvant*. Igitur utrùm *emmenagoga* ſint *alkalica*, ſeu quod idem eſt *attenuantia*, experimentis innoteſcet.

Syrup. violarum commixt.

1. Cum *ol. ſuccini*——Color ſubviridis.

2. Cum *chalybe in aceto ſolut.* Viridis, ſed obſcurus admodum color. Eadem præbuit *chalybis cum ſulph. pp.* tum in *aceto*, tum in *ſpiritu nitri* ſolutio; eadem etiam, *tinctura martis* cum *ſale armoniaco* præparata.

3. Cum *chalybe in ſpir. ſalis ſolut.* Coloris

[a] *Boyle de Color.* p. 3. 98.

nulla mutatio, niſi quæ à ſolâ commixtione provenerit.

4. Cum *chalybe in ſp. ſalis armon. ſolut.* Viriditas nitidiſſima. Eadem exhibuit *tinctura tartari*, & *metallorum*, *poteſtat. ſuccini.*

5. Cum *chalybe in aq. fontan. ſolut.* Color aliquantùm vireſcens.

6. Cum *ſpir. ſal. armon. ſuccinat.* Color inter viridem & ſubfuſcum medius.

7. Cum *ſpir. ſal. armon. cum calce vivâ pp.* Viriditas, qualis in ſtagno, aut palude obſervatur.

8. Cum *ſpir. ſal. armon.* cum *ſale tartari pp.* Color ad ſaturitatem viridis, & pellucens Idem præbuit *ſp. C. C.* & *tinct. Lower.*

9. Cum *cupro in ſpir. ſal. armon. ſolut.* Viriditas, qualem exhibet ampulla vitrea.

10. Cum *tincturâ ſuccini* cum *ſal. armon. pp.* Viriditas paulò imbecillior. Eadem exhibuit *ſp. lavend. comp.*

11. Cum *panaceâ opii liq.* Color ad viridem accedens.

12. Cum *tinctur. antimonii.* Color *tincturæ* in aqueum converſus. Idem etiam cum *tincturâ corticis peruviani*, *caſtorei*, *jalapii* apparuit.

13. Cum *elix. pp.* cum *ſale volatili pp.* Color viridi appropinquans, ſed obſcurus paululùm.

14. Cum *ſpiritu vini.* Nulla ferè coloris mutatio. Pariter etiam cum *ſpir. ſuccini*, & *cochleariæ.*

15. Cum *ſpir. tartari.* Color viridis quidem, ſed omnium maximè imbecillis.

16. Cum *ſale volat. oleoſo.* Viriditas herbacea.

bacea. Idem præbuit *ſal tartari*; huic cùm affuſus eſſet *ſp. vitrioli*, orta eſt ebullitio, & color rubicundus.

17. Cum *teſtis oſtreorum* in *aq. forti ſolut.* Color ex pallido & viridi compoſitus.

Ita colorem *ſyrupi cœruleum* in *viridem* commutant *emmenagoga*; ex quibus nonnulla eâ virtute pollent, ut *acidorum* vim omnem retundant, nonnunquam etiam & planè ſuperent. Ita *chalybs* in *ſpiritu ſalis* ſolutus *rubrum* colorem deſtruit, qui aliàs à *ſpiritu ſalis ſyrup. viol.* commixto induci ſolet: idem *chalybs* in *ſpiritu nitri* diſſolutus, non modò *rubedinem*, quam *ſyrupo ſpiritûs nitri* largitur, extinguit, ſed & *viriditatem* evocat. Pari modo *teſtæ oſtreorum aquæ fortis* aculeos ita habetant, ut quemadmodum docet experimentum, non *purpureus*, ſed *vireſcens* oriatur color. Eodem modo dignoſci poſſunt *alkalica*, ſi affundatur *ſublimat. corroſiv.* ſolutio: ex hâc enim cum *alkalicis* commixtâ colorem oriri *ſubflavum* docent experimenta *Tornefortii*[a].

IV. *Vim emmenagogorum attenuatricem* declarant *injectiones in vivo animali per ſyringa inſtitutæ*: ita ut ſi qui ſint fidei nimis religioſæ, quibus priorum experimentorum ratio minùs ſatisfecerit, eos hujuſce *autopſia* coarguat. Horum quidem experimentorum hiſtoriam non minutè deſcriptam, ſed quantum ad hoc argumentum ſufficiat, perſtrictam damus.

1. Igitur in venam canis *jugalarem* injectæ ſunt *panaceæ opii liq.* ℥2 ß. Intra quatuor

[a] *Pref. Hiſtoire des Plantes environs de Paris.*

horæ minuta animal mortuum eſt; artubus diu poſt mortem minimè rigeſcentibus. Apertis *venâ cavâ*, & *aortâ deſcendente* effluxit ſanguis tenuis admodum, & rutilus; pulmones ſanguine turgido rubeſcebant. In corde ſummus ſanguinis fluor. Cujus quidem *ventriculi* coagulo omni ita *immunes* erant, quaſi *aquâ calidâ* eſſent eluti.

2. Alteri itidem cani propinatæ ſunt *laudan. Lond.* in *aq. cinn.* ſolut. ℥6. Brevi tempore ingruebat tremor & ſpaſmus, deinde immanis oborta eſt ſalivatio. Poſt horæ quadrantem canis obiit. Aperto cadavere, in ventriculo & inteſtinis reperta eſt chyloſa materia, *laudano* intimè miſta & intincta. Arteriæ, uti & venæ omnes, inſigniter diſtentæ ſunt; ſanguis in univerſo corpore, ſuprà quàm credibile eſt, tenuis, & rarus.

3. In venam canis *jugularem* per *ſyringa* immiſi *ſp. vin.* ℥2. Cadavere poſt horæ ſemiquadrantem aperto, ſanguis in venis & arteriis omnibus in grumos fortiter concretus eſt; quæ tamen ſanguinis concretio in cordis ventriculis erat compactior. Hanc à *ſpiritu vini coagulandi* vim obſervat *Bohnius*; cujus ideò uſum *externum* ad hæmorrhagiam ſiſtendam haud infeliciter tentavit[a].

Ad eundem modum injectæ ſunt *tincturæ ſp. vin.* extractæ, *croci* nempe, *caſtorei*, *ſpec. diambræ*, *myrrh.* &c. à quibus quidem omnibus ſanguini inducta eſt concretio, pro *tincturæ* genio diverſa. Eadem quippe à *tincturis* hiſce

[a] *Act. Lipſ. Ann.* 1683. p. 154.

infuſis

infuſis exorta ſunt *phænomena*, quæ ſuprà, iiſdem ſanguine admixtis, recenſuimus.

4. Venæ canis *jugulari* leniter immiſſæ ſunt *ſpir. ſal. armon.* cum *calce vivâ pp.* circiter ℥6. Poſt horæ quadrantem, tremoribus per univerſum corpus ſpaſmodicis, tendinumque ſubſultibus correptus eſt. Apertâ primò venâ *crurali*, deinde *jugulari*, effluxit ſanguis liquidiſſimus, odore ſpiritûs urinoſi fœtus: bullis etiam aëris refertus. Durante injectione, cor frequenter admodum, & fortiter ſe contraxit. Injectâ iterum *ſpir. ſal. armon.* ℥ß, intra minuta aliquot mortuus eſt canis. Aperto thorace, pulmones rubicundi admodum, & quaſi inflammati: in arteriis veniſque omnibus, utì & corde, ſanguis admodum tenuis, & rarefactus. In ſolo *venæ cavæ deſcendentis* trunco, ab hepate uſque ad cor, repertus eſt ſpiſſus, & compactus; qualis, cùm extra vaſa miſſus pauliſper refrixerit. Quæ quidem craſſitudo ſine dubio inde provenit, quòd dum ſpiritus à *jugulari* in *auriculam* cordis *dextram* continuò protruſus ſit, ſanguis in *venâ cavâ deſcendente*, non potuerit in cor deduci; ibique adeò cohibitus, & ſtagnans craſſitiem iſtam contraxerit. Atque hoc ſemper ferè accidit, ſi inſtituatur per *jugularem* injectio.

5. In venam canis *jugularem* injecta eſt *corticis peruviani decoctio* fortis ad ℥1ß. Poſt horæ quadrantem canis validâ & crebrâ cordis pulſatione, deinde ſpaſmis frequentibus correptus eſt. Injectâ ulteriùs ℥ß, obiit te-

tanodes.

tanodes. Sectâ poſt mortem venâ *crurali* & *axillari*, exiit ſanguis rutilans & liqueſcens. Poſtero die, apertus eſt thorax; pulmones rubicundi admodum, & turgentes; ſanguis in *dextro* cordis *ventriculo* plurimùm accumulatus, & proinde compactus; in *ſiniſtro* tamen paucus, iſque ſatis fluidus. Pariter è *venâ portâ*, & *jugulari*, liquidus effluxit, & ultra naturalem ſtatum rarus.

6. Cani propinatæ ſunt hor. 9. Mat. *tinctur. chalybeat. Lower.* ℥2. Nulla ferè mutatio, niſi quòd tanquam ebrius titubaret. Hor. 12. dati ſunt morſuli ex butyro & *chalyb. cum ſulph. pp.* ℥1. qui etiam hor. 3. Pom. repetebantur. Hor. 6. Injecta eſt in jugularem *tinctura prædicta* ad ℥2. Mox expiratio fortis, cordis labor & pulſatio vehementiſſima; quæ ad horam ferè perſtitit. Aperto poſt mortem abdomine, diu duravit motus inteſtinorum periſtalticus. In ventriculo & inteſtinis omnibus reperta eſt maſſa *chalybeata*; quorum interna tunica colore ferrugineo tincta. Vaſa omnia ſanguinea, utì & lactea, multùm diſtenta. Sectâ venâ iliacâ, exiit qualis ex vivo animali, liquidus cruor: idem ex corde vulnerato cum impetu quodam proſiluit, intensè rarus & rubicundus. Hor. 12. In corde & canalibus appenſis multum ſanguinis adhuc floridi innatabat, minùs tamen, quàm in priore experimento, liqueſcentis.

7. A cane devorata eſt *ſublimat. corroſiv.* ʒ1. Intra horæ quadrantem, vomitus invaſit & ſpaſmus enormis; deinde poſt horam elapſam,

ſuper-

ſuperveniente catharſi, interiit canis. Aperto abdomine, viſcera omnia rubeſcentia admodum, multis etiam in locis inflammata: plurimum ſanguinis circa pancreas extra vaſa effuſi; ita ut glandulæ diſtinctæ, & quaſi diſjunctæ cernerentur. Canales ita diſtenti, ut oculis ſe exhiberent etiam ea, quæ per tunicas arteriarum & venarum reptant, vaſcula. Renes utì & lien, ſanguine liquido repleti. Thorace inſpecto, pulmones turgidi & rubicundi; in corde plurimum ſanguinis fluidi, & coagulo prorſus immunis, diffluebat. Ita etiam ex arteriis, & venis omnibus liquidiſſimus exiit ſanguis.

Hoc experimento facilè innoteſcit egregia illa vis, quam in attenuando ſanguine exerit *mercurius*. Reliqua quippe quæ *ſublimat. corroſiv.* conſtituunt corpora, viz. *ſal communis*, *vitriolum*, & *nitrum*, ſanguinem fortiter coagulant: quòd ſi iis admixtus *mercurius* ſanguinis non modò coagulum omne tollat, ſed raritatem etiam intendat, vehementiùs certè humores reſolvet, ſi ſine ſalibus iſtis acidis per ſe exhibeatur. Itaq; *calomelas*, quem major ingreditur *mercurii* proportio, ſanguinem adhuc intenſiùs attenuat. Idem de *mercurio* obſervat vir in *experimentali anatomiâ* fidus & diligens *Wepferus*[a]; utì etiam de *helleboro albo*, *hyoſcyamo*, *amygdalis amaris*, &c.

Ad hunc modum de *emmenagogis primariis* inſtituta ſunt experimenta: plura adjicere tum argumento eſſet minùs neceſſarium, tum lectori nimis moleſtum.

[a] *Cicut. Aquat.*

Ita

Ita compage ſanguinis ſive *rarefactâ* ſive *attenuatâ*, *momentum* ipſius intendunt *emmenagoga.* Dantur & nonnulla, quæ *proprio* etiam *momento* inſtructa, menſes provocant. Ex quibus præcipua ſunt *hydrargyrum* & *chalybs*. Cùm enim ea ſit *hydrargyri gravitas*, ut globulis ſanguineis pondere pluſquam *decies* præpolleat, eâdem ratione *hydrargyri momentum* eo, quod *ſanguis* obtinet, erit validius: unde ſanguis aſſumpto *hydrargyro* impetum fortiorem nactus, tum humores lentos per *obſtructa capillaria* faciliùs protrudet, tum vehementiùs in *uterina vaſa* impinget: in quibus quidem efficiendis verſatur omnis *emmenagogorum* virtus. Neque hoc *impetu* ſolùm pollet *hydrargyrum*, ſed partium tum *gravitate* tum *tenuitate* cohærentiam ſanguinis ita diffringit & ſegregat, ut humoribus plurimùm *attenuatis* major fiat ſpirituum ſecretio, & vis cordis fortior; unde & *velocitatis* ratione, adhibitis *mercurialibus*, increſcit ſanguinis *momentum*. Hæc ſatis confirmat *ſalivatio*; in quâ pulſus ita *frequens* & *validus* obſervatur, ut ad *febrilem* penè accedat. Etiam peractâ *ſalivatione*, ſanguinem *tenuem* admodum & *rarum* relinqui, teſtatur experientia. Itaque reſtrictis menſibus nunquam feliciùs ſuccurritur, quàm cùm *alterantibus* per vices interpoſita ſint purgantia *mercurialia*. Etiam continuum *æthiopis mineralis* uſum non modò tutum, ſed & efficacem ſemper comperi; qui cæteris ex *mercurio* præparatis ideo ſolùm poſtponi ſolet, quia ſit omnium facillimè parabilis. Ita

ſe perpetuò habet *hydrargyri* operatio ; quæ utcunque conſtans ſit, minimè tamen vetat, quin & aliis etiam viribus inſtrui poſſit *hydrargyrum:* quippe non modò *obſtructa vaſa* aperit, ſed & *acidorum aculeos* æquè conſtanter retundit.

Chalybs etiam vi *momenti* ſui vaſa potenter aperit ; quippe qui corpus valdè ponderoſum ſit, licèt *dimidiatam* tantùm *hydrargyri gravitatem* ſortitus ſit. Humores etiam *attenuat*, utì ex experimentis & effectibus conſtat, unde & alio nomine menſibus ciendis prodeſt. Ex iis præterea eſt *chalybs*, quæ ſpiritibus quaſi cognata eſſe diximus, in eoſque mutari facilia ; quod ſatis oſtendit *pulſus*, *chalybeatorum* uſu vehementer *increbreſcens*. Ita *triplici* modo ad menſes provocandos conducit *chalybs* ; ex quibus quidem operandi principiis deduci poſſunt omnia ea, quæ *chalybs* excitare ſolet, *phænomena*. Ex. gr. hinc facilè innoteſcit, quomodo, utì vulgò fertur, & vaſa obſtructa *aperiat*, & nimis laxa *aſtringat*: quæ quidem in agendo vires pleriſque non *contrariæ* modò, ſed & *inexplicabiles* videntur. Nemini quippe obſcurum eſſe arbitror *chalybem* tum *gravitatis* ſuæ *momento*, tum attenuandi vi, obſtructa vaſa poſſe *aperire*; hinc enim ſanguinis lenteſcentis, unde oritur *obſtructio*, cohærentiam tollit ; inde humores impetu quodam per *capillaria* propellit. Vaſis igitur obſtructione liberatis, eorum latera *aſtringi*, ſive contrahi neceſſe eſt. Fibræ enim quæ, dum ſanguis ſtagnaret, *relaxatæ* ſunt, nunc, remoto omni obſta-

obſtaculo vim ſuam naturalem exercent, h. e. *Elaſticitate* forti ſeſe *tono* ſuo reſtituunt, & ſtatum *contractilem* recuperant; unde & *aſtringi* perhibentur. Et *tonum* quidem roborat *chalybs*, non modò quia vaſa obſtructione expediat, ſed quia ſpiritus etiam, utì dictum eſt, uberiùs ſufficiat; à quibus pendet omnis fibrarum *contractio*.

Perluſtratis *emmenagogis*, ſub examen revocanda ſunt *aſtringentia*. Quorum virtus, cùm non modò in *fibris vellicandis* & contrahendis, ſed & in *humoribus coagulandis* incraſſandiſq; ſita ſit, ad hunc modum *menſes* immodicos *reſtringere* poſſe concipitur. Sanguinis quippe particulis condenſatis, & arctiùs inter ſe cohærentibus, imminuitur *velocitas*; non modò quia parcior fiat ſpirituum ſecretio, ſed quia ea ſit humorum reſiſtentia, ut difficiliùs à corde protrudi queant. *Velocitate* verò languente, ita deficit ſanguinis *momentum*, ut canales minùs jam diſtrahat, eorumq; viribus contrariis impar evadat. Ita vi ſanguinis debilitatâ, *tonum* ſuum recolligunt, & coaleſcunt vaſa. Quem tamen ſi minùs rite recuperent, paulumque adhuc dehiſcant, non ideo tamen perſiſtit *fluxus*. Globuli enim ſanguinei, cùm compactiores ſint, & mole admodum excreſcant, vaſorum rimis ita tandem adhæreſcunt, ut hiatum omnem quaſi cuneo quodam infarciant, & occludant. Has *aſtringentium* eſſe virtutes probabimus eodem ratiocinandi modo, quo in *emmenagogis* explicandis uſi ſumus. Loci igitur argumentorum proferentur quatuor, *remediorum*

mediorum ſcilicet, 1. *Effectus ſenſibiles*. 2. Cum *ſanguine adhuc tepente*, & 3. Cum *ſyrupo violarum commixtio*: 4. *Injectiones in vivo animali per ſyringa inſtitutæ*.

I. *Aſtringentium* operationem indicat *duplex* potiſſimùm *effectus ſenſibilis*; quorum alter *vellicandi*, alter etiam *coagulandi* vim declarat.

1. *Sapor ſubacidus*, *acerbus*, *auſterus*, *ſtypticus*; quorum unus ſaltem in *aſtringentibus* omnibus reperitur. Ita ſubacido ſapore pollent *plantago*, *anagallis*, *ſal marinum*, *ſpiritus nitri*, & *ſalis dulcis*; acerbo, *herbæ acetoſæ*, *acetum*, *ſal tartari fixus*, *tartarus vitriolatus*, *ſpiritus ſulphuris*, *nitri*, *ſalis*, & *vitrioli*: Auſtero & ſtyptico, *alumen*, *vitriolum*, *cortex granatorum*, *tormentilla*, *biſtorta*, *balauſtia*, *bolus armena* &c. Quòd ſi medicamenta hæc *linguam* pungant admodum & vellicent, quidni etiam & in canales delata fibras *ſtimulent*, & in ſtatum *contractilem* reducant? quam ſanè *contrahendi* vim, cùm *externè* adhibeantur *aſtringentia*, facilè agnoſcunt oculi.

2. *Pulſus depreſſus*; utì fit, ſi invaluerit uſus *aſtringentium*. *Pulsûs* verò *imminutio* indicat ſanguinem, qui antea ſpatium ſatis amplum intra arterias occupabat, nunc in anguſtius cogi, ſeu *concretione* quâdam inductâ arctiùs multò cohæreſcere; unde non modò parcior ſpirituum ſecretio, & proinde impetus cordis imbecillior, ſed minor canalium diſtenſio. Ita ſæpe in *ſcorbuto calido*, adhibitis *aſtringentibus*, *remiſſior* obſervatur *pulſus*.

Eodem

Eodem modo ſanguinem, *ſalivatione* peractâ nimis rareſcentem, incraſſant & quaſi compingunt, adeoque & *pulſum* deprimunt *aſtringentia.*

II. Humores *aſtringentibus coagulari*, & concreſcere, oſtendit ipſorum cum *ſanguine*, & *ſero* commixtio. Feb. 12. *Sanguini* igitur *canis arterioſo* admixta ſunt ſequentia;

1. *Spiritus nitri dulc.* Sanguis illico nigredinem contraxit, & in maſſam admodum ſpiſſam abiit. Feb. 13. Nigredo & craſſities major.

2. *Spir. ſalis dul.* Color admodum fuſcus. Compages craſſa quidem, ſed non æquè ac cum *ſpir. nitr. dulc.* concreſcens.

3. *Spir. nitr. bezoartic.* Citò & fortiter coagulabatur ſanguis. Maſſa inſtar ſanguinis putridi concreta. Feb. 13. Perpuſilla pars tenuis adhuc, ſed ſubfuſca.

4. *Oleum vitrioli.* Subiit ſtatim cum *fermentatione* concretio. Color ad nigredinem acceſſit. Feb. 13. Coagulum minùs fortè, quàm in cæteris. Serum quippe ſeparatum eſt.

5. *Spir. nitri.* Fermenteſcebat, & coagulatus eſt ſanguis. Colorem induit ſubfuſcum. Feb. 13. Supernatabat plurimum ſeri leviuſculè concreti.

6. *Aqua fortis.* Fermentatio & coagulatio ſatis valida. Color ſubfuſco affinis. Feb. 13. Maſſa nigra, ſpiſſa, & in grumos concreta. Seroſa tamen pars minùs, quàm cum *ſpiritu nitri*, craſſeſcens. Eadem ferè exhibuit *biſtortæ* ſuccus.

7. *Spir. ſalis.* Color multò magis, quàm cum *ſpir. ſalis dulcis*, nigreſcens. Maſſa ad *ſyrupi* craſſitiem acceſſit. Feb. 13. Eadem exhibuit.

8. *Spir. vitrioli philoſoph.* Orta eſt fermentatio. Coagulum erat coloris cinerei.

9. *Acetum deſtillatum.* Coagulum leviſſimum. Color, quàm in ſanguine puro, obſcurior. Feb. 13. Coagulum fortius, & ad nigredinem propiùs accedens.

10. *Tinctura antiphthiſica.* Maſſa ferè omnis in grumos concreta. Color ſatis obſcurus. Feb. 13. Eadem phænomena.

11. *Spir. vitriol.* Maſſa ſpiſſa admodum, & quoad colorem quaſi limoſa.

12. *Balſam. Gilead.* Sanguis inſpiſſatus valde, & quaſi in putridum converſus.

13. *Sal. chalyb.* Coagulabatur ſanguis, aliquâ tamen ex parte adhuc fluidus. Eadem omnino præbuit *ſal vitriol.*

14. *Sacchar. ſaturn.* Concretio mediocris; color tamen ſatis vividus.

15. *Sal prunell.* Maſſa aliquatenus grumeſcens.

16. *Succus alchimillæ.* Præcipitata eſt maſſa nigra, & grumeſcens; reliqua pars ſatis fluida.

Cum *ſero* etiam ſanguinis *humani* inſtituta ſunt *experimenta* ſequentia: cui admiſtum fuit,

1. *Decoctum corticis granatorum.* Serum aliquantò concretius. Eadem exhibuit *tormentillæ*, & *biſtortæ decoct.*

2. *Tinctura corallii.* Coagulabatur ſerum.

3. *Spir. ſalis.* Seri portiuncula concreta; reliquum tenue, & liqueſcens.

4. *Spir. nitri.* Coagulum forte. Seri tamen dimidia pars fluida permanſit. Idem præbuit *ſpir. nitri bezoartic.*

5. *Oleum vitrioli.* In fundo ſubſedit coagulum. Liquoris maxima pars haudquaquam concreta.

6. *Spir. nitri dulc.* Nulla mutatio, niſi quòd ſerum albeſceret.

7. *Spir. ſalis dulc.* Coagulabatur ſerum; aliquâ tamen ex parte adhuc liqueſcens.

8. *Tinctura antiphthiſica.* Serum turbidius factum, aliquatenus etiam concretum.

9. *Aqua fortis.* Coagulum albeſcens. Idem à *ſpir. vitrioli philoſoph.* admixto.

10. *Aqua ſtyptica.* Fortiſſimè concrevit ſerum.

11. *Tinct. terræ japonicæ.* Coagulum rubrum.

12. *Solutio ſalis in aq. com.* Maſſa concreta coloris albi. Idem exhibuit *nitri in aquâ ſolutio.*

Hiſce experimentis elucet ratio, quare *aſtrigentia*, qualia ſunt omnia ex *nitro* præcipuè & *ſale* elicita, *diureſin* promoveant, cùm enim ſanguinem ita *coagulent*, ut magnam interea *ſeri* partem intactam relinquant, fit ut, *coagulo* hoc globulis ſanguineis inducto, faciliùs ab iis ſecedat, perque *renes* tranſeat latex *ſeroſus*. Pariter ac *lacti* ſi ab *acidis* inferatur *coagulum*, partes *ſeroſæ*, quæ priùs cum *oleoſis* promiſcuè temperatæ ſunt, facto divortio diſcedunt, & ſeparantur.

III. *Aſtrin-*

III. *Aſtringentia* ſi *ſyrupo violarum* admixta ſint, ulteriùs ſuas *coagulandi* vires indicabunt. Utì enim ea, quæ *ſyrupo violarum* colorem *viridem* inducunt, in *alkalicorum* claſſem reponi debent; ita etiam quicquid *rubrum* communicat[a], *acidis* annumerandum eſt. Idem affuſis *acidis* emergit color, ſi loco *ſyr. violarum* adhibeatur *heliotropii* ſolutio, ſeu charta tincturâ *heliotropii cœruleâ* fucata, quemadmodum oſtendit D. *Tournefort*[b]. *Acidis* verò admixtis humores *concreſcere* ſatis oſtendunt ea, quæ jam inſtituimus, experimenta. *Aſtringentibus* igitur *ſyrupo violarum* commixtis, ad hunc modum exorti ſunt colores.

1. *Ol. vitrioli.* Color ruber, & rutilus.

2. *Spir. nitri.* Color adhuc ſplendidior.

3. *Spir. ſalis.* Rubedo adhuc rutilantior, & veluti ignea. Idem exhibuit *ſp. ſalis dulc.*

4. *Spir. nitri bezoart.* Color ruber, ſed non æquè ac in prioribus ſaturatus.

5. *Spir. nitri dulc.* Color purpureus. Idem præbuit *tartar. vitriolat.*

6. *Sp. vitrioli philoſoph.* Color, qualis in *caryophyllo ſylveſtri.* Idem exhibuit *hydrargyri in aq. fort. ſolutio.*

7. *Aq. fort.* Color primò pallido-purpureus & pellucens, deinde ruberrimus. A *tartaro* autem in *aquâ forti* ſoluto, emerſit colore legans, qualis in *ceraſis* conſpicitur.

8. *Tinctura antiphthiſica.* Color paulùm à cœruleo abhorrentior.

a *Boyle de color. p.* 3. 95. b *Pref. Hiſtorie des plantes environs de Paris.*

 9. *Æris*

9. *Æris in ſpiritu ſalis ſolut.* Color ruber, languidus tamen, & obſcurus.

10. *Æris in aquâ fort. ſolut.* Color flavus, ſed obſcurus.

11. *Plumbi in ol. vitrioli ſolut.* Rubedo languidior.

12. *Plumbi in aq. forti ſolut.* Rubedo ſatis rutila.

13. *Spir. vitriol.* Color coccineus. Eadem exhibuit *elix. vitriol. Mynſicth.*

Ita cæteris *aſtringentibus* admixtis, ſi modò aliqua fuerit in *ſyrupo* coloris mutatio, ea omnis ad *rubedinem* inclinavit. *Rubris* mixturis inſtillatæ guttulæ aliquot *olei tartar. per deliquium fermentationem* excitabant; quâ peractâ, color in *viridem* mutatus eſt: qui quidem tantò erat *viridior*, quantò ante *oleum tartari* admiſtum intenſior fuerat *rubedo*. Ita *oleo vitrioli* cum *ol. corn. cervi, lavendulæ, carui, caryophylli, nucis moſchatæ, roris marini* &c. admixto, color emicuit *rubicundus*, & ſanguineus: qui tamen affuſo *oleo tartari* aut *tartaro* in *acet.* ſolut. rubeſcere omnino deſiit, licèt interim ad *viriditatem* parum accedens.

IV. *Aſtringentibus* ſanguinem *coagulari* docent, quæ per *ſyringa* fiunt, experimenta.

1. In venam canis *jugularem* immiſſa eſt *ſpirit. vitriol.* ℥jß. Brevi tempore ingruebat dyſpnœa; deinde pulmonibus admodum laborantibus, canis obiit ſpaſmodicus. In venis ſanguis ſpiſſatus admodum & concretus, ita tamen inæqualiter, ut multum ſeri coagulo immune

immune videretur. Cordis ventriculos infarciebat maſſa grumeſcens, & quaſi polypoſa.

In pulmonibus ſtagnavit ſanguis ater, qui etiam lobis nonnullis extra vaſa effuſus adhæſit. Idem *vitrioli ſpiritus* cani, qui paulò antè *laudani liq.* ℥2 aſſumpſerat, infuſus ita humorum craſin immutavit, ut, qui modò ex incisâ venâ liquidiſſimus effluxerat, jam in grumos concretus eſſet ſanguis.

Eadem exhibuit *ſpir. nitri* & *ſalis*, niſi quòd grumi minùs inter ſe cohæſerint.

2. In venam canis minuſculi *jugularem* injeci *ſacchar. ſaturni* in *decocto cortic. granat.* ℥ß. ſoluti, ℈2. Extemplo ferè cor langueſcere cœpit, ita ut admotâ ad thoracem manu pulſatio illius vix percipi poſſet: reſpiratio gravis & anheloſa; deinde ſpaſmis ingruentibus, intra horæ minuta quinque ſucceſſit mors. Apertâ venâ *jugulari* & *iliacâ*, exiit ſanguis partim fluidus, partim grumeſcens tenaciterque concretus: ſupernatabat quaſi oleum quoddam, quod & *ſaccharum ſaturni* ſapore referebat. In aortâ ſanguis ita concrevit, ut penè fibroſus evaderet. Pulmones coagulato ſanguine repleti, nonnullis etiam in locis inflammati. In corde ſanguis univerſus ita concretus eſt, ut ventriculorum columnis quaſi adnaſci videretur.

3. In venam canis grandiuſculi *jugularem* injecta eſt, duplici vice, *ſanguinis dracon.* in *aquâ* tepidâ ſoluti ʒß. Cordis *ſyſtole*, & reſpiratio frequentior; deinde ſine ullo gravi ſymptomate, canis ſubitò concidebat mortuus.

Mox muſculi thoracis ita ſpaſmis correpti ſunt, ut tum ad viſum tum ad tactum ſe per vices conſtringere, & remittere deprehenderentur. Apertâ venâ versùs caput *jugulari*, exiit ſanguis ſpumoſus, & dimidiâ ferè parte in grumos ſeparatus. Sectâ *iliacâ*, totus in maſſam ſolidam concrevit, & portiunculæ illius admodum compactæ ſunt, quaſi cera fuiſſet injecta, venæ cavitati accuratè reſpondens, vaſcula tenuia, quæ renum tunicam externam percurrunt, oculis valde conſpicua. Pulmones concreto ſanguine intumeſcebant. Cor ſanguine ſupra modum diſtentum eſt: qui quidem in dextro ventriculo *gelatinæ* craſſitiem æquabat, in ſiniſtro firmiùs concrevit.

4. In *jugularem* canis injeci *aceti* ℥2. Cordis contractio paulò frequentior; quoad cætera, nulla in cane mutatio. Deinde iteratâ injectione ad uncias itidem duas, reſpiratio difficilis, & laborioſa: quæ tamen, ſectâ arteriâ *iliacâ* (unde exiit plurimum ſanguinis nonnihil grumoſi) ad conſuetam normam redacta eſt. Injectis tandem ulteriùs ℥2, expiravit animal. Apertâ venâ iliacâ, erupit ſanguis craſſiſſimus, & in maſſam denſatus: in venis cæteris, utì & arteriis, leviter concretus; in corde, præſertim in ſiniſtro ventriculo, aliquâ ex parte fortiter coagulatus.

5. Venæ canis *jugulari* immiſſa eſt *ſpir. ſalis dulc.* ℥ß. unde reſpiratio fortis & ſublimis, quæ tandem ita ſenſim defecit, ut nondum peractâ injectione canis moreretur. Muſculis abdominis tranſverſim ſectis, ſubſiluerunt fibræ.

bræ. In arteriis veniſque omnibus, ſanguis admodum concretus. Pulmones inflammati. Cor ſanguine oppletum, & quaſi tenſum. Ex ventriculo dextro extractæ ſunt ſanguinis ℥4. inſtar *gelatinæ* concreti. In ſiniſtro, ſanguis paucus, ſed fortiter coagulatus: ex aortâ prodiit quaſi polypoſus. Eadem prorſus exhibuit in altero cane *ol. terebinth.* ℥1. niſi quòd pulmones fuerint coloris atro-rubei, qualis in *jecore* frixo conſpicitur.

6. In *jugularem* canis injecta eſt *ſal. chalyb.* in *aquæ* ℥2 ſoluti, ℥ß. Poſt palpitationem cordis & dyſpnœam vehementiſſimam, obiit animal. Sectâ venâ iliacâ, ſanguis non concretus quidem, ſed nonnihil grumeſcens. Ita in corde & aortâ ſanguis coagulum quoddam contraxit, licèt, quàm in cæteris experimentis, imbecillius.

Ut verò clariùs adhuc eluceſcant, quas *emmenagogis* & *aſtringentibus* aſcripſimus, virtutes, *attenuandi* ſcilicet & *coagulandi*, non abs re erit experimenta depromere, unde ſatis conſtabit ea, modo à nobis expoſito, in ſe invicem reciprocè operari medicamenta. Igitur iis *mixturis*, quas ex *ſanguine* & *emmenagogis* confecimus *ſect.* 2, affuſa ſunt hujuſmodi *aſtringentia.*

1. *Mixturæ* (ex *ſanguine* & *ſp. ſalis armon.*) affuſus eſt *ſpiritus ſalis.* Maſſa omnis coagulata. Color, inſtar cœni, lutulentus.

2. *Mixtur.* (ex *ſang.* & *decoct. ſabin.*) *ſpir. nitri bezoartic.* Liquoris pars dimidia in maſſam duriuſculam concrevit; reliqua fluida

quidem permanſit: videbatur verò nihil aliud eſſe, niſi *ſpiritûs* affuſi quædam portio, quæ poſt coagulationem ſuperfuit.

3. *Mixtur.* (ex *ſang.* & *laudan. liq. Syd.*) *ol. vitrioli.* in maſſam admodum ſpiſſam evaſit; color fuſcus, & ſubobſcurus.

4. *Mixtur.* (ex *ſang.* & *panaceâ opii liq.*) *ſpir. ſalis.* Fortiter concrevit. Color atrorubeus.

5. *Mixtur.* (ex *ſang.* & *aq. rutæ*) *ſpir. ſalis dulc.* Liquor coagulatus, & in grumos concretus. Color pullus.

6. *Mixtur.* (ex *ſang.* & *ſp. ſal. armon. ſuccinat.*) *ſpir. ſalis.* Coorta eſt fermentatio. Liquor partim in grumos abiit, partim fluidus perſtitit.

7. *Mixtur.* (ex *ſang.* & *aq. abſinth.*) *ſpir. ſalis.* Statim in coagulum nigerrimum concrevit.

8. *Mixtur.* (ex *ſang.* & *ſp. corn. cerv.*) *ol. vitrioli.* Fermentatio, & concretio ſatis valida.

9. *Mixtur.* (ex *ſang.* & *marrhubii decoct.* *ſpir. ſalis.* Idem exhibuit, ac mixtura prior cum *ol. vitrioli.*

Ad eandem normam *mixturis*, quas ex *ſanguine* & *aſtringentibus* Sect. 2. compoſuimus, experimenti gratiâ, affuſa ſunt *emmenagoga.*

1. *Mixt.* (ex *ſang.* & *ſpir. nitri dulc.*) *panacéa opii liq.* Maſſa in fluorem denuo redacta eſt. Idem etiam effecit *panacêa.*

2. *Mixt.* (ex *ſang.* & *ſpir. nitri bezoart.*) affuſa.

3. *Mixt.* (ex *ſang.* & *oleo vitrioli*) *ſpir. ſal. armon.*

Armon. Fermenteſcebat. Maſſa multò tenuior, quanquam de nigredine nihil amiſerit.

4. *Mixt.* (ex *ſang.* & *aquâ forti*) *aquæ rutæ.* Tota liqueſcebat.

5. *Mixt.* (ex *ſang.* & *ſpir. ſalis*) *panacêa opii.* Craſſities penitus ſublata eſt, & color floridus evaſit.

6. *Mixt.* (ex *ſang.* & *ſpir. vitrioli philoſoph.*) *ſpir. ſalis armoniaci.* Compages admodum fluida. Color atro-rubeus.

7. *Mixt.* (*mixt.* ex *ſang.* & *aceto deſtillato*) *ſp. ſalis armon.* Texturæ raritas, & coloris vigor, qualis in ſanguine naturali. Eadem quoque præbuit *ſpir. ſalis armoniaci.*

8. *Mixt.* (ex *ſang.* & *tinctura antiphthiſic.*) admixtus.

Satis jam perſpicuum eſſe arbitror, ſanguinis *cohærentiam* ab *emmenagogis*, & *aſtringentibus* variè mutari; ab his ſcilicet *tenaciorem*, ab illis *rariorem* fieri. In quâ quidem *cohærentiæ* mutatione conſiſtit unicè, quantum ego concipio, omnis illa *alterantium* virtus; licèt gradibus ad ſenſum minimè expoſitis fiat iſte in compages varias humorum tranſitus. *Cohærentiæ fluiditatiſque* cauſas exponere, utì eſſet opus prolixum admodum & laborioſum, ita etiam meo inſtituto ſatis alienum: ea quippe provincia ad *philoſophos* potiùs pertinet; *medico* ſatis eſt *proximas* cauſas poſſe animo concipere & complecti, *ultimas* rimari minimè neceſſarium.

ITA

ITA tandem abſoluta eſt hæc de *Menſium* naturâ, remediiſq; diſquiſitio; in quâ ſanè id mihi parum arrogo, non poſſe ſubtiliùs perveſtigari *Menſes*, aliis interim principiis eſſe minimè explicandos confiſus. Quantum meus poterat philoſophiæ modulus, *Theoriam* veram atque perſpicuam tradere ſum aggreſſus: cujus quidem fabrica ſi anguſtior ſit, iſti tamen, quæ mihi ſuppeteret, materiæ reſpondet. Eos, qui eruditione *Mechanicâ* pleniùs imbuti ſunt, in quâ me ne quidem ſatis mediocriter eſſe verſatum fateor, multa his poſſe aſtruere facilè ſentio, non modò ad ornamentum operis, ſed etiam firmitatem.

Erunt tamen fortaſſe quamplurimi, qui quòd cauſas morborum inveſtigare, ſive non conſuêſſent, ſive non vellent, ſive non poſſent, omnem rerum

rerum medicarum *Theoriam* in *Praxi* prorſus inutilem exiſtimabunt; nonnulli etiam periculoſam arguent.

Fieri quidem poteſt, quod & nonnunquam eveniſſe non diffiteor, ut iis demum *Praxis* haud ita feliciter ceſſerit, qui *Theoriam* multâ cum laude excoluerunt; dum in hanc totis viribus intenti, illam fortè neglexerint: ita enim alterius altera opem poſcit, ut nemo de Medicinâ egregiè mereri queat, qui utramque non conjunxerit. Quid verò abſurdius eſſe poteſt, quàm ut, quò meliùs morbum intellexerit medicus, eò infelicior fore cenſeatur in adhibendâ medicinâ? ut, qui in malæ valetudinis origine ita acutùm cernit, ad remedia rite applicanda ineptior videatur? Quaſi impedimento eſſet uberior rerum cognitio; aut ille demum feliciſſimam medendi methodum inſtituat, qui, quare hæc potiùs quàm illa inſtitui debeat, omnino neſcit. Sanè ſiquis ad morbos tollendos præ cæteris inſtructior ſit, is huic operi pleniùs ſatisfaciet, qui eorum

rum fontes optimè nôrit, qui variam humorum, unde profluunt, indolem perſpexerit; qui denique normam illam, quâ ſanguinis craſin aut conſervat aut vitiat natura, penitus inveſtigârit. In eo enim præcipuè ſpectatur medici ſagacitas, ut de *morbi* ingenio acutè judicet; *curationis* formulas deſcribere, cujuſvis ferè eſt in medicinâ operarii.

At morbis, inquiunt, feliciter etiam medentur, qui nullâ *Theoriâ* imbuti ſunt, qui nec corporis fabricam, nec modum, quo intra corpus operantur remedia, intelligunt. Sed ſiquis horum inſpectâ *Praxi* animadvertat, quàm pleraque importunè adhibentur, quàm multa, eaque inter ſe plurimùm diverſa, ad nauſeam uſque porriguntur remedia, agnoſcet multum iis gratiæ habere Pharmacopolas, parum interim debere ægrotos. Cùm enim nec morbi rationem, nec certam aliquam medendi methodum ſatis exploratam habeant, omnem ferè *materiam medicam* percurrunt, haud

haud ignari ſcilicet pluribus eſſe aggrediendum viis, ne una fortè minùs ſuccedat. Qui verò ita in *Staticis* atque *Anatomiâ* verſatus eſt, ut humani corporis penetralia intimè pernôrit, fluidi circulantis naturam & vires explorârit, diſpiciet facilè quæ vera ſit morbi indicatio, & qualis potiſſimùm adhiberi debeat medendi ratio: nullum huic dubium injicit varia illa pharmacorum ſupellex, quò minùs certa quædam ad rem ſuam aptiſſima deligat; & ordinem, quem in iis præcipiendis ſecuturus ſit, ſecum multò antè conſtituat.

Ii quidem, qui in *Praxi* diu elaborârunt, experientiâ ita ſunt inſtructi, ut morbis ſatis feliciter occurrant, quanquam *Rationalis Pharmaceutices* penitus ignari: neque id ſanè mirum, cùm iidem quaſi in orbem ſæpius recurrant morbi. Quòd ſi novus aliquis morbus, nec à *Practico* antea viſus exurgat, multùm hærebit vir experiens, & commentarios veteres fruſtra diu verſabit, unde nihil lucis mutuari

tuari

tuari queat, quod ad recens hoc ſymptoma illuſtrandum traducat. Contrà qui morborum cauſas naturæque vim penitus inſpexit, ſiquid inſolitum acciderit, id non tanquam aliquid monſtri ſuſpiciet; ſed ideâ illâ, quam de morbis in animo jam antè formatam & deſcriptam tenet, ad hanc rem accomodatâ, faciliùs intelliget, quænam ſit iſtius mali origo, quænam adhiberi debeat curatio.

Etenim qui *Theoriæ* medicæ omnino rudis eſt, non tam ipſos morbos, quàm morborum *vocabula* diſtinguit; qui certè error, utì in medicis non rarò deprehenditur, ita medicinæ plurimùm nocet. In *Febre* v. gr. eadem ſæpe reperiuntur ſymptomata, cùm morbi cauſa ſit multiplex, & diſſimillimus humorum ſtatus: alia enim ex *redundantiâ*, alia ex *rareſcentiâ*, alia ex *lentore* ſanguinis oritur *Febris*; ita ut medendi methodum poſtulet pro cauſarum varietate diverſam. Accerſitus verò iſte quaſi *nominalis* medicus, ſi morbum hunc

Febrem

Febrem dici debere judicat, eandem curationis normam perſequitur, quæcunque ſit in ſymptomatum causâ diverſitas: quam quidem qui inſiſtit viam, ſi medetur, felix certè erit, ſed in arte ſuâ haud nimiùm peritus. *Rationalis* verò medicus, non tam *appellationem* morbi, quàm *naturam* explorat; in hoc præcipuè laborat, ut ſtatum ſanguinis accuratè perſpiciat; unde etiam non vana remediorum quærit indicia.

Aliud etiam eſt in quo deficit *Theoriæ* expers *Practicus*, viz. *remediorum applicatio*. Quia enim nec quo morbi oriuntur, nec quo in ſanguinem agunt pharmaca, modum intelligit, morbis ea ſolùm adhibet remedia, quæ longâ experientiâ prodeſſe compererit. Cùm verò id potiùs in medicinâ deſideretur, ut præſtantiſſima quæque remedia aliis etiam morbis, ac vulgò ſolent, applicentur, quàm ut exquirantur nova; defectum hunc ſolus tollet *Rationalis* medicus, qui tum morbi, tum medicamenti vires

adeò callet, ut utriuſque ad ſe invicem habitudinem clarè perſpiciat : ita novo quodam artificio ad multos alios morbos ea extendet remedia, quæ uni fortè aut alteri quaſi *Specifica* ſatis pro arbitrio dicavit uſus.

Contra *Theoriam* acriter contendent nonnulli, dicetque eam in morbis explicandis parum proficere, quia ad omnes accommodari minimè queat. Sed hoc certè eſt imperitè diſputantis argumentum, quaſi quòd non in omnibus morbis, ideo in nullis obtinere poſſit *Theoria*. Aliquid eſt eam tenus prodiiſſe ; in nonnullis ſanè illuſtrandis ita feliciter proceſſit, ut ulteriùs facilè progredi poſſe videatur, ſi ingenio par fuerit medicorum induſtria. Fatemur quidem hanc, qualem volumus, *Theoriam* in medicinâ parum prodeſſe, niſi frequens etiam accedat *Praxis* ; quæ tamen ſi hâc duce dirigatur, erroribus, quos aliàs fruſtra cavet, minùs erit obnoxia.

Hæc quidem omnia & nôrunt, & fecerunt *veteres* ; neque aliis æquè

 prin-

principiis morborum & medendi rationem illuſtrare poſſe arbitratur, *Practicorum* certè feliciſſimus, *Hippocrates*: igitur *Theſſalo* ſuo, medicinæ ſtudioſo, id præcipuè commendat, *ut figurarum proprietates, & numerorum ſcientiam cognoſceret; & diſciplinæ iſti, quæ illas edocet, & magnitudines quaſcunque metitur, multum ſtudii adhiberet*[a]. Eos nempe fontes unicè agnoſcit, unde vera fluere queat rerum medicarum cognitio. Atque hæc quidem *elementa*, ad quæ perdiſcenda ita vehementer hortatur filium, ipſi penitus perſpecta fuiſſe credibile eſt. Audiit enim, utì accepimus, & ſectatus eſt *Democritum*, qui temporibus illis eam docuit *philoſophiam*, quæ hodie dicitur *mechanica*; quæque ita parum recens eſt, quod vulgò fertur, ut ſit omnium longè vetuſtiſſima. Hâc adeò inſtitutus diſciplinâ *Hippocrates*, naturam & obſervavit, & intellexit acutiſſimè: & quia naturæ ſunt maximè conſentaneæ, ideo præſtantiſſimæ e-

[a] *Epiſt. ad Theſſal.*

tiam habentur, quas de morbis conſcripſit, hiſtoriæ. Itaque non leve præſidium operi huic acceſſiſſe exiſtimo, quòd ubique ferè ſententiæ meæ vindicem & patronum adduxerim, *Hippocratem.*

INDEX RERUM.

A

Acria menſes cient 178
Æthiops minerale menſes ciet 172
Affectus animi quomodo cient menſes 61
Alterantia quomodo operantur 185
Alkalica attenuant ſanguinem 165
Cum ſyrupo viol. mixta colorem viridem excitant ib.
Cum ſublimat. corroſiv. ſubflavum 167
Alvus dura à ſuppreſſis menſibus 79
Amara menſes cient 158
Anni tempeſtates periodicæ 39
Non conſtantes ib.
Anxietas præcordiorum à ſuppreſſis menſibus 81
Analeptica poſt menſes nimios adhibenda 137
Aniculæ ſicciores 51
Aortæ truncus deſcendens major in fœminis 20
Appetitus quare menſtruis inſtantibus dejicitur 49
Apoplexia à ſuppreſſis menſibus 88
Quot modis efficitur. ib.
Apoplexiæ cauſa ib.
Aquæ Aſtropenſes in ſuppreſſis menſibus utiles 120
Aquæ potatio perſpirationem impedit 17
Articulorum dolor à ſuppreſſis menſibus quomodo oriatur 75
Aromatica menſes cient 158
Argumenta contra plethoram 30, &c.
Aſthma à ſuppreſſis menſibus 82
Aſtringentia menſes imminuunt 65
In fluxu nimio adhibenda 136
Aſtringentium externorum operatio ib.
internorum operatio 138
Aſtringentia cum ſyrupo viol. mixta colorem rubrum excitant 179
Cum emmenagogis mixta 183

 Aſtrin-

Aſtringentium effectus ſenſibiles 175
Cum ſanguine commixtio 176
Itidem cum ſero 177
Cum ſyrupo violarum commixtio 179
Injectiones 180
Aſtringentia interna an ſtimulo agant 138
Sanguinem coagulant 175
Quomodo menſes ſiſtunt 174
Pulſum deprimunt 175
Quomodo urinam moveant 178
Athletarum habitus periculoſus 69
Attenuantia quomodo menſes cient 155, 156
Quando adhibenda 157
Atrophia à menſibus nimiis 134, 145
Quot modis fiat ib.

B

Balnea menſes retardant 64
Balnea ad ſuppreſſos menſes 96
Balſamica in menſibus nimiis adhibenda 139
Quo tempore ib.
Quomodo operantur ib.
Barba à ſuppreſſis menſibus 94
Bibaces hydropi obnoxii 78
Et apoplexiæ 89
Bilioſis maturiùs fluunt menſes 2
Et quare 42
Bilioſum temperamentum quale ib.
Bruta cur menſibus immunia 14, 27
Quomodo utero gerunt, cum non habeant menſes 35
Prægnantia voraciora ib.

C

Cachexia à menſibus nimiis 60, 181
Calida menſes cient 158, 159
Calor quid 47, 130
Chalybs aliquando obſtructiones auget 151
Pulſum excitat 156, 158
Spiritus inſtaurat 173
Triplici modo menſes ciet ib.
Quomodo ſit deobſtruens & aſtringens 174
Sanguinem attenuat 168
Camphoræ externè adhibitæ vis 122
Cantatrices menſibus immunes 19
Caput quare afficitur ſuppreſſis menſibus 86
Cardiaca pulſum excitant 158 menſes cient ib.
Cardiaca quomodo operantur 157
Cephalalgia à ſuppreſſis menſibus 85
A Suturis nimis arctis 86
Cephalalgia, inſtantibus menſibus 2, & quare 48
In virginibus frequentior ib.
Non à ſympathiâ 86
Chyli cruditas à plethorâ 48
A Lentore 18
Cachexiam parit 132
Coitus quomodo ciet menſes 60
Suppreſſionis menſtruæ remedium ib.
Colica à ſuppreſſis menſibus 80
Colorum experimenta 165, 179

Con-

Convulſio à repletione 91
Quid ib.
Ab inanitione 130
Cauteria quomodo cient menſes 107
Convulſio à menſibus nimiis periculoſa 131
Corpus quando idem manet 12
Cortex peruvianus potenter attenuat 156, 158
Cucurbita ad crura in ſuppreſſis menſibus 106
Cucurbita ad mammas in menſibus nimiis 137
Curvitas canalium quid efficiat 23, 24, 25
Chloroſis à ſuppreſſis menſibus 49
Crurum laſſitudo quare à plethorâ. 49. in gravidis ib.

D

Deſidia perſpirationem imminuit 17
Delirium quid 89
Diaphoretica in menſibus nimiis vix adhibenda 138
Menſes cient 159
Sanguinem attenuant. 148
Quomodo lentorem augeant 150
Diaphoreſis non eſt actio medicamenti primaria 148
Ideo neque certa ib.
A poris pendet 149
Dyſpnœa in ſuppreſſis menſibus 81
A veſiculis bronchialibus ib.
A muſculis thoracis 82
Ab hypochondriis inflatis ib.
Diſtenſio vaſorum in plethorâ 70
Dolor quare inſtantibus menſtruis ad coxas percipitur 48
Dolor capitis à ſuppreſſis menſibus, & quare 15
Pulſans 85. Gravedinoſus ib.
Quare ad ſinciput & occiput 85.

E

Emetica quando in ſuppreſſis menſibus adhibenda 109
In fluxu nimio vitanda 137
Emmenagoga plethoram excitant 140
Eodem modo agunt, licèt menſes non cient. 149
Sanguinem attenuant 155
Quomodo menſes cient 156
Nonnulla ſanguinem rarefaciunt ib.
Emmenagoga pulſum excitant 158
Pleraque alkalica 165
Cum aſtringentibus mixta 183
Emmenagogorum effectus ſenſibiles 157, 158, 159
Cum ſanguine commixtio 159, 160
Cum ſero commixtio 162
Cum ſyrupo violarum commixtio 165
Injectiones 167
Emplaſtrum reſolvens 121
Evacuatio inhibita quomodo menſes provocat 61
Nimia quomodo retardet 64
Evacuatio additione minor, in plethorâ 12, 13
Evacuationis additioniſq; eadem proportio in brutis 14

In fœminis impar 13, 14
Evacuationes ſenſibiles in ſenectute augentur 53
Evacuationibus ſubitis & ingentibus quomodo imminuuntur vires 129
Experimenta cum ſanguine 176
Cum ſero 177
Cum ſyrupo viol. 179
Per injectiones 180
Per mixturas 113
Externa remedia in utroque ſuppreſſionis genere adhibenda 96, 97
In utroque fluxús nimii genere 139
Extremorum frigus à fluxu nimio 130
Quot modis ib.

F

Febris quomodo ciet menſes 59
Febris intermittentis periodus explicatur 40
Paroxyſmus varius 41
Febres pleræque à plethorâ 62
Febricula à menſibus inſtantibus 48
A ſuppreſſis 75
Fermentum non eſt menſium cauſa 9, 10, 42
Fermenta circulationi repugnant 9
Fermenta nulla in viſceribus ib.
Neque in ſanguine ib.
Frigus quomodo menſes retardat 63
Frictiones ad ſuppreſſos menſes quare adhibentur 106
Fibrarum durities plethoræ cauſa 51
Fomenta ad ſuppreſſos menſes 96
Purgationi præmittenda 97
Fœtus materno ſanguine nutritur 5, 7
Non per os ſolum 5
Fœtûs recentis pondus 7
Fœtus an menſtruo ſanguine alatur
Imbecillis, ſi gravidæ fluant menſes 54
Fluidorum preſſio qualis 21
Fluor albus à ſuppreſſis menſibus 90
Ex glandulis uteri ib.
Quando ſymptomaticus ib.
Menſibus erumpentibus ceſſat ib.
A menſibus nimiis 134
Fluxus menſtruus quibus diu durat 2, 136
Et quare 44
Quibus citius terminatur 3
Fluxus menſium nimius quot modis efficitur 127
Non ita familiaris ac ſuppreſſio ib.
Periculoſior tamen ib.
Et quare 128
In puerperium expertis frequentior 135
Fluxûs nimii ſymptomata. 128
Cauſa ib.
Fluxus nimius vel à vaſorum vel à ſanguinis vitio 138
Quando à vaſis ib.
à ſanguine ib.
A virium imbecillitate judicandus 135
In quibus ſiſtendus 135, 136
Fluxûs nimii hiſtoriæ 140

G

Galeni de cauſis menſium ſententia 4, 7, 11
Glandulæ à ſuppreſſis menſibus oppletæ. 80 à frigore ib.
Gravidis deficiunt menſes 3
Et quare 54
Gravidæ à coitu abortiunt 60
Graviditatis ſymptomata quomodo à ſuppreſſorum menſium ſymptomatis dignoſcenda 125, 126
Gravitas corporis à deſidiâ 18
A ſuppreſſis menſibus 80
Gravitas pectoris à ſuppreſſis menſibus 81
Gibboſi dyſpnœæ obnoxii 82
Globus ad fauces à ſuppreſſis menſibus 22
Quare ib.
Glutinantia in menſibus nimiis adhibenda 139
Guloſis diu fluunt menſes 3
& quare 44
Guloſi hydropi obnoxii 78

H

Hæmorrhagia à ſuppreſſis 92
Præcipuè in virginibus 93
Hæmoptoe à ſuppreſſis menſibus 88
Hæmorrhoides inciſæ calleſcunt 52
Solvunt inſaniam 90
Hectica à menſibus nimiis. 132
Quot modis efficitur 133
A dilatatis canalibus ib.
A ſanguine imminuto ib.
Quando gravior 134
Hydrops imminuit menſes 65
A ſuppreſſis menſibus 77
Ab aliis evacuationibus inhibitis 78
A menſibus nimiis 132
Hyſterica paſſio ciet menſes.
Spaſmi ſpecies 90
A ſuppreſſis menſibus ib.
A fontanellis occluſis 92
In viris 51, 92
A menſibus nimiis 130, 131
Humida corpora minus perſpirant 17
Humidæ, ſuppreſſis menſibus, citiùs intumeſcunt 77
Humidis menſes copioſiùs fluunt 44, 136
Humorum craſis ignota eſt cauſa cur accuſentur medicamenta 154
Humorum temperies à medico perſpicienda 155

I

Ictus major in curvis canalibus 23, 24, 25
Fortior preſſione 25
Ictûs magnitudo quomodo æſtimanda ib.
Inſania quid 89
A ſuppreſſis menſibus ib.
Evacuantibus curatur 89 & 90
Iſchuria quomodo à veſicâ nimis diſtentâ 32

L

Lac ab aquis frigidis vitiatur 65
A ſuppreſſis menſibus 94
Lactantibus menſes deficiunt 3
Et quare 54
Macilentis fluunt 32
Lacteorum oſcula quid ad catharſin faciant 112

Lactis uſus imminuit menſes 54, 65
Languor quare menſtruis inſtantibus mulieres invadat 49
Laſſitudo crurum unde ib.
Lentor à frigore 63
Menſes ſupprimit 34
A plethorâ 70
A motu cordis imminuto 71
Qualem pulſum efficiat 72
Plethoræ cauſa 73
A chylo craſſo 79, 132
Palpitationem efficit 85
A velocitate imminutâ 132
Aliquando à diaphoreticis 150
Lentor ſupprimit menſes 34
Febris intermittentis cauſa 40
Lindani doctrina de venæ ſectione examinata 103
Lumborum dolor quomodo à plethorâ 48
Luna non eſt menſium cauſa 8, 42

M

Macilenti plus ſanguinis habent 31
Ideo V. S. meliùs ferunt 32
Macilentis copioſiùs fluunt Menſes 44
Mammarum tumor, inſtante fluxu 50
Materia medica poſt menſes nimios qualis 139
Materiæ quantitas ex pondere dignoſcitur 12
Medendi methodus in ſuppreſſione menſtruâ 95
Intentio ib.
Duplex 96
Qualis cùm à vaſis oriatur ſuppreſſio ib.
Qualis cùm à ſanguine 97
In fluxu menſium nimio 135
Qualis cùm à vaſis oriatur fluxus 136
Qualis cùm à ſanguine 137
Melancholicorum pulſus rarus 63
Menſes quando incipiunt, quando deſinunt 1
Et quare 51, 52
In quibus maturiùs fluunt 2
Menſium quantitas 13
Pro ratione ætatis diverſa & quare 46, 50
Qualitas 1
Periodi 2
Menſium cauſa finalis 47
Fœtûs nutritio 5, 7
Menſium cauſa efficiens 7
Plethora 11, 36
Menſes quâ vi evacuantur 22
Quare per uterum 23, 24, 25, 26, 27
Et ab utero & à vaginâ fluunt 21
Ex capillaribus vaſis 29
In puellis perquam modici 50, 52
Menſium ſuppreſſio non à plethorâ 33
A lentore 34
Per aliena loca eruptio 55
Menſes ad conceptum non neceſſarii 4, 35
Ad concipiendum aptiores facit 45
Poſt morbum chronicum ſuppreſſi 3, 45
A quibus maturiùs cientur 58
A quibus retardantur 62

Menſes critici 59
Quot modis imminuti 66
Quomodo à ſaphænæ ſectione inhibiti 104, 105
Pallidi 115
Mercurius lentorem tollit 108
Purgantibus admiſcenda ib.
Attenuat ſanguinem 172
Acida retundit 173
Quomodo menſes ciet 172
Mercurii gravitas ib.
Mœſtitia quomodo menſes retardat 63
Momentum ſanguinis quomodo augetur 21
Augetur in plethorâ 22
Quando à venæ ſectione augetur 96, 101
Motus violentus quomodo ciet menſes 60
Motus inteſtinus in ſanguine non datur 9
Motûs imminutio in vaſis uterinis 23
Motus rerum externarum quomodo percipitur 87
Mulieres concipiunt, etiam ſine menſibus 4
Mulieres viris imbecilliores 15
Humidiores 16
Habent plus ſanguinis quàm viri 17
Mulierum textura mollior 15
Mulieres ſanæ in eodem ſtatu permanent 13
Mulieres citiùs adoleſcunt quam viri 17
Menſtruis ceſſantibus pingueſcunt 53

N

Narium Hæmorrhagia à vino 34
A ſuppreſſis menſibus 114
A terrore reſtincta 64
In pueris pubeſcentibus 51
Nutritio quid 134

O

Obeſi minùs ſanguinei 31, 44
Obeſis menſes parciùs fluunt 44
Citiùs ceſſant 45
Obeſæ plerumque ſteriles ib.
Obeſis menſes ſupprimuntur ſine noxâ ib.
Objecta quomodo moveri videantur, immoto oculo 87
Occipitis dolor à ſuppreſſis menſibus 86
Et tumor 87
Odorata menſes cient 158
Opiata remittunt appetitum 49
Vires inſtaurant 114
Quomodo adhibenda ib.
Opium animum exhilarat 152
Vires inſtaurat ib.
Calculum & fœtum expellit ib.
Dolorem quomodo tollit ib.
Febrem intermittentem ſolvit ib.
Singultum, vomitum, & hypercatharſin ſiſtit ib.
Profluvia ſiſtit 153
Tuſſim ſedat ib.
Pruritum ciet ib.
Menſes & lochia provocat ib. 159
Dyſpnœam, & ſtuporem infert ib.
Somnum conciliat 153
Pupillam dilatat 154
Iſchuriam inducit, & paralyſin ib.

Opii externè adhibiti vis 122
Opium quomodo ſanguinem incraſſare dicatur 158
Sanguinem attenuat 151, 152, 158
Sudorem movet ib. 153, 159
Opii operatio primaria 152
Effectus 152, 153, 154
Quomodo omnes ab attenuatrice vi oriantur ib.
Otioſa vita quid faciat 17, 44, 50

P

Placenta in utero per biennium retenta 142
Quomodo excluſa ib.
Partus menſes retardat 64
Pallor à lentore 79, 130
A fluxu nimio 139
A defectu ſanguinis ib.
Palpitatio cordis quomodo fit 84
A ſuppreſſis menſibus ib.
In quibus morbis frequentior 85
Periodi ab authoribus parum explicatæ 37
Et quare 42
Quomodo à Plethorâ pendent 37, 38, 42
Quare ad definitum tempus redeunt 39, 41
Aliarum rerum explicantur 40, 41
Quare variæ in diverſis fœminis 43
Diſcrepant pro ratione ætatis 46
Victûs 44, 46
Temperamenti 43
Soli ib.
Periodus menſium bimeſtris 118
Perſpiratio in fœminis quare minor 15, 16, 17
Differt à ſudore 18
Exercitio promovetur 17
A ſudore minuitur 18
Plethora in fœminis demonſtratur 13, 14
Quomodo accumulatur 12, 13
Non accumulatur in brutis 14
Quomodo accumuletur 37, 38
Plethoræ cauſæ tres 15, 16, 17
Origo 51
Plethora quomodo menſes moveat 22, &c.
Contra Charletonum defenditur 30
Non poteſt menſes ſupprimere 32, 33, 105
Regit periodos 44
In provectioribus deficit 51
Excitatur iis omnibus, quæ menſes cient 62
Plethora ad vaſa à rarefactione 62
Plethoræ effectus 68
Periculum 69
Plethora lentoris cauſa 70
Qualem pulſum efficiat 69
Plethora ad vires à ſuppreſſis menſibus 80
Podagra à ſuppreſſis menſibus 76
Potatio ciet menſes 60
Prægnantibus deficiunt menſes 3
Phthiſis à ſuppreſſis menſibus 83
Pudendi ſitus in fœminis 20
Quid ad menſes faciat 26
Pulſus plenus & imbecillis venæ ſectionem indicat 100
Poſt purgationem fortior 108

In

In ſalivatione vehemens 172
Pulſus roboris index 15
In fœminis imbecillior 13
Qualis in plethorâ 69
Quomodo creber ib.
validus ib.
plenus ib.
Qualis à lentore 72
Quomodo imbecillis ib.
Rarus ib.
Inæqualis à chylo craſſo ib.
A craſi ſanguinis 73
Intermittens à ſuppreſſis menſibus 85
Quando excitatus à venæ ſectione 99, 101
Pulſatio arteriarum à ſuppreſſis menſibus 74
Quando deſinit ib.
Purgantium vires non ex dejectionibus judicandæ 111
Purgantia aliquando alvum non ſubducunt ib. & quare ib.
Purgantium varia efficacia unde 112
Mitiora tantùm in menſibus nimiis adhibenda 38
Purgantia quomodo cient menſes 107
Purgantium duo genera ib. vel primas vias, vel ſanguinem afficiunt 107, 108
Purgantia qualia adhibenda in ſuppreſſis menſibus 108
Purgantium virtus à ſalibus 108
Purgantia attenuant ſanguinem ib.
Rareſcentia humorum unde 157
Menſes ciet ib.
Poteſt eſſe ſine attenuatione ib.
Rarefacientia quando adhibenda 157, 165
Remediorum vires 147
Remedia utero non ſpecifica 148
In ſanguinem agunt ib.
Remediorum operatio ſenſibilis non certa 148, 149
Primaria eſt certa & uniformis 149, 150
Varius effectus unde 150
Remediis incertitudo falsò exprobratur 149, 154
Remediis effectus aliquando varius 150
Aliquando contrarius 150
Quare 151
Revellentia in menſibus nimiis adhibenda 137
Et qualia 138
Robur quid 15
Quomodo æſtimandum 128
In ratione ſanguinis triplicatâ 129
Ruſticis parciùs fluunt menſes 144

S

Salivatio attenuat ſanguinem 172
Salivatio menſes imminuit 64
Saltatrices menſibus immunes 19
Sanguinis ex digitis profluvium 50
Sanguis pallidus 118
Sanguinis periodica evacuatio in viris 57
A plethorâ ib.
Sanguinis motus inteſtinus non datur 10
Sanguis menſtruus non impurus 2, 4
Sanitas quid 131
Saphæna in ſuppreſſis menſibus

bus ſecanda 102
Quando ib.
Quarto 102, 103, 104
Sapor acris quid indicet 158
Acidus quid 157
Secretiones in ratione velocitatis & orificii 16
Quomodo à velocitate pendet 131
Sincipitis dolor à ſuppreſſis menſibus 85
Symptomata inſtante fluxu menſium 2
A plethorâ deducuntur 47
Menſium ſuppreſſorum 67
Quænam à plethorâ 68
Quænam à lentore 72
Varia in diverſis menſibus 94
Fluxus nimii 128
Syncope a ſuppreſſis menſibus 85
Quot modis fit 85
A fluxu nimio 129
Solidæ partes exhauſtæ difficulter reſarciuntur 128
Sphincter veſicæ iſchuriam adjuvat 33
In iſchuriâ contractus ib.
Spiritus vini ſanguinem coagulat 164, 168
Quomodo menſes ciet 164
Quando in ſuppreſſis menſibus adhibenda 165
Spiritus quomodo inſtaurantur 156
Spinæ dolor à ſuppreſſis menſibus 74
Variolarum imminentium ſignum 75
Sternutatio ciet menſes 61
Stomachica menſes cient 159
Sublimat. corroſivi experimentum 179
Suffitus ad ſuppreſſos menſes 96
Suffocatio à ſuppreſſis menſibus 91
A menſibus nimiis 131
Suppreſſionis menſtruæ ſymptomata 67
Curatio 95
Suppreſſio vel à vaſorum vel à ſanguinis vitio 68
Quando à vaſis ib.
A lentore 71, 73
Quænam morboſa 95
Quomodo à vaſorum vitio 96
A vaſis curatu facilior 97
Suppreſſorum menſium hiſtoriæ 110
Suppreſſio à frigore 116
A venæ ſectione 120

T

Temperamentum humidum perſpirationi officit 17
A partium mollitie 16
Theeæ potu menſes imminuti
Tincturæ ſpiritu vini extractæ quid faciant 164
Tinctura antiphthiſica ad menſes nimios prodeſt 141
Tumores à ſuppreſſis menſibus 76
Etiam & tubercula 77
In humidis citiùs fiunt ib.
Tumor in tibiâ à ſuppreſſis menſibus 116
Tumores à menſibus nimiis 132
Tuſſis à ſuppreſſis menſibus 81
A glandulis tracheæ ib.

U

Ulcera, ſubitò ſiccata, pericula 57
Urinæ ſtillicidium à ſuppreſſis

menſibus 92
Suppreſſio quot modis ib
Urinoſa menſes cient 158
Urticæ ſuccus quomodo narium hæmorrhagiam ſiſtit 136
Uteri ſtructura 20
Quid ad menſes ibi evacuandos conferat 23, 24, 25
Uteri arteriæ & venæ per anaſtomoſin conjunctæ 20
Uteri & vaginæ interna tunica qualis ib.
Uteri inflammatio quomodo à ſuppreſſis menſibus 74
Gangræna ib.

V

Varices à ſuppreſſis menſibus 75
Quomodo formentur 76
Quare ad partes inferiores ib.
Solvunt inſaniam 90
Variolæ cient menſes 59
Vaſorum umbilicalium & uterinorum anaſtomoſis 56
Vaſa uteri in virginibus anguſtiora 93
Et quare ib.
Vaſa uteri contorta 20
Quomodo menſibus evacuandis inſerviunt 23, 24, 25
Valvularum uſus 27
Defectus in utero quid faciat 28
Vaſa uterina quare faciliùs rumpantur 22, 23
Relaxanda in ſuppreſſione menſtruâ 96
Vaſorum tumor & pulſatio à plethorâ 68
Velocitas ſanguinis augetur in plethorâ 22
Eſt in ratione copiæ 68
A venæ ſectione 98
Victus incraſſans quomodo menſes retardat 65
Acris ciet 61
Venæ ſectio ad ſuppreſſos menſes 98, 99
Quo tempora inſtituenda 98, 100, 102, 106
Quo loco 98, 102
Quare in talo 102
Velocitatem ſanguinis intendit 98
Et quare ib. 100, 101
Venæ ſectionis indicatio 100
Venæ ſectio vix præmitti debet 100, 106
Venæ ſectio menſes imminuit 54, 56
Abortum præcavet 54
Venis uterinis deſunt valvulæ 21
Ventris tumor inſtante fluxu 50
Ventriculi inflatio, & tormina à ſuppreſſis menſibus 78
Vertigo a ſuppreſſis menſibus 87
Vertiginis ratio explicatur ib.
Virgines menſibus nimiis rariùs laborant
Vires imbecilles quomodo perſpirationem imminuunt 15, 16
Quomodo accumulant Plethoram 16
Virium imbecillitas à plethorâ 80
Grave efficit corpus ib.
A nimio fluxu menſium 128
Quomodo creſcit ib.
Quare ab evacuationibus magnis 129
Fluxús nimii regula 134
Vires quomodo poſt fluxum cohibitum inſtaurandæ 139
Viraginum pulſus fortior 19

Vira-

Viragines menſibus immunes 18
Virgines ſuppreſſioni maximè obnoxiæ 66 & hæmorrhagiæ à ſuppreſſione 93
Viri habent menſtruam evacuationem 41. & quare 42
Ante criſin quomodo affecti 50
Hyſterici evadunt, reſtrictâ evacuatione ſanguinis periodicâ 58
Vitrioli ſpiritus quomodo hæmorrhagiam ſiſtit 136
Vomica pulmonum quid 82
Quomodo à ſuppreſſis menſibus 16
In glandulis bronchiorum
Vomitus ciet menſes 61
Sanguinis menſes nimios ſiſtit 137

FINIS.

Catalogus Librorum proſtantium apud Gul. & Joh. Innys.

HIppocratis de Morbis Popularibus Liber primus & tertius Gr. Lat. His accommodavit novem de Febribus commentarios *Joannes Friend*, M. D. Coll. Med. Londin. & Societatis Reg. Socius, *4to.* & *8vo.* 1717.

Johannis Friend, M. D. de Purgantibus in ſecundâ Variolarum confluentium Febre, adhibendis Epiſtola *4to.* 1719.

De Curandis Febribus continuis, liber, in quatuor diviſus ſectiones; quarum ſingulæ ſingulorum Morbi Temporum, quæ totidem quoque ſunt numero, Remedia continent. Authore *Jodoco Lommio.* *8vo.* 1718.

Sanctorii Sanctorii de Staticâ Medicinâ Aphoriſmorum Sectiones ſeptem cum Commentario *Martini Liſter*, 12mo. 1714.

Pharmacopœia Extemporanea, ſive Præſcriptorum Chilias, in quâ Remediorum elegantium & efficacium Paradigmata, ad omnes fere medendi Intentiones accommodata candidè proponuntur; unà cum viribus, Operandi ratione, Doſibus & Indicibus annexis. Editio quinta longè auctior & emendatior, per *Tho. Fuller*, M. D. Cant. 12*mo.* 1714.

Pharmacopœia Extemporanea: Or a Body of Medicines, containing a thouſand ſelect Precepts anſwering moſt Intentions of Cure; to which are added uſeful *Scholia*, a Catalogue of Remedies, and a copious Index for the Aſſiſtance of young Phyſicians; the third Edition, with large Additions by the Author *Tho. Fuller*, M. D. *8vo.* 1719.

Phthiſiologia: or a Treatiſe of Conſumptions, wherein the Difference, Cauſes, Signs, and Cure of all ſorts of Conſumptions are explain'd. By *Richard Morton*, M. D. the ſecond Edition *8vo.* 1720.

Gault. Harris, M. D. de Morbis acutis Infantum. Editio tertia auctior. *8vo.* 1720.

Proceſſus integri in morbis fere omnibus curandis, nec non de Phthiſi Tractatulus, Editio quarta à *Tho. Sydenham*, M. D. 12*mo.* 1712.

Pharmacopœia Colleg. Reg. Londini Remedia omnia ſuccinctè deſcripta, Editio quarta, per *J. Shipton.* 12*mo.* 1711.

Tractatus de Fœtu Nutrito: or a Diſcourſe concerning the Nutrition of the Fœtus in the Womb, demonſtrated to be by Ways hitherto unknown; in which is likewiſe diſcover'd the uſe of the Gland Thymus; with an Appendix, being ſome practical Obſervations on the Food of Children newly born,

born, and the Management of the Milk of Women. By *F. Bellinger* of the College of Phyſicians.

The Symptoms, Nature, Cauſe, and Cure of a Gonorrhœa. The third Edition with Additions. By *W. Cockburn*, M. D. Fellow of the Royal Society and College of Phyſicians. 8*vo*. 1719.

Pharmacopœia Bateana, in Libros duos digeſta. Primo Compoſitiones Galenicæ, altero Proceſſus Chymici: Ordine Alphabetico exarantur: Viribus Doſibuſque illuſtrantur: Atque Catalogis & Indicibus accommodantur. Cura & Opera *Thomæ Fuller*, M. D. Cantab. 12*mo*. 1719.

Anthropologia Nova: Or a new Syſtem of Anatomy, deſcribing the Animal Oeconomy, and a ſhort rationale of many Diſtempers incident to human Bodies. Illuſtrated with above fourſcore Figures, drawn after the Life by *James Drake*, M. D. late Fellow of the College of Phyſicians and Royal Society. The ſecond Edition in 2 Vol. 8*vo*.

A Treatiſe of the Aſthma in four Parts, containing 1. A Hiſtory of the Fits, and the Symptoms preceding them. 2. The Cacochymia which diſpoſes to the Fit, and the Rarefaction of the Spirits which produces it. 3. The accidental Cauſes of the Fit, and the Cure of the Aſthmas are obſerv'd. 4. The Cure of the Aſthma Fit, and the Method of preventing it is propoſed, *&c.* By Sir *John Floyer* of *Litchfield*, Kt. The ſecond Edition corrected, 8*vo*. 1717.

Specimen Phyſico-medicum, de corpore humano, & ejus morbis; or an Eſſay concerning the Knowledge and Cure of moſt Diſeaſes afflicting human Bodies; to which is annex'd a ſhort Account of Salivation and the uſe of Mercury. By *P. Paxton*, M. D. 8*vo*.

Praxis Medica. The Practice of Phyſic: Or Dr. *Sydenham*'s Proceſſus Integri, tranſlated out of *Latin* into *Engliſh*, with large Annotations, Animadverſions, and practical Obſervations on the ſame. Containing the Names, Places, Signs, Cauſes, Prognoſtics, and Cures of all the moſt uſual and popular Diſeaſes afflicting the Bodies of human Kind, according to the moſt approved Modes of Practice. Among which you have the Pathology, and various Methods of curing a Clap, or virulent running of the Reins and the *French* Pox, with all their Symptoms, beyond whatever was yet publiſhed on this Subject, by any other Author, Ancient or Modern, ſince the Diſeaſes firſt appear'd in the World to this Day. The third Edition, enlarged throughout with ſome thouſands of Additions not in the firſt Impreſſion. By *W. Salmon*, M. D. 8*vo*. 1716.